

Algemeen Ambtsbericht Syrië

Mei 2020

Plaats

Opgesteld door

Colofon

Den Haag

Afdeling Ambtsberichten (DAF/AB)

Inhoudsopgave	
Colofon	2
Inhoudsopgave	3
Inleiding	5
1	Politieke ontwikkelingen en veiligheidssituatie 7
1.1	Politieke ontwikkelingen..... 7
1.2	Veiligheidssituatie 8
1.2.1	Noordwesten10
1.2.2	Noordoosten14
1.2.3	Centraal en zuiden16
1.2.4	Slachtoffers19
1.3	Strijdende partijen21
1.3.1	Inlichtingen- en veiligheidsdiensten22
1.3.2	Dienstplicht.....22
1.3.3	IS24
2	Humanitaire situatie..... 26
2.1	Levensomstandigheden26
2.2	Ontheemden en vluchtelingen.....32
2.2.1	Ontheemden32
2.2.2	Vluchtelingen36
3	Mensenrechten 37
3.1	Regio's37
3.2	Identiteit, nationaliteit en documenten.....40
3.3	Positie van specifieke groepen42
3.3.1	Etnische groepen44
3.3.2	Dienstweigeraars en deserteurs47
3.3.3	Politieke opposanten, mensenrechtenactivisten en journalisten48
3.3.4	Medisch personeel.....50
3.3.5	LHBTI51
3.3.6	Vrouwen52
3.3.7	Minderjarigen54
3.4	Naleving en schendingen55
3.4.1	Vrijheid van meningsuiting55
3.4.2	Vrijheid van religie58
3.4.3	Bewegingsvrijheid60
3.5	Rechtsgang62
3.5.1	Toezicht en rechtsbescherming64
3.5.2	Wetgeving66
3.5.3	Verdwijningen en ontvoering67
3.5.4	Arrestaties, bewaring en detenties.....68
3.5.5	Mishandeling en foltering69
3.5.6	Doodstraf71
4	Terugkeer 72
4.1	Terugkeer van ontheemden.....72
4.2	Terugkeer vluchtelingen vanuit de regio73
4.2.1	Terugkeerbereidheid vluchtelingen76
4.2.2	Standpunt van UNHCR en andere organisaties ten aanzien van faciliteren van terugkeer76
4.3	Luchthavens.....79

5	Bijlagen	81
5.1	Rapporten.....	81
5.2	Kranten	84
5.3	Websites	85
5.4	Afkortingen	85
5.5	Kaart van Syrië	86

Inleiding

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van de in de door het Ministerie van Justitie en Veiligheid opgestelde *Terms of Reference* (ToR) gestelde vragen en genoemde aandachtspunten. De ToR voor het onderhavige ambtsbericht is vastgesteld op 10 december 2019. Een geanonimiseerde versie van deze ToR is tezamen met het ambtsbericht gepubliceerd op de website van de rijksoverheid.

In dit algemeen ambtsbericht wordt de situatie in Syrië beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielaanvragen van personen die afkomstig zijn uit dit land en voor de besluitvorming over terugkeer van afgewezen Syrische asielzoekers. Dit ambtsbericht is een actualisering van het thematisch ambtsbericht Syrië van juli 2019 alsmede van het algemeen ambtsbericht van juni 2015.¹ De verslagperiode beslaat de periode juni 2019 tot en met maart 2020. Relevante ontwikkelingen zijn tot aan de publicatiedatum meegenomen. Dit ambtsbericht betreft een feitelijke, neutrale en objectieve weergave van de bevindingen gedurende de onderzochte periode en biedt geen beleidsaanbevelingen. Het ambtsbericht pretendeert niet volledig te zijn wat betreft afzonderlijke veiligheidsincidenten en mensenrechtenschendingen; de specifiek genoemde incidenten zijn aangehaald ter onderbouwing van een meer algemeen beeld. De situatie in Syrië met betrekking tot de in het ambtsbericht behandelde onderwerpen kan echter verschillen van plaats tot plaats en verandert erg snel.

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van openbare en vertrouwelijke bronnen waarbij gebruik is gemaakt van zorgvuldig geselecteerde, geanalyseerde en gecontroleerde informatie. Bij de opstelling is onder meer gebruik gemaakt van informatie van niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur, berichtgeving in de media en (indien van toepassing) relevante overheidsinstanties. De passages in dit ambtsbericht berusten op meerdere bronnen, tenzij anders vermeld of in het geval van algemeen onbetwiste feiten. De geraadpleegde openbare bronnen zijn opgenomen in de literatuurlijst.

Een deel van de gebruikte vertrouwelijke informatie is ingewonnen tijdens een onderzoeksmissie naar Turkije, Jordanië en Libanon die plaatsvond van 26 januari tot 7 februari 2020. In dit ambtsbericht is gebruik gemaakt van informatie van tijdens deze missie gehouden interviews met relevante en deskundige bronnen ter plaatse. Daarnaast is gebruik gemaakt van vertrouwelijke informatie afkomstig van de diplomatieke vertegenwoordiging(en) van Nederland en (eventueel) vertrouwelijke gesprekken en correspondentie buiten de dienstreis om. De op vertrouwelijke basis ingewonnen informatie is voornamelijk gebruikt ter ondersteuning en aanvulling van passages die zijn gebaseerd op openbare informatie. De vertrouwelijke bronnen zijn in het voetnotenapparaat aangemerkt als 'vertrouwelijke bron' en voorzien van een datum.

Er bestaat geen uniforme transliteratie van het Arabische naar het Latijnse schrift. Termen en begrippen in het Arabisch worden op verschillende wijzen gespeld in het Latijnse schrift. In dit ambtsbericht is gekozen voor de meest gangbare spellingsvarianten. Alternatieve spellingsvarianten zijn opgenomen in de voetnoten.

¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht Syrië, de veiligheidssituatie*, juli 2019, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/ambtsberichten/2019/07/05/thematisch-ambtsbericht-over-de-veiligheidssituatie-in-syrie-van-juli-2019>; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Syrië*, juni 2015. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/ambtsberichten/2015/06/22/algemeen-ambtsbericht-syrie-2015-06-22>

Hoofdstuk één behandelt politieke ontwikkelingen en de veiligheidssituatie gedurende de verslagperiode. In het tweede hoofdstuk komt de humanitaire situatie aanbod. Het derde hoofdstuk betreft de mensenrechtensituatie en gaat in op risicogroepen. Het vierde hoofdstuk gaat over terugkeer van ontheemden en vluchtelingen. Het vijfde hoofdstuk bevat bijlagen.

1 Politieke ontwikkelingen en veiligheidssituatie

Dit hoofdstuk sluit aan op de beschrijving van de politieke en veiligheidssituatie zoals beschreven in het thematisch ambtsbericht van juli 2019² en beschrijft relevante ontwikkelingen sinds juni 2019.

1.1 Politieke ontwikkelingen

Deze paragraaf bericht over internationale politieke ontwikkelingen in samenhang met het inmiddels meer dan negen jaar durende gewapende conflict in Syrië. De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties slaagde er op 19 september 2019 niet in om consensus te bereiken over een resolutie inzake het beëindigen van de vijandelijkheden in de provincie Idlib: de laatste provincie in Syrië die nog grotendeels in handen is van gewapende oppositiegroepen en de terroristische organisatie *Hayat Tahrir al-Sham* (HTS).³

Op 23 november 2019 sprak de secretaris-generaal van de Verenigde Naties zijn zorgen uit over de militaire escalatie in het noordwesten van Syrië en riep hij opnieuw op tot onmiddellijke beëindiging van vijandelijkheden.⁴

Op 10 en 11 december 2019 vond de veertiende bijeenkomst plaats van het zogeheten Astana (Kazachstan) vredesproces over Syrië. Aan de gesprekken namen Turkije, de Russische Federatie, Iran, de Syrische regering en vertegenwoordigers van de Syrische oppositie deel.⁵

De Russische Federatie en China spraken op 20 december 2019 hun veto uit over een conceptresolutie van Duitsland, België en Koeweit om VN-hulp gedurende een jaar voor vier miljoen Syriërs via twee grensposten met Turkije en een met Irak te laten lopen. ⁶ Op 10 januari 2020 bereikte de Veiligheidsraad op het laatste moment voor het aflopen van de voorgaande afspraken een overeenkomst over grensoverschrijdende hulpverlening via twee grensposten met Turkije naar Noordwest-Syrië en alleen voor zes maanden.⁷

Gedurende een briefing van de VN-veiligheidsraad op 6 februari 2020 benadrukte de speciale VN-gezant Pedersen dat de escalatie van het geweld sinds december 2019 in Idlib had geleid tot een enorme toename van het aantal ontheemden, waar onder velen die al eerder ontheemd waren geraakt door geweld. In dit verband noemde Mark Lowcock, de onder secretaris-generaal van de Verenigde Naties voor Humanitaire Zaken en Noodhulpcoördinatie, dat er sinds 1 december 2019 al 373

² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht Syrië, de veiligheidssituatie*, juli 2019.

³ UN news, *Security Council: Two draft resolutions, zero consensus on ceasefire in Syria's Idlib*, 19 september 2019, <https://news.un.org/en/story/2019/09/1046802>

⁴ Secretary-general United Nations, Statement attributable to the Spokesman for the Secretary-General on Syria <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2019-12-23/statement-attributable-the-spokesman-for-the-secretary-general-syria>, 23 november 2019.

⁵ Anadolu Agency, *14th round of Syria talks discusses latest developments*, 11 december 2019, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/14th-round-of-syria-talks-discusses-latest-developments/1670867>. Turkije, de Russische Federatie en Iran spraken, volgens het Turks staatspersbureau, over de situatie in de provincie Idlib, het belang van stabiliteit in noordoost Syrië en de strijd tegen, wat zij omschreven, als de terroristen. ; Middle East Institute, *Russia's efforts to expand the Astana process in Syria*, 7 oktober 2019, <https://www.mei.edu/publications/russias-efforts-expand-astana-process-syria>; Asharq al-Awsat, *Astana Meeting Criticizes US Presence, Israel's Raids but Forgets the Golan*, 14 december 2019, <https://aawsat.com/english/home/article/2035761/astana-meeting-criticizes-us-presence-israel%E2%80%99s-raids-forgets-golan>. Deze bron geeft aan dat de gesprekken vooral gingen over de voortgezette aanwezigheid van de VS in Syrië.

⁶ Reuters, *Russia, backed by China, casts 14th U.N. veto on Syria to block cross-border aid*, 20 december 2020.

⁷ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 3. Dit rapport is gebaseerd op onderzoek in de periode 11 juli 2019 tot 10 januari 2020.

burgers waren omgekomen in Idlib.⁸ De *United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs* (Ocha) rapporteerde eind maart 2020 dat sinds 1 december 2019 bijna een miljoen mensen in Noordwest-Syrië het geweld waren ontvlucht.⁹

Veertien EU-ministers van Buitenlandse Zaken riepen eind februari 2020 de Syrische regering op tot een staakt-het-vuren en drongen er bij Rusland op aan om tot een oplossing te komen in onderhandeling met Turkije. De ministers stelden dat het internationaal recht geschonden werd, doordat ziekenhuizen, scholen en opvangcentra doelbewust werden beschoten.¹⁰ Zie paragraaf 1.2.1.

Constitutioneel comité

Op 23 september 2019 kondigde de secretaris-generaal van de Verenigde Naties de overeenkomst aan tussen de Syrische regering en de oppositie vertegenwoordigd in de Syrische onderhandelingscommissie onder leiding van Nasr Hariri voor de instelling van een constitutioneel comité.¹¹ Op 30 oktober 2019 vond een eerste zitting van het constitutioneel comité plaats in Genève. Hiervoor waren geen internationale vertegenwoordigers uitgenodigd.¹² De instelling van dit comité was onderdeel van het politieke proces om het al sinds 2011 lopende conflict te beëindigen. Het comité bestaat uit 150 leden waarvan 50 van de Syrische regering; 50 leden van de oppositie en 50 vertegenwoordigers uit het maatschappelijk middenveld. Begin november 2019 startte een sub-comité de werkzaamheden om te komen tot een document over de hervormingen van de grondwet. Echter op 29 november 2019 meldde de heer Pedersen, dat het constitutioneel comité in een tweede ronde gesprekken geen overeenstemming had bereikt over een agenda.¹³ Uiteindelijk meldde Pedersen op 30 maart 2020 in een briefing aan de Veiligheidsraad dat de volgende agenda voor een nieuwe bijeenkomst overeen was gekomen: de *Terms of Reference* en proceduregeregels van het Grondwettelijk Comité, om de nationale fundamenteën en principes te bespreken. De bijeenkomst moet echter nog plaats vinden.¹⁴

1.2

Veiligheidssituatie

In de onderhavige rapportageperiode beperkten zich de grote militaire operaties en gevechten tot het noordwesten en het noordoosten van Syrië. In het zuidwesten, in het bijzonder in de provincie Daraa, was sprake van een toename van gewapende

⁸ United Nations, *Immediate Cessation of Hostilities in North-West Syria Crucial to Stop Humanitarian Catastrophe, Mass Displacement, Top United Nations Officials Warn Security Council*, 6 februari 2020.

⁹ Ocha, *Recent Developments in Northwest Syria - Situation Report No. 11 - As of 27 March 2020*, 27 maart 2020, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20200327_situation_report_11_final.pdf

¹⁰ Trouw, *Brandbrief Blok en andere buitenlandministers over Idlib*, 26 februari 2020; Die Zeit, *EU-Außenminister fordern Ende der Offensive in Idlib; In einem gemeinsamen Appell rufen 14 EU-Außenminister zu einem Ende der Kämpfe in Nordsyrien auf. Die Verantwortlichen müssten zur Rechenschaft*, 26 februari 2020; UNHRC, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, 2 maart 2020, <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/Pages/NewsDetail.aspx?NewsID=25638&LangID=E>. De commissie heeft hierbij ook expliciet verwezen naar Rusland (zie punt 25 van het rapport).

¹¹ Vertrouwelijke bron, 25 september 2019; UN news, *UN chief announces progress on committee to shape Syria's political future*, 23 september 2019, <https://news.un.org/en/story/2019/09/1047092>.

¹² Vertrouwelijke bron, 5 november 2019; Aljazeera, *Syrian Kurds criticise UN envoy over new committee*, 29 september 2019. Een YPG-vertegenwoordiger gaf aan dat de Koerden onvoldoende waren vertegenwoordigd in het comité. <https://www.aljazeera.com/news/2019/09/syrian-kurds-criticise-envoy-committee-190929161609096.html>

¹³ Al Jazeera. *Long-awaited Syria constitutional committee meets for first time*, 30 oktober 2019, <https://www.aljazeera.com/news/2019/10/long-awaited-syrian-constitutional-committee-meets-time-191030151424363.html>; United Nations Secretary General; *Note to Correspondents: Transcript of the press conference of the United Nations Special Envoy for Syria, Geir O. Pedersen, at the conclusion of the first week of working sessions of the Syrian Constitutional Committee Small Body*, 8 november 2019, <https://www.un.org/sg/en/content/sg/note-correspondents/2019-11-08/note-correspondents-transcript-of-the-press-conference-of-the-united-nations-special-envoy-for-syria-geir-o-pedersen-the-conclusion-of-the-first-week-of-working-sessions-of-the-syrian-constitutional-committee-small-body>; Asharq Al-Awsat; *UN Envoy: Syria Constitutional Talks End Without Reaching Consensus on Agenda*, 29 november 2019, <https://aawsat.com/english/home/article/2013816/un-envoy-syria-constitutional-talks-end-without-reaching-consensus-agenda>

¹⁴ United Nations, Security Council briefing on the situation in Syria, special envoy Geir O. Pedersen, 30 maart 2020, <https://dppa.un.org/en/security-council-briefing-situation-syria-special-envoy-geir-o-pedersen-2>

confrontaties tussen regeringsstrijdkrachten en gewapende groepen. Zie paragraaf 1.2.3.

De gewapende facties van de oppositie, zoals de facties onder de noemer van het *Syrian National Army* (SNA) en de *Hayat Tahrir al-Sham* (HTS)¹⁵, controleerden eind 2019 ongeveer twaalf procent van het grondgebied van Syrië. Zie verder paragraaf 1.2.1. Het gebied gecontroleerd door de grotendeels Koerdische *Syrian Democratic Forces* (SDF) nam als gevolg van de met steun van de Turkse strijdkrachten in het noordoosten van Syrië uitgevoerde *Operation Peace Spring* (zie paragraaf 1.2.2) af tot ongeveer 26%. De overige 62% van het Syrische grondgebied was in handen van de Syrische regering, waaronder inmiddels alle grote steden.¹⁶ De provinciehoofdstad Idlib was in de verslagperiode in handen van HTS en de provinciehoofdsteden Al-Hasakeh en Raqqa werden gecontroleerd door de SDF. In de provincie Al-Hasakeh en ook in de gelijknamige hoofdstad waren regeringsstrijdkrachten aanwezig. Vanaf medio oktober 2019 was het Syrische leger, op basis van afspraken met de SDF, ook aanwezig in Raqqa.¹⁷

De SDF bestaan grotendeels uit strijders van de Syrisch-Koerdische *Yekîneyên Parastina Gel* (YPG) of-te-wel 'Volksbeschermingseenheden'.¹⁸ Voor Turkije staat de YPG gelijk aan de Turks-Koerdische *Partiya Karkerên Kurdistan* (PKK) of-te-wel 'Koerdische Arbeiderspartij' waarmee de Turkse overheid in een gewapend conflict is verwickeld. De EU bestempelt de PKK net als Turkije als een terroristische organisatie. Nederland ziet de YPG niet als terroristische organisatie, maar erkent dat de organisatie gelieerd is aan de PKK en banden onderhoudt met de Syrische regering.¹⁹

Onderstaande kaart geeft een visuele weergave welke groepen in februari 2020, delen van Syrië controleerden of waar deze actief waren²⁰, zoals in het geval van de *Islamitische Staat* (IS)²¹.

¹⁵ HTS en IS worden door de Verenigde Naties beschouwd als terreurorganisaties. UN Security Council, press release, *Security Council ISIL (Da'esh) and Al-Qaida Sanctions Committee Amends One Entry on Its Sanctions List*, 5 juni 2018, <https://www.un.org/press/en/2018/sc13365.doc.htm>

¹⁶ Vertrouwelijke bron, 9 februari 2020.

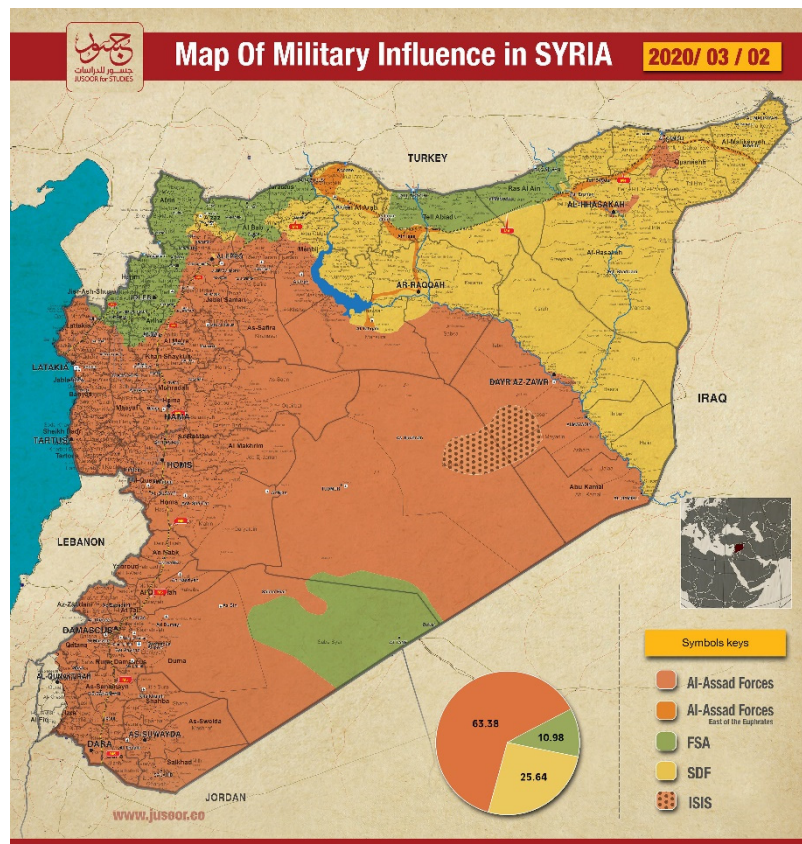
¹⁷ VOA, *US Forces Reportedly Building New Base in Northeast Syria*, 9 februari 2020, <https://www.voanews.com/extremism-watch/us-forces-reportedly-building-new-base-northeast-syria>; Reuters, *Syrian army enters city of Raqqa, sets up observation posts: al-Mayadeen TV*, 16 oktober 2020, <https://www.reuters.com/article/us-syria-security-turkey-raqqa/syrian-army-enters-city-of-raqqa-sets-up-observation-posts-al-mayadeen-tv-idUSKBN1WV1HU>.

¹⁸ Al Jazeera, *Who are the Syrian Democratic Forces?*, 15 oktober 2019, <https://www.aljazeera.com/news/2019/10/syrian-democratic-forces-191015080247945.html>.

¹⁹ Vertrouwelijke bron, 3 april 2020; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Kabinetsreactie op "Advies Internationaal Tribunaal ISIS" van de extern volkenrechtelijk adviseur, Prof. dr. P.A. Nollkaemper*, 13 september 2019. 'De SDF is een non-statelijke gewapende actor die door verschillende organisaties wordt beschuldigd van mensenrechtenschendingen en de YPG – binnen de SDF de dominante strijdgroep – onderhoudt contacten met het regime en is gelieerd aan de PKK (een organisatie die op de EU terrorismelijst staat).' <https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvij5epmj1ey0/vl21d7vg8kj2>

²⁰ Jusoor for studies, *Map of military influence*, 3 februari 2020, <https://jusoor.co/details/Map%20of%20military%20influence%20in%20Syria%2002-03-2020/583/en>; Voor een andere kaart zie: SJAC, *The state of Justice Syria 2020*, maart 2020, pagina 6. Kaart: Areas of control, Feb 2020. Source: Wikimedia Commons; Institute for the Study of War, *Situation report february 5-18 2020*, <http://www.understandingwar.org/backgrounders/syria-situation-report-february-5-18-2020>.

²¹ Islamic State oftewel IS; andere benamingen: Islamic State of Iraq and Syria (ISIS), Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL) of Daesh.

Bron: Jusoor, map of military influence in Syria. Februari 2020

De door de Russische Federatie gesponsorde verzoeningsdeals in het zuidwesten stonden onder druk; zie paragraaf 1.2.3. IS nog steeds actief in Syrië; zie paragraaf 1.3.3.

In de verslagperiode verergerden de economische problemen in Syrië, waaronder de enorme geldontwaarding, mede onder invloed van de economische crisis in buurland Libanon.²² Zie verder paragraaf 2.1.

In de verslagperiode was geen sprake van terugkeer van vluchtelingen op grote schaal (zie hoofdstuk 4).

1.2.1

Noordwesten

In de provincie Idlib, het noordelijk deel van de provincie Hama, het noordoostelijk deel van de provincie Latakia en het westelijk deel van de provincie Aleppo was sprake van een escalatie van militair geweld.²³ De provincie Tartous is gedurende het gehele conflict in handen gebleven van de Syrische regering en bleef gespaard van direct oorlogsgeweld.²⁴

In de verslagperiode was sprake van voortdurende gevechten tussen regeringsstrijdkrachten en bondgenoten (Russische Federatie, de Libanese Hizbollah

²² Vertrouwelijke bron, 14 januari 2020.

²³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht Syrië, de veiligheidssituatie*, juli 2019; UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/42/51, 15 augustus 2019. Dit rapport is gebaseerd op onderzoek in de periode 11 januari tot 10 juli 2019; De naam Latakia wordt in veel rapporten geschreven als Ladhqiqiyah.

²⁴ EASO, *Syria; security situation*, november 2019, pagina 28, <https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/publications/EASO-COI-Report-Syria-Security-situation.pdf>.

en buitenlandse sjiitische, met name Iraanse, milities) enerzijds en gewapende oppositiegroepen (met name HTS) anderzijds. Het offensief van de regeringsstrijdkrachten en bondgenoten ging gepaard met zeer intense luchtbombardementen. Die aanvallen vonden plaats zonder significante onderbrekingen met honderden burgerslachtoffers en immense schade aan de civiele infrastructuur tot gevolg.²⁵ Sinds eind april 2019 voerden de Syrische overheid veelal samen met hun Russische bondgenoten dagelijks vele tientallen luchtaanvallen uit. Bij die aanvallen werd gebruik gemaakt van internationaal verboden clustermunitie, brandbommen en explosieven die een uitwerking hadden op een groot gebied, waaronder geïmproviseerde 'vatenbommen'. Met die wapens werden doelbewust scholen, huizen en ziekenhuizen bestookt en steden in het gebied vernietigd. Medio augustus 2019 werd bij een luchtaanval van de Syrisch-Russische alliantie een ontheemdenkamp geraakt in de stad Haas in de provincie Idlib met twintig burgerdoden tot gevolg.²⁶

Regerings- en gelieerde strijdkrachten slaagden er in het derde kwartaal van 2019 in om een aantal sub-districten onder controle te krijgen in het noordelijk deel van de provincie Hama en het zuidelijk deel van de provincie Idlib.²⁷ Gedurende de maanden september en oktober 2019 vonden luchtaanvallen plaats op verschillende plekken in de provincies Idlib en Latakia. Gedurende de maanden november en december 2019 bleven regeringsstrijdkrachten en gelieerde groepen aanvallen uitvoeren. De bombardementen en luchtaanvallen namen in intensiteit toe toen pro-regeringsstrijdkrachten een groot offensief begonnen om de steden Maaret al-Numan, Saraqeb en het omliggende platteland in te nemen. Het Syrische leger slaagde er in een aantal plaatsen in te nemen in het zuidelijk deel van de provincie Idlib rond de M5-snelweg, die Damascus met Aleppo verbindt. Gewapende oppositiegroepen voerden vergeldingsaanvallen uit in het zuidelijk deel van de provincie Aleppo en in de provincie Latakia.²⁸

Aan het eind van 2019 hadden de strijdkrachten van de Syrische overheid hun controle over delen van het zuiden van de provincie Idlib vergroot. Zij namen daarbij de stad Jarjanaz in en bereikten de buitenwijken van Maaret al-Numan. Daarmee hadden de Syrische strijdkrachten ongeveer 62% van het Syrische grondgebied in handen. Dat gebied werd aanzienlijk vergroot in de eerste maanden van 2020 door de inname van meerdere steden, tot dan in handen van HTS en gewapende oppositiegroepen, langs de M5-snelweg.²⁹ Deze hoofdverbindingsweg is van groot economisch en strategisch belang en loopt van de grens van Jordanië tot aan Turkije en vormt de verbinding tussen de belangrijkste grote steden van Syrië. Ook heeft de M5 een verbinding met een andere hoofdroute (M4) die Aleppo met Latakia aan de kust verbindt.³⁰

²⁵ Vertrouwelijke bron, 6 september 2019; Aclé, *the (re) conquest of northern Syria*, 17 oktober 2019, <https://www.acladata.com/2019/10/17/the-reconquest-of-northern-syria/>. Aclé geeft een overzicht van het aantal gewapende incidenten tussen maart en september 2019 alsmede het aantal burgerdoden.

²⁶ HRW, *world report 2020 Syria*, 15 januari 2020.

²⁷ Aclé, *The state of Syria. July-September 2019*, geraadpleegd 22 september 2019. Het ging om de sub-districten Tamanaah, Kafr Zeita, Karnaz, Khan Shagun, Madiq Castle, Muhradah en Suran; UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 3. UN-CoI geeft aan dat pro-regeringsstrijdkrachten aanvallen uitvoerden op gewapende oppositiegroepen in juli en augustus 2019 bij de Al-Ghaab vlakke, Khan Shaykhun, Ma'arrat al-Nu' man, Saraqib, Ariha en Jisr al-Shughur. Na de mislukking van een voorwaardelijk staakt-het-vuren op 5 augustus 2019 startte het Syrische leger een groot grondoffensief. Rond 21 augustus hadden pro-regeringsstrijdkrachten de M5-snelweg afgesneden, een Turkse observatiepost omsingeld en verschillende steden en dorpen in noordelijk Hama en zuidelijk Idlib heroverd.

²⁸ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 4. De aanvallen van pro-regeringsstrijdkrachten leidden ertoe dat tussen mei 2019 en begin januari 2020 700.000 personen ontheemd raakten en hun toevlucht zochten tot de noordelijke delen van de provincie Idlib.

²⁹ UN Security Council, *Security Council ISIL (Da'esh) and Al-Qaida Sanctions Committee Amends One Entry on Its Sanctions List*, 5 juni 2018. <https://www.un.org/press/en/2018/sc13365.doc.htm>. HTS, voorheen Al-Nusrah front for the people of the Levant genaamd, is een gewapende terroristische groepering gelieerd aan Al-Qaida.

³⁰ The New York Times, *AP Explains: Why Syria's M5 Is Assad's Highway to Victory*, 14 februari 2020. Associated Press stelt in dat artikel: 'Under a September 2018 agreement between Russia and Turkey, the M5 and M4 highways

Op 8 januari 2020 kondigden de presidenten Erdogan en Putin van respectievelijk Turkije en de Russische Federatie een staakt-het-vuren af voor de provincie Idlib. Dit ging in op 12 januari 2020, waarna enkele dagen sprake was van een sterke afname van luchtaanvallen.³¹ Deze afname in gewelddadigheden was echter van korte duur.³² Op 28 januari 2020 meldde de Syrische regering de herovering van Maaret al Numan; dit is de op een na grootste stad van de provincie Idlib met circa honderdduizend inwoners. De meeste inwoners waren de stad al eerder ontvlucht. Op 6 februari 2020 namen de regeringsstrijdkrachten de strategisch gelegen stad Saraqeb in. Hier komen de verbindingswegen van Aleppo naar Latakia aan de kust en van Aleppo naar Damascus bij elkaar. Nadat twee Turkse observatieposten³³ in de provincie Idlib als gevolg van de snel oprukkende regeringsstrijdkrachten achter de regeringsfrontlinie kwamen te liggen en Turkse militairen omkwamen als gevolg van het regeringsoffensief, stuurde Turkije extra troepen naar de regio. Ook beschoot Turkije Syrische regeringsdoelen, waarbij tientallen Syrische militairen omkwamen.³⁴ Op 27 februari 2020 kwamen tenminste drieëndertig Turkse militairen om in de provincie Idlib bij confrontaties tussen door de Russische Federatie gesteunde Syrische strijdkrachten en door Turkije ondersteunde gewapende oppositiegroepen van het SNA.³⁵ Vrijwel meteen hierna startte Turkije de '*Operation Spring Shield*', waarbij Turkse strijdkrachten en door hen ondersteunde Syrische gewapende oppositiegroepen aanvallen uitvoerden op Syrische regeringsstrijdkrachten. Hierbij kwamen aan Syrische regeringszijde ook Libanese Hizbollah-strijders en andere door Iran gesteunde strijders om.³⁶ In de stad Saraqeb, in het oostelijk deel van de provincie Aleppo, vonden zware gevechten plaats tussen regeringsstrijdkrachten, ondersteund door Iraanse strijders, en de gewapende oppositie. De regering slaagde er op 4 maart 2020 in om deze stad opnieuw in handen te krijgen.³⁷

De presidenten Erdogan en Putin kwamen, na bovengenoemde hevige gevechten, op 5 maart 2020 een nieuw staakt-het-vuren overeen. Ook werd afgesproken om een zes kilometer brede veiligheidszone in de provincie Idlib in te stellen langs beide zijden van de M4-snelweg.³⁸ Na de aankondiging van het staakt-het-vuren stopten de luchtaanvallen. Wel bleef in beperkte mate sprake van beschietingen, met name door regeringsstrijdkrachten, langs de zuidelijke frontlinie.³⁹

were supposed to be open for traffic, linking the government's stronghold on the coast with Aleppo before the end of that year. That never happened, as insurgents refused to move away and allow joint Russian-Turkish patrols to protect the traffic there. That eventually led to the latest government offensive in Idlib, the last rebel-held bastion in the country'. Zie ook paragraaf 1.1.

³¹ Vertrouwelijke bron, 14 januari 2020.

³² Al Jazeera, *Syria ceasefire has failed as civilians killed daily*: UN, 17 januari 2020.

<https://www.aljazeera.com/news/2020/01/syria-ceasefire-failed-civilians-killed-daily-200117114912215.html>

³³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, Thematisch ambtsbericht. De veiligheidssituatie, juli 2019. Zie pagina 10 voor de instelling van de zogeheten de-escalatiezones. Turkije hield toezicht in het gebied in en rond Idlib en stelde observatieposten in.

³⁴ Syria Direct, *Aggression in last de-escalation zone risks fallout between Turkey and Russia*, 10 februari 2020.

<https://syriadirect.org/news/is-the-last-de-escalation-zone-shrinking-or-disappearing/>

³⁵ Al Monitor, *Syria pulse, Turkish losses rise in dangerous escalation over Syria's Idlib*, 27 februari 2020.

<https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/02/erdogan-bluster-war-russia-backed-syrian-forces.html#ixzz6IeQj7KqM>. In dit artikel wordt gerefereerd aan het National Liberation Army als een van de gewapende oppositiegroepen. Het NLA is met andere gewapende oppositiegroepen opgegaan in het SNA. HTS vormt hier geen onderdeel van. Voor meer informatie zie Al Monitor, *Syria pulse, Merger solidifies opposition in Syria, boosts Turkey's forces*, 14 oktober 2019, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/10/syrian-opposition-merger-into-national-army-battle-sdf.html#ixzz6IeSorkt8>

³⁶ FDD's Long War Journal, *Turkey's Operation "Spring Shield" delivers blow to Hezbollah*, 5 maart 2020.

³⁷ Al Monitor, *Syria Pulse, Situation remains heated in Syria's Idlib as Putin, Erdogan reach deal*, 5 maart 2020.

³⁸ Al Jazeera, *Turkey says no ceasefire violations in Syria's Idlib*, 7 maart 2020.

<https://www.aljazeera.com/news/2020/03/tense-calm-prevails-syria-idlib-ceasefire-holds-200306100457396.html>

³⁹ Ocha, *Recent Developments in Northwest Syria - Situation Report No. 10 - As of 12 March 2020*, geraadpleegd 15 maart 2020, <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/recent-developments-northwest-syria-situation-report-no-10-12-march-2020>; Die Zeit, *Raketenangriff tötet türkische Soldaten trotz Waffenruhe*, 20 maart 2020. Bij een van die incidenten, een raketbeschieting door een radicale strijdgroep, kwamen twee Turkse militairen om het leven en raakte een andere gewond; Telegraph, *Fragile Idlib ceasefire holding after Syrian regime forces withdraw from*

Gewapende groepen bleven in de verslagperiode de *stad Aleppo* bestoken met raketten en mortieren; bij sommige van die aanvallen vielen veel slachtoffers.⁴⁰ Op het westelijk platteland van de provincie Aleppo boden oppositiekrachten eind januari en begin februari 2020 fel weerstand tegen oprukkende regeringstroepen. Zowel het Syrian National Army (SNA) als HTS voerden in die periode separate militaire operaties uit tegen de regeringsstrijdkrachten.⁴¹

De veiligheidssituatie in het *district Afrin* (provincie Aleppo) en nabijgelegen districten bleef erg slecht in de verslagperiode. Hoewel de meeste *Olive Branch factions*⁴² binnen het kader van het *Syrian National Army* (SNA)⁴³ opereerden, bleef gedurende 2019 sprake van gewapende incidenten tussen rivaliserende gewapende groepen als gevolg waarvan ook burgers omkwamen. Die gewapende facties deelden de facto dit gebied op in invloed zones. Zie ook paragraaf 3.1 over mensenrechtenschendingen. Ook was sprake van een gewapende opstand tegen de Turkse aanwezigheid en het SNA in dit gebied, waarbij vooral gewapende groepen verbonden aan de YPG betrokken waren, die opereerden vanuit Tall Rifaat en omgeving.⁴⁴ Groepen, die vermoedelijk tegen het SNA waren, pleegden beschietingen, autobomaanslagen en andere aanvallen met geïmproviseerde explosieven. Bij die aanvallen vielen burgerslachtoffers. Bij een bomexplosie in een bus op 19 januari 2020 kwamen, volgens informatie van de mensenrechtenorganisatie *Syrian Observatory for Human Rights* (SOHR), drie burgers om en raakten negen anderen, onder wie strijders, gewond.⁴⁵ Op 28 april 2020 kwamen bij een aanslag op een drukbezochte markt, waarbij een brandstoftankwagen tot ontploffing werd gebracht, meer dan veertig personen om en raakten tientallen gewond. Turkije beschuldigde de YPG van betrokkenheid bij de aanslag.⁴⁶

Als gevolg van de gewelddadigheden, in het bijzonder de voortdurende bombardementen en beschietingen door de regeringsstrijdkrachten en hun

villages, 8 maart 2020, <https://www.telegraph.co.uk/news/2020/03/08/fragile-idlib-ceasefire-holding-syrian-regime-forces-withdraw/>

⁴⁰ Ocha, *Syrian Arab Republic, recent developments in Northwest Syria. Situation report 6 as of 15 January 2020*, geraadpleegd 17 januari 2020. UNOCHA meldde dat in 2019 bij 910 incidenten van indirect artillerievuur verschillende woonwijken van de stad Aleppo werden getroffen. Als gevolg hiervan kwamen 64 burgers om en raakten er 273 gewond. Ook in januari 2020 werd de stad Aleppo door enkele projectielen getroffen; UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 8. Gewapende groepen bestookten op 21 november 2019 verschillende wijken in Aleppo met raketten, waaronder Salah al-Din. Hierbij werden zeven burgers gedood en raakten 29 anderen gewond; Vertrouwelijke bron, 15 januari 2020; SOHR, *Opposition factions fire several rockets on Aleppo city leaving five persons dead or wounded*, 12 februari 2020; SOHR, *Today's rocket shelling by factions on Aleppo kills three civilians and injure five others*, 12 februari 2020. Op 12 januari 2020 werd de stad door ongeveer dertig mortieren geraakt. Bij die aanvallen vielen slachtoffers en ontstond grote materiële schade.

⁴¹ Syria Direct, *Aggression in last de-escalation zone risks fallout between Turkey and Russia*, 10 februari 2020.

⁴² Enabbaladi, *Three Turkish military operations in Syria... big countries supporting parties against Ankara's wishes*, 15 februari 2020, <https://english.enabbaladi.net/archives/2020/02/three-turkish-military-operations-in-syria-big-countries-supporting-parties-against-ankaras-wishes/>. De Turkse strijdkrachten en het SNA startten in januari 2018 de 'Operation Olive Branch' in Afrin om de YPG te verdrijven.

⁴³ Anadolu Agency, *Free Syrian Army transforms into Syrian National Army*, 9 oktober 2019, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/free-syrian-army-transforms-into-syrian-national-army/1607384>; zie ook Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht Syrië. De veiligheidssituatie*, juli 2019, pagina 74.

⁴⁴ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/42/51, 15 augustus 2019, pagina 5 en 11. Het betrof Koerdische gewapende opposantengroepen verbonden aan de YPG zoals de *Ghadab al-Zaytun* en de *Afrin Liberation Forces*. De YPG is de gewapende vleugel van de *Partiya Yekitiya Demokrat* (PYD), de Koerdische Democratische Unie; UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 9 en 10. Tall Rifaat, gelegen in het naast Afrin gelegen Azaz district, staat onder controle van de SDF en werd geregeld beschoten. Bij een mortierbeschieting op 2 december 2019 werden tien burgers gedood, onder wie twee kinderen. Twaalf andere personen raakten gewond.

⁴⁵ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 9; Syrian Observatory for Human Rights, *Bomb blast in a bus kills 3 civilians in Syria's Afrin*, 20 januari 2020, <https://www.syria-hr.com/en/?p=113181>

⁴⁶ BBC, *Syria war: Dozens killed in truck bomb attack at Afrin market*, 28 april 2020, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-52454134>; Al Jazeera, *Fuel truck bomb blast kills dozens in Syria's Afrin: Turkey*, 28 april 2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/04/fuel-truck-bomb-blast-kills-dozens-syria-afrin-turkey-200428170837725.html>.

bondgenoten, sloegen in Noordwest-Syrië (de provincie Idlib en het noorden van de provincie Aleppo) sinds begin december 2019 tot eind maart 2020 bijna een miljoen mensen op de vlucht.⁴⁷ Voor meer informatie over aantallen burgerslachtoffers, zie paragraaf 1.2.4.

1.2.2

Noordoosten

Turkije begon op 9 oktober 2019 een groot militair offensief in Noordoost-Syrië. Een telefoongesprek tussen Erdogan en Trump ging hieraan vooraf. Het is niet bekend of de Amerikanen hierbij Turkije groen licht hebben gegeven of dat zij zich hebben teruggetrokken voor de veiligheid van hun eigen troepen.⁴⁸ Het is aannemelijk⁴⁹ dat Turkije op die terugtrekking had aangedrongen om een *safe zone*, een veiligheidszone, te kunnen creëren in Noordoost-Syrië met als argument om zich te kunnen beschermen tegen aanvallen van de Syrische Koerdische YPG. Turkije gaf ook aan die veiligheidszone te willen gebruiken om de terugkeer van Syrische vluchtelingen verblijvend in Turkije te faciliteren.⁵⁰ Het offensief van de Turkse strijdkrachten in samenwerking met het *Syrian National Army*, onder de naam *Operation Peace Spring*, bestond zowel uit grond- als luchtaanvallen in de Syrische provincies Raqqa en Al-Hasakeh. Turkse troepen, ondersteund door het SNA begonnen Koerdische strijdkrachten in verschillende grenssteden aan te vallen, waaronder Tall Abyad (provincie Raqqa) en Ras al-Ayn (provincie Al Hasakeh). Rond 13 oktober 2019 slaagden de Turkse en SNA-strijdkrachten erin Tall Abyad en enkele omliggende dorpen in te nemen.⁵¹ Ook rukten deze strijdkrachten de Nusf Tall regio in de provincie Raqqa binnen.⁵² De start van deze militaire operatie en het gedeeltelijke vertrek van troepen van de Verenigde Staten⁵³ leidde tot snelle en ongecoördineerde evacuaties waarbij meer dan 200.000 mensen ontheemd raakten. Het Ayn-Issa kamp, waar veel vrouwen en kinderen met familiebanden met IS verbleven, raakte bijna leeg.⁵⁴ Van genoemde op de vlucht geslagen personen waren medio december 2019 nog 71.000 ontheemd. Deze mensen waren afkomstig uit de provincies Al-Hasakeh, Raqqa en Aleppo. Ze vonden veelal onderdak bij lokale gemeenschappen, in informele nederzettingen of in groepsonderkomens.⁵⁵ Het aantal personen dat vanuit het noordoosten als gevolg van de Turkse inval naar Irak vluchtte betrof tot eind maart 2020 meer dan 21.500 personen.⁵⁶

De Verenigde Staten en Turkije onderhandelden op 17 oktober 2019 een staakt-het-vuren uit om de SDF/YPG-eenheden in staat te stellen zich terug te trekken om zo een escalatie van het geweld te voorkomen. Op 22 oktober 2019 tekenden de

⁴⁷ OCHA, *Recent Developments in Northwest Syria - Situation Report No. 11 - As of 27 March 2020*, 27 maart 2020, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20200327_situation_report_11_final.pdf

⁴⁸ Vertrouwelijke bron, 3 april 2020.

⁴⁹ Vertrouwelijke bron, 3 april 2020.

⁵⁰ Aclad, *the (re) conquest of northern Syria*, 17 oktober 2019; UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 10 en 11.

⁵¹ Aclad, *the (re) conquest of northern Syria*, 17 oktober 2019; UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 4 en 10. Zie ook voetnoot 3. Op 4 oktober 2019 kondigden vertegenwoordigers van verschillende Syrische gewapende oppositiegroepen hun formele eenwording aan onder de paraplu van het Syrische Nationale Leger (SNA); UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 10 en 11.

⁵² Aclad, *the (re) conquest of northern Syria*, 17 oktober 2019.

⁵³ Vertrouwelijke bron, 14 oktober 2019. De VS en Turkije hadden afgesproken dat een *Joint Operations Center* de dreiging vanuit Syrië richting Turkije zou adresseren. In het kader hiervan zijn SDF, waarvan de YPG het hoofdbestanddeel vormt, 45 km teruggetrokken van de grens van Turkije vandaan. Ook de VS trok zich terug en verliet observatieposten, maar bleef elders in het noordoosten en zuiden (Al Tenf) militair aanwezig.

⁵⁴ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 4 en 10.

⁵⁵ UNOCHA, *Syrian Arab Republic: North East Syria Displacement* (18 December 2019), 29 december 2019, <https://reliefweb.int/map/syrian-arab-republic/syrian-arab-republic-north-east-syria-displacement-18-december-2019>. Uit eerdere fases van het Syrische conflict vbeschieteringen bleven al 710.000 ontheemden in Noordoost-Syrië. 91.000 van hen bevonden zich in kampen in Al-Hol, Areesha, Mahmoudli, Newoz en Roj.

⁵⁶ IOM, *Displacement Tracking Matrix Iraq, Displacement movements from Syria*, <http://iraqdtm.iom.int/SyriaTracking>, geraadpleegd 31 maart 2020.

presidenten Putin en Erdogan een memorandum van overeenstemming op basis waarvan de Russische militaire politie en Syrische grensbewakers de Syrische kant van de Turks-Syrische grens binnentrokken, buiten het gebied van de *Operation Peace Spring*, om het vertrek van de SDF/YPG-eenheden en hun wapens te faciliteren.⁵⁷ Voor zover bekend patrouilleren Russische militaire eenheden langs de Turks-Syrische grens in het door de SDF gecontroleerde deel van Noordoost-Syrië. De grensovergang met het Koerdische deel van Irak bij Semelka is in handen van de SDF. In dit gebied zijn ook Amerikaanse militaire eenheden aanwezig.⁵⁸ Turkije controleert nu het grensgebied tussen Tall Abyad en Ras al-Ayn met een diepte van tien kilometer.⁵⁹ Er bleef sprake, ondanks de aankondiging door de Russische Federatie dat de SDF/YPG-eenheden zich terug hadden getrokken, van confrontaties tussen Turkse strijdkrachten en Koerdische groepen alsmede tussen het Syrische leger en door Turkije ondersteunde gewapende groepen.⁶⁰ Er zijn aanwijzingen dat de bezetting van Syrisch grondgebied door Turkije en door haar ondersteunde Syrische milities gepaard ging met oorlogsmisdaden: de Koerdische bevolking van Ras al-Ayn werd verdreven, er hebben standrechtelijke executies plaatsgevonden en er hebben aanvallen plaatsgevonden op civiele konvoien.⁶¹ Op 12 oktober 2019 vond een luchtaanval plaats op een konvoi van zeventig à tachtig burgervoertuigen met ongeveer vierhonderd personen op weg van Tall Tamr (provincie Al-Hasakeh) naar Ras al-Ayn. Betrokkenen waren op weg om te gaan demonstreren tegen 'de Turkse agressie'. Het konvoi werd geraakt in het centrum van Ras al-Ayn. Elf mensen werden gedood en vierenzeventig raakten gewond.⁶² Burgers werden niet alleen geconfronteerd met gevechtshandelingen binnen en rond Ras al-Ayn en Tall Abyad, maar werden ook slachtoffer van mensenrechtenschendingen of ontvluchtten hun huizen uit angst voor dergelijke schendingen gezien het optreden van de SNA-strijders eerder in Afrin. Ook jezidi-mannen, -vrouwen en -kinderen woonachtig in ongeveer dertien dorpen in het district Ras al-Ayn sloegen op de vlucht. Er waren veel berichten, aldus de *Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic* (UN-CoI), over het plunderen en in beslagname van bezittingen, met name van Koerdische burgers en soms ook van jezidi's. SNA-strijders faciliteerden dat hun eigen families en anderen konden intrekken in de huizen van ontheemden.⁶³ In Tall Abyad vond in de verslagperiode een aantal aanslagen plaats waarbij burgers en militairen omkwamen. De Turkse overheid beschuldigde de YPG van betrokkenheid bij die aanslagen.⁶⁴

In de provincie Deir ez-Zor verslechterde de veiligheidssituatie in de verslagperiode. In het door de SDF-gecontroleerde deel demonstreerde de lokale, Arabische,

⁵⁷ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 5; Vertrouwelijke bron, 5 november 2019.

⁵⁸ Rudaw, *US forces prevent Russian military patrol on Syria-Kurdistan Region border: reports*, 21 januari 2020, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/syria/21012020>; SOHR, *U.S. forces intercept Russian patrol in rural Maabada preventing it from reaching Smelka border crossing*, 21 januari 2020, <http://www.syriahr.com/en/?p=153486>; ABC-news, *Foreigners exit northeastern Syria fearing government reach*, 15 oktober 2019, <https://abcnews.go.com/International/wireStory/foreigners-exit-northeastern-syria-fearing-government-reach-66272777>.

⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 3 april 2020.

⁶⁰ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 5; Vertrouwelijke bron, 5 november 2019.

⁶¹ Vertrouwelijke bron, 5 november 2019.

⁶² UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 11.

⁶³ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 11. De UN-CoI rapporteert aan de VN-mensenrechtenraad; jezidi's spreken Koerdisch en belijden een minderheidsgodsdienst. Deze commissie werd op 22 augustus 2011 door de VN-Mensenrechtenraad ingesteld. Haar mandaat is om alle vermeende schendingen van het internationale recht inzake mensenrechten sinds maart 2011 in Syrië te onderzoeken. Voor meer informatie over deze commissie, zie: UN Human Rights Council, *Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/hrc/iicysyria/pages/independentinternationalcommission.aspx>, geraadpleegd 5 april 2020.

⁶⁴ Middle East Eye, *Car bomb kills two in Turkish-controlled Syrian town*, 16 februari 2020, <https://www.middleeasteye.net/news/car-bomb-kills-two-turkish-controlled-syrian-town>.

bevolking tegen de SDF en het hiermee verbonden lokale bestuur alsmede tegen de slechte dienstverlening. Er was veelvuldig sprake van invallen en arrestaties door de SDF en van aanvallen van gewapende groepen tegen SDF-posities en aanhangers.⁶⁵ Ook vonden er protesten plaats tegen de aanwezigheid van Iraanse milities in het door de Syrische strijdkrachten gecontroleerde deel van de provincie. Demonstranten eisten het vertrek van die milities en de teruggave van geconfisqueerde bezittingen en grond. Tussen de Arabische stammen in deze provincies bestond verdeeldheid; sommige steunden de Syrische regering, anderen de SDF.⁶⁶

In de verslagperiode pleegden IS-strijders aanslagen in de provincies Raqqa en Deir ez-Zor (zie paragraaf 1.3.3).

1.2.3

Centraal en zuiden

De UN-CoI meldde in haar rapport over de periode juli 2019 tot en met januari 2020 dat de situatie in centraal en zuidelijk Syrië instabiel bleef. Gedurende deze periode pleegde IS aanslagen in de provincies Daraa, Homs en Deir ez-Zor waarbij verschillende Syrische regeringssoldaten omkwamen.⁶⁷

In juli 2018 sloot de Syrische regering zogenaamde verzoeningsovereenkomsten met gewapende oppositiegroepen, verenigd in het zogeheten 'Zuidelijk Front', in de provincies Daraa en Quneitra. De Russische Federatie bemiddelde bij de totstandkoming van deze overeenkomsten. Als onderdeel van de overeenkomsten, waarvan de inhoud verschilde per deelregio, werd het in een aantal gevallen toegestaan dat de gewapende groepen lichte wapens behielden. Ook waren als gevolg van de gemaakte afspraken de regeringsstrijdkrachten en veiligheidsdiensten in sommige gebieden niet of minder aanwezig; op andere plekken was de Syrische overheid veel meer aanwezig en daarmee haar grip veel groter.⁶⁸ De regering bleef echter doorgaan met het arresteren van vermeende opposanten en het confisqueren van bezit; ook al had de overheid eerder aangegeven als onderdeel van de overeenkomsten geen strafvervolgning tegen deze personen in te stellen. Ook bleef de regering in gebreke bij het herstellen van basisvoorzieningen als elektriciteit en water. De regering legde belastingen op, waaronder met terugwerkende kracht voor de periode dat de oppositie het gebied controleerde. Ook terugkeerders kregen te maken met die belastingen.⁶⁹ Veel jongeren en reservisten uit het zuiden wilden hun dienstplicht niet vervullen. Zie ook paragraaf 3.3.2. In de provincie Daraa en ook in het westelijk deel van de provincie Reef Dimashq (platteland van Damascus) braken protesten uit. De nieuwsorganisatie *Syria Direct* documenteerde tussen november 2019 en januari 2020 102 afzonderlijke protesten. Die protesten varieerden van sit-ins, blokkades van wegen en het schrijven van protesten op overheidsgebouwen. Soms was het protest heel openlijk; op andere

⁶⁵ Al Monitor, Syria pulse, *Deir ez-Zor residents protest rule by Syrian Kurdish group*, 20 maart 2020 <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/03/syria-deir-ez-zor-sdf-regime-assad-protesters-corruption-war.html#ixzz6HnscwQ52>.

⁶⁶ Al Monitor, Syria pulse, *Protesters demand to return home to Syria's Deir ez-Zor*, 9 oktober 2010.

⁶⁷ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 5.

⁶⁸ Syria Direct. *Protests in Daraa: Russia absent as Damascus weaponizes 'tribal schisms'*, 5 februari 2020, <https://syriadirect.org/news/protests-in-daraa-russia-absent-as-damascus-weaponizes-%E2%80%98tribal-schisms%E2%80%99/>. Syria Direct geeft als voorbeelden van gebieden waar de Syrische overheid minder of niet aanwezig was en als gevolg waarvan burgers zich vrijer konden uiten: Tafas, Daraa al-Balad en Busra al-Sham; vertrouwelijke bron, 3 februari 2020.

⁶⁹ Syria Direct. *Protests in Daraa: Russia absent as Damascus weaponizes 'tribal schisms'*, 5 februari 2020, <https://syriadirect.org/news/protests-in-daraa-russia-absent-as-damascus-weaponizes-%E2%80%98tribal-schisms%E2%80%99/>; Syria Direct. *Syrian government forces returning displaced persons to pay for services they never received*, 16 september 2019, <https://syriadirect.org/news/the-syrian-government-forces-returning-displaced-persons-to-pay-for-services-they-never-received/>; Enab Baladi, *State institutions extort Syrians in Daraa with exorbitant bills*, 13 november 2019, <https://english.enabbaladi.net/archives/2019/11/state-institutions-extort-syrians-in-daraa-with-exorbitant-bills/#ixzz6Kz6K9i7q>; vertrouwelijke bron, 3 februari 2020.

plaatsen heimelijk. Er werd onder meer opgeroepen tot vrijlating van gedetineerden en het terugtrekken van Iraanse milities.⁷⁰ De UN-CoI meldde dat de Syrische regering naar aanleiding van de protesten en in een poging om spanningen te verminderen een amnestie had uitgevaardigd voor eenieder gearresteerd na juli 2018. Slechts weinig personen werden naar aanleiding hiervan vrijgelaten.⁷¹

In de verslagperiode was sprake van een verslechtering van de veiligheidssituatie in de provincies Daraa en Quneitra. Er was sprake van gerichte moordaanslagen op zowel opposanten als op regeringsaanhangers. Gewapende oppositiegroepen pleegden aanslagen op veiligheidsdiensten en controleposten van het leger; ook bleken zij in staat te zijn om binnen steden aanslagen te plegen op het kader van veiligheidsdiensten en van lokaal bestuur. Voormalige strijders en vermeende politieke opposanten liepen het risico door regeringsstrijdkrachten aangehouden en overgebracht te worden naar detentiecentra om daar onderworpen te worden aan martelingen met mogelijk de dood als gevolg.⁷² De onveiligheid in de provincie Daraa uitte zich onder meer in juni 2019 in een aantal moorden op voormalige strijders van het *Free Syrian Army* (FSA) en op regeringssoldaten, naast voortgaande protesten tegen het optreden van de veiligheidsstrijdkrachten en van algemene ongeregeldeheden.⁷³ Over heel 2019 registreerde een lokale mensenrechten ngo 305 moordpogingen.⁷⁴

Ook in 2020 waren er berichten over aanslagen en ontvoeringen in met name de provincie Daraa. Op 10 januari 2020 vielen ongeïdentificeerde gewapende personen controleposten van de Syrische strijdkrachten aan in Al Msefra en Al Gariyeh waarbij drie soldaten werden gedood. Oppositiestrijders ontvoerden op 12 januari 2020 zes regeringssoldaten in Al Kirk en op het platteland bij Nahteh. Na onderhandelingen werden enkelen van hen vrijgelaten.⁷⁵ Op 19 februari 2020 beschoot een ongeïdentificeerde groep een auto van de internationale hulporganisatie Oxfam, waarbij twee Oxfam-medewerkers omkwamen.⁷⁶ Een lokale medewerker van *United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East* (UNRWA) kwam in de provincie Daraa op 18 maart 2020 om als gevolg van een artilleriebeschieting.⁷⁷ Eind februari en begin maart 2020 leidden de spanningen in de provincie Daraa tussen regeringsstrijdkrachten en gewapende oppositiegroepen tot zware gevechten in de stad al-Sanamayn. Op 2 maart 2020 werd met Russische hulp een bestand gesloten tussen de strijdende partijen. Opposanten die niet wilden blijven konden begeleid door de *Syrian Arab Red Crescent* (SARC) naar gebied in

⁷⁰ Syria Direct. *Protests in Daraa: Russia absent as Damascus weaponizes 'tribal schisms'*, 5 februari 2020, <https://syriadirect.org/news/protests-in-daraa-russia-absent-as-damascus-weaponizes-%E2%80%98tribal-schisms%E2%80%99>

⁷¹ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 5; Enab Baladi, *Behind the Regime's Recent Waves of Detainee Release*, 29 juni 2019, <https://english.enabbaladi.net/archives/2019/06/behind-the-regimes-recent-waves-of-detainee-release/#ixzz6KzCoVjuK>

⁷² Vertrouwelijke bron, 3 februari 2020; Human Rights Watch, *Syria: Detention, Harassment in Retaken Areas*, 21 mei 2019, <https://www.hrw.org/news/2019/05/21/syria-detention-harassment-retaken-areas>; Syria Direct, *Daraa residents face arrest, disappearance at local government offices*, 27 september 2019, <https://syriadirect.org/news/daraa-residents-face-arrest-disappearance-at-local-government-offices/>

⁷³ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/42/51, 15 augustus 2019, pagina 5; Vertrouwelijke bron.GEV-PA 136 (Cease fire taskforce d.d. 29 augustus 2019:VN vertegenwoordiger), 6 september 2019; The Syrian Observer, *An Officer From Qardaha Is Killed In Another Assassination In Daraa*, 6 november 2019. <https://syrianobserver.com/EN/security/54065/an-officer-from-qardaha-is-killed-in-another-assassination-in-daraa.html>

⁷⁴ Middle East Eye, *Tensions in Syria's Daraa are getting out of hand*, 26 januari 2020, <https://www.middleeasteye.net/news/tensions-syrias-daraa-are-getting-out-of-hand>

⁷⁵ Vertrouwelijke bron, 15 januari 2020; Syria Direct. *Protests in Daraa: Russia absent as Damascus weaponizes 'tribal schisms'*, 5 februari 2020. Syria Direct meldt dat de Russische Federatie was betrokken bij onderhandelingen die tot vrijlating van twee soldaten ontvoerd bij Nahteh leidden.

⁷⁶ Middle East Eye, *Oxfam aid workers killed in southern Syria during aid delivery*, 19 februari 2020, <https://www.middleeasteye.net/news/oxfam-aid-workers-killed-syria-during-aid-delivery>

⁷⁷ SN4HR, *Syrian regime killed a personnel of UNRWA in Jilleen village in Daraa on March 18*, 19 maart 2020. <http://sn4hr.org/sites/news/2020/03/19/syrian-regime-forces-killed-employee-humanitarian-field-jilleen-village-daraa-suburbs-march-18/>

Noord-Syrië vertrekken dat in handen was van het door Turkije ondersteunde *Syrian National Army* (SNA). Opposanten die hun wapens inleverden zouden onder het akkoord geen strafvervolgning te vrezen hebben of hadden de mogelijkheid zich aan te sluiten bij het vijfde legercorps dat onder Syrisch-Russisch commando staat.⁷⁸

De *provincie Suweida*, het gebied waar vooral druzen, een religieuze minderheid, woonachtig zijn, was sinds het begin van de gewapende confrontaties in Syrië grotendeels gevrijwaard gebleven van grootschalige gewapende confrontaties.⁷⁹ De druzen hielden zich afzijdig in het gewapende conflict. De Syrische regering en haar bondgenoten oefenden met name sinds 2018 druk uit op de politieke en religieuze leiders van de druzen om het vraagstuk van de tienduizenden dienstplichtontduikers op te lossen.⁸⁰ Veel jongeren uit de druzengemeenschap sloten zich aan bij lokale milities, zoals de Shoyoukh al-Karama-militie.⁸¹ De ontvoering medio juni 2019 van Mohannad Shihab El-Din, die zich kritisch op Facebook zou hebben uitgelaten over het optreden van veiligheidsdiensten, leidde tot demonstraties alsmede tot ontvoeringen van medewerkers van veiligheidsdiensten.⁸² Op 8 oktober 2019 meldde het *Syrian Observatory for Human Rights* (SOHR) dat El-Din door de autoriteiten was vrijgelaten. Die vrijlating vond plaats nadat vertegenwoordigers van de druzengemeenschap, onder wie ouderen en religieuze leiders, bij de Syrische overheid hadden geïntervenieerd.⁸³

Sinds januari 2020 demonstreerden mensen, waaronder studenten, in de *provincie Suweida* voor betere levensomstandigheden en voor een afname van de door de regering opgelegde veiligheidsmaatregelen. De veiligheidsdiensten antwoordden met het opleggen van meer beperkende maatregelen, het arresteren van mensen en het rekruteren van jonge mannen in hun gelederen. Lokale actievoerders op sociale media berichtten over meer dan 20 ontvoeringen en detenties in februari 2020 door onbekende plegers. Een aantal jongeren zou zijn gearresteerd op beschuldiging van het hebben van banden met de Israëliëse regering en wegens vijandigheid tegen de Syrische overheid. Ook was sprake in Salkhad van ontvoeringen door de Shoyoukh al-Karama militia van een aantal militairen in reactie op een ontvoering van een van hun leden. Traditionele leiders riepen op tot stoppen met arrestaties en ontvoeringen.⁸⁴ Medio maart 2020 vond, naar verluidt, een gevangenenruil plaats

⁷⁸ Middle East Eye, *Syria rebels transported to Idlib after heavy fighting in Daraa ends*, 4 maart 2020.

<https://www.middleeasteye.net/news/syria-rebels-transported-idlib-after-heavy-fighting-daraa-ends>; Al-Monitor, *Syria pulse, How did opposition fighters in Daraa's Sanamayn go separate ways?* 10 maart 2020, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/03/russian-sponsored-agreement-sanamayn-opposition-fighters.html>; Meer informatie over het vijfde legercorps is te vinden in: Al-Jbassini, Abdullah, *From Insurgents to Soldiers: The Fifth Assault Corps in Daraa, Southern Syria*, 14 mei 2019.

⁷⁹ Een uitzondering op de relatieve rust in de provincie Suweida was de aanval in de zomer van 2018 van IS, waarbij ongeveer 250 bewoners omkwamen en een even groot aantal gewond raakte. Ook werden een aantal burgers ontvoerd door de aanvallers. Zie: Syria Comment, *The Plight of the Druze hostages held by ISIS & the war on the Islamic State*, 9 november 2019, <https://www.joshualandis.com/blog/the-plight-of-the-druze-hostages-held-by-isis-the-war-on-the-islamic-state-by-talal-el-atrache/>.

⁸⁰ European University Institute, *The Druze of Sweida: the Return of the Regime Hinges on Regional and Local Conflicts*, 28 augustus 2019, pagina 8 en 15, https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/63924/MED_2019_12.pdf?sequence=1&isAllowed=y

⁸¹ LSE, *Sweida: conflict dynamics and the role of civil society*, 6 januari 2020,

http://eprints.lse.ac.uk/103144/7/Sweida_Conflict_Dynamics_English_21_Jan_2020_.pdf

⁸² The Syrian Observer, *'One artery' clashes with military security in Suweida*, 20 juni 2019

<https://syrianobserver.com/EN/news/51179/one-artery-clashes-with-military-security-in-suweida.html>; The Syrian Observatory for human rights, *After months of arrest, the "Syrian regime's intelligence" releases civil activist opposed to it in al-Suwaia city*, 8 oktober 2019; Enab Baladi, *Sweida: Military Intelligence Branch Attacked following Abduction of Anti-regime Activist*, 17 juni 2019. <https://english.enabbaladi.net/archives/2019/06/sweida-military-intelligence-branch-attacked-following-abduction-of-anti-regime-activist/>.

⁸³ The Syrian Observatory for human rights, *After months of arrest, the "Syrian regime's intelligence" releases civil activist opposed to it in al-Suwaia city*, 8 oktober 2019.

⁸⁴ Al Monitor, *Syria pulse, Syrian government struggles with unrest in Suwayda*, 13 maart 2020. <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/03/syria-sweida-tension-locals-regime-arrests-kidnappings.html>; The Syrian Observer, *'We want to live' protests ongoing despite security threats*, 28 januari 2020. <https://syrianobserver.com/EN/news/55666/we-want-to-live-protest-ongoing-despite-security-threats.html>; The Washington Institute, *Syria's Economic Crisis Sparks Rare Protests in Regime Territory*, 31 januari 2020, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/syrias-economic-crisis-sparks-rare-protests-in-regime-territory>

met het Syrische leger waarbij de 'al-Karama strijdkrachten' vijf militairen en drie Hezbollah-leden vrij lieten in ruil voor een commandant van de militie die twee maanden eerder was gearresteerd.⁸⁵

1.2.4

Slachtoffers

Verschillende niet-gouvernementele organisaties (ngo's) verstrekken schattingen over het aantal sinds medio 2011 omgekomen personen als gevolg van de gewapende strijd in Syrië. Die schattingen variëren enorm, al naar gelang onderscheid wordt gemaakt tussen burgers alsmede militairen en gewapende opposanten. De Hoge Commissaris van de Verenigde Naties verklaarde medio 2019 dat het niet mogelijk was om een geloofwaardige schatting te geven van het aantal omgekomen personen (mannen, vrouwen en kinderen) als gevolg van het voortgaande conflict in Syrië; het gaat om honderdduizenden personen.⁸⁶

Amnesty International (AI) en Human Rights Watch (HRW) gaven in hun jaarrapport over 2019 geen totaalaantal slachtoffers sinds de start van het gewapende conflict in 2011.⁸⁷ Eerder meldde AI in haar rapport over 2018 dat er eind 2018 sinds de start van het conflict naar schatting meer dan 400.000 mensen waren omgekomen als gevolg van het geweld in Syrië.⁸⁸ Op de website van HRW wordt nog wel het cijfer van meer dan 400.000 slachtoffers in Syrië sinds 2011 genoemd.⁸⁹ De internationale ngo *Mercy Corps* gaf in een studie van februari 2018 aan dat in de oorlog sinds 2011 in Syrië minimaal 400.000 Syriërs waren omgekomen.⁹⁰ The Syrian Observatory for Human Rights registreerde in de periode van maart 2011 tot en met april 2019 358.607 als gevolg van het gewapende conflict omgekomen personen, onder wie 108.134 burgers.⁹¹

De ngo *Syrian Network for Human Rights* (SN4HR) gaf aan dat sinds maart 2011 tot en met september 2019 er 224.948 burgers waren gedood door alle bij het conflict betrokken partijen. Bijna 89% van de burgerslachtoffers viel als gevolg van geweld door de Syrische strijdkrachten en Iraanse milities. Bijna drie procent van de burgerslachtoffers stierf door toedoen van geweld door de Russische Federatie die de Syrische regering ondersteunde in haar strijd tegen de gewapende oppositie. Extremistische islamitische groepen, in het bijzonder IS, waren verantwoordelijk voor tweeëneenhalf procent van de burgerslachtoffers in genoemde periode. SN4HR schreef bijna anderhalf procent van de burgerslachtoffers toe aan handelingen van de door de Verenigde Staten geleide strijdkrachten van de Internationale Coalitie⁹², die samenwerkten met de SDF. Geweld door de SDF en dan met name de YPG was de oorzaak van een half procent aan burgerslachtoffers. De facties van de

territory. De protesten vonden ook in andere plaatsen plaats. In dit artikel worden de plaatsen Shahba (provincie Suweida) en Salamiyah (provincie Hama) genoemd.

⁸⁵ Vertrouwelijk bericht, 22 maart 2020.

⁸⁶ UN News, *UN human rights chief fears world has grown numb to Syrian carnage*, 26 juli 2019, <https://news.un.org/en/story/2019/07/1043241>

⁸⁷ Amnesty International, *Syria 2019*, <https://www.amnesty.org/en/countries/middle-east-and-north-africa/syria/report-syria/>; Human Rights Watch, *Syria, events of 2019*, <https://www.hrw.org/world-report/2020/country-chapters/syria>.

⁸⁸ Amnesty International, *Human rights in the Middle East and North Africa: review of 2018, Syria*, 26 februari 2019.

⁸⁹ Human Rights Watch, *Syria*, <https://www.hrw.org/middle-east/n-africa/syria>, geraadpleegd 31 maart 2020.

⁹⁰ Mercy Corps, *The wages of war, Learning from how Syrians have adapted their livelihoods through seven years of conflict*, februari 2018, pagina 3.

⁹¹ SOHR, *12 years of defending freedoms, claiming rights and monitoring violations*, mei 2018. <http://www.syriahr.com/wp-content/uploads/2018/05/SOHR-12-years.pdf>

⁹² Voor meer informatie zie: Council on Foreign Relations, *Civil war in Syria*, geraadpleegd 10 maart 2020; <https://www.cfr.org/g/interactive/global-conflict-tracker/conflict/civil-war-syria>; Voor meer informatie over de Internationale Coalitie ook wel 'Global Coalition' genoemd, zie: US Department of State, *Global Coalition to defeat ISIS*, <https://www.state.gov/bureaus-offices/bureaus-and-offices-reporting-directly-to-the-secretary/the-global-coalition-to-defeat-isis/>, geraadpleegd 14 maart 2020; Nederland maakt deel uit van deze internationale coalitie geleid door de VS: zie bijvoorbeeld Brief van de ministers van Buitenlandse Zaken, van Defensie, voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en van Justitie en Veiligheid, *Bestrijding internationaal terrorisme*, 18 april 2019, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-27925-V.html>

gewapende oppositie hadden de hand in bijna twee procent van de burgerslachtoffers.⁹³

Het *Violations Documentation Center* (VDC), een Syrische ngo, meldde dat tussen half maart 2011 en eind december 2019 er 206.167 strijd gerelateerde doden vielen waarvan 127.636 (62%) burgers en 78.531 (38%) niet-burgers waren. 83% van de burgerdoden vielen als gevolg van het optreden van de Syrische strijdkrachten en gelieerde groepen, 5% door toedoen van de Russische strijdkrachten, 3% door IS-geweld, 2% door de Internationale Coalitie tegen IS en de overige doden vielen door toedoen van andere gewapende partijen (waaronder extremistische groepen, SDF en Turkse strijdkrachten).⁹⁴

The Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED) registreerde in 2019 17.667 gewelddadige gebeurtenissen, waarbij 15.217 doden vielen.⁹⁵ Bij 11.525 gewelddadige gebeurtenissen waren regeringsgezinde strijdkrachten betrokken. Hierbij vielen 8.236 doden.⁹⁶ Bij 3.432 van de geregistreerde gewapende incidenten was sprake van direct op burgers gericht geweld als gevolg waarvan 4.165 burgers omkwamen. 1.903 burgerdoden werden geregistreerd als zijnde omgekomen door lucht- en drone-aanvallen.⁹⁷ ACLED gaat er vanuit dat het werkelijk aantal omgekomen burgers in 2019 aanzienlijk hoger was.⁹⁸ Het SN4HR registreerde in 2019 3.364 burgerdoden als gevolg van het conflict onder wie 842 kinderen en 742 vrouwen. Meer dan zestig procent van de burgerslachtoffers was het gevolg van acties van de Syrische regerings- en gelieerde strijdkrachten waaronder Iraanse milities en de Russische strijdkrachten.⁹⁹ Ten opzichte van het jaar 2018 was sprake van een substantiële afname van het aantal burgerslachtoffers geregistreerd door SN4HR; in 2018 registreerde SN4HR 6.964 burgerslachtoffers.¹⁰⁰

Tussen 29 april 2019 en 5 januari 2020 registreerde de *Office of the High Commissioner for Human Rights* (OHCHR) van de Verenigde Naties de dood van 1.460 burgers in Noordwest-Syrië, onder wie 417 kinderen als gevolg van de militaire escalatie in de provincies Idlib, Hama en Aleppo. *Human Rights Watch* (HRW) meldde in haar jaarrapport over 2019 dat sinds eind april 2019 tot aan het eind van het jaar meer dan duizend burgers werden gedood in Noordwest-Syrië, onder wie 300 kinderen.¹⁰¹

Gedurende de maand december 2019 vielen er volgens het VDC naar schatting 632 strijd gerelateerde doden waarvan 280 burgers en 352 niet-burgers. Het betrof 511 mannen en 45 vrouwen van 18 jaar en ouder alsmede 76 kinderen. De meeste

⁹³ <http://sn4hr.org/blog/2018/09/24/civilian-death-toll/>, geraadpleegd 15 januari 2020. Het SN4HR is een ngo die zich ten doel stelt om mensenrechtenschendingen in Syrië te documenteren en op te komen voor de mensenrechten van Syriërs op internationaal niveau. De facties van de gewapende oppositie betreffen vooral gewapende groepen die vallen onder de paraplu van de door Turkije gesteunde Syrian National Army. Zie MEI, *Turkish-backed Syrian armed opposition groups to unite under one banner*, 4 oktober 2019, <https://www.mei.edu/blog/turkish-backed-syrian-armed-opposition-groups-unite-under-one-banner>

⁹⁴ Violations Documentation Center in Syria, *Monthly Statistical report on Syria, December 2019, general statistics*. <http://vdc-sy.net/wp-content/plugins/pdfjs-viewer-shortcode/pdfjs/web/viewer.php?file=http%3A%2F%2Fvdc-sy.net%2Fwp-> Het VDC stelt zich ten doel om zorg te dragen voor een zorgvuldige en onafhankelijke documentatie van de mensenrechtenschendingen in Syrië.

⁹⁵ Acled, *Year in review 2019*, pagina 19 en 20. <https://acleddata.com/2020/03/02/acled-2019-the-year-in-review/>, Geraadpleegd 13 maart 2020.

⁹⁶ Acled, *Year in review 2019*, pagina 32.

⁹⁷ Acled, *Year in review 2019*, pagina 46, 47 en 52.

⁹⁸ Acled, *Year in review 2019*, pagina 3.

⁹⁹ SN4HR, *Statistics of 2019*, geraadpleegd 14 maart 2020, <http://sn4hr.org/#1523211656304-10d5a051-67df>

¹⁰⁰ SN4HR, *Documenting the death of 6.964 civilians in Syria in 2018*, 1 januari 2019, http://sn4hr.org/wp-content/pdf/english/Documenting_the_Death_of_6964_Civilians_in_Syria_in_2018_en.pdf. In 2018 vielen de meeste burgerslachtoffers in de provincie Reef Dimashq (2.106), gevolgd door Idlib (1.159), Aleppo (738), Deir ez-Zor (671) en Daraa (448).

¹⁰¹ Ocha. *Syrian Arab Republic, recent developments in Northwest Syria. Situation report 6 as of 15 January 2020*, geraadpleegd 17 januari 2020; HRW, *world report 2020 Syria*, 15 januari 2020

slachtoffers vielen in de provincie Idlib (212 doden), gevolgd door Daraa (73) en Aleppo (59). De overige 288 doden vielen in andere provincies. Het overgrote deel van de slachtoffers viel als gevolg van vuurgevechten en scherpshutters (331 doden), luchtaanvallen (161), beschietingen door tanks, kanonnen en mortieren (48), alsmede door ontploffingen van landmijnen en autobommen (62).¹⁰²

1.3

Strijdende partijen

De UN-CoI gaf aan dat in de loop van het Syrische conflict een aantal VN-lidstaten actief intervierden ter ondersteuning van of in oppositie tegen de Syrische regering. Het betrof zowel directe acties in Syrië zelf als het leveren van logistieke, materiële en financiële hulp aan niet-statelijke gewapende groepen.¹⁰³

De belangrijkste groeperingen en landen betrokken bij de gewapende strijd in Syrië zijn:

- De strijdkrachten van de Syrische regering (het leger, de veiligheidsdiensten, lokale milities en buitenlandse sjiiitische milities waaronder de Libanese Hizbollah);
- Russische strijdkrachten;
- Extremistische islamistische groeperingen. De belangrijkste zijn IS en HTS;
- Facties van de gewapende oppositie, met name de facties momenteel gebundeld onder het SNA;
- De door Koerden geleid Syrische Democratische Strijdkrachten (SDF) inclusief de hierbinnen dominante YPG;
- De door de VS geleide internationale coalitie;
- Turkije;
- Andere partijen, met name Iran¹⁰⁴ en Israël.¹⁰⁵

¹⁰² Violations Documentation Center in Syria, *Monthly Statistical report on Syria, December 2019, general statistics*. http://vdc-sy.net/wp-content/plugins/pdfjs-viewer-shortcode/pdfjs/web/viewer.php?file=http%3A%2F%2Fvdc-sy.net%2Fwp-content%2Fuploads%2F2020%2F01%2FMonthly_Stat_RepDEC19_EN-1.pdf&download=true&print=true&openfile=false. Geraadpleegd 20 januari 2020.

¹⁰³ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 5.

¹⁰⁴ Geneva Academy, *The war report 2018: the Syrian armed conflict coming to an end?*, januari 2019, <https://www.geneva-academy.ch/joomlatools-files/docman-files/The%20Syrian%20Armed%20Conflict%20Nearing%20The%20End.pdf>; vertrouwelijke bron, 9 februari 2020; vertrouwelijke bron, 5 februari 2020. Deze bron noemt ook Saoedi Arabië en de Golfstaten wegens hun steun aan de gewapende oppositie en Irak. Er strijden Iraakse sjiiitische milities in Syrië aan de zijde van de regeringsstrijdkrachten.

¹⁰⁵ Israël voerde ook in deze verslagperiode geregeld aanvallen uit op Iraanse doelen of die van gelieerde groepen die zich in Syrië bevinden alsook op doelen van sommige gewapende Palestijnse groeperingen in Syrië. UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/42/51, 15 augustus 2019, pagina 6. De UN-CoI gaf aan rapporten te hebben ontvangen over Israëlische luchtaanvallen op 1 juli 2019 in de provincies Damascus, Reef Dimashq en Homs. Bij deze luchtaanvallen zouden ook burgerslachtoffers zijn gevallen; UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 5; Vertrouwelijke bron, 6 september 2019; CNN, *Israel claims responsibility for airstrikes near Damascus, saying it foiled 'large-scale attack' by Iran*, 25 augustus 2019, <https://edition.cnn.com/2019/08/24/middleeast/israel-airstrike-syria/index.html>; Acled. *The state of Syria. July-September 2019*, geraadpleegd 22 september 2019. Ook in de maanden juli, augustus en november 2019 bombardeerde Israël verschillende plekken in Syrië namelijk Tal-Haraa (provincie Daraa) alsmede vermeende Hizbollah faciliteiten en Iraanse en Syrische militaire posities buiten Damascus; Middle east Eye, *Israeli strikes kill several Hashd al-Shaabi members near Iraq-Syria border: Reports*, 10 januari 2020. <https://www.middleeasteye.net/news/israeli-air-strikes-kill-several-hashd-al-shabbi-members-near-iraq-syria-border-reports>; Middle East Eye, *Israel strike reportedly kills three Iran-backed fighters in Syria*, 15 januari 2020 <https://www.middleeasteye.net/news/suspected-israel-strike-kills-three-iran-backed-fighters-syria-report>. In de maanden januari en februari 2020 berichtten media eveneens over Israëlische aanvallen op door Iran gesteunde groepen in Syrië; Middle East Eye, *Israel strikes Islamic Jihad in Syria after Israeli bulldozer dangles Palestinian's body in Gaza*, 24 februari 2020. Het Israëlische leger maakte zelf deze aanval bekend. <https://www.middleeasteye.net/news/israel-strikes-islamic-jihad-syria-after-palestinian-dangled-bulldozer-gaza>; BBC, *Israel-Gaza sees surge of cross-border violence*, 24 februari 2020, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-51608786>; Vertrouwelijke bron, 26 februari 2020. De bron noemt vier raketaanvallen die toegeschreven worden aan Israël en plaats hadden in de maand op verschillende militaire doelen in Syrië in februari 2020, waarbij zowel Syriërs als buitenlanders omkwamen. Ook viel Israël doelen aan in Syrië van de door Syrië en Iran ondersteunde Palestijnse gewapende groepering *Islamic Jihad*, waaronder in februari 2020 bij Damascus.

De betrokkenheid van al deze partijen bij gewelddadigheden op Syrisch grondgebied droeg eraan bij dat de veiligheidssituatie voor burgers in geheel Syrië zeer complex was en had een wezenlijke invloed op hun bewegingsvrijheid. Ook in de onderhavige verslagperiode werden tal van Syrische vrouwen, mannen en kinderen gedood of raakten gewond door de gevechten tussen de strijdende partijen. Zie paragraaf 1.2.4. De gevechten ontregelden tevens de levering van goederen en diensten en zorgden er voor dat vele Syriërs geen toegang hadden tot medische hulp en onderwijs alsook voedsel en water.¹⁰⁶

Voor informatie over de strijdende partijen wordt verwezen naar het thematisch ambtsbericht over de veiligheidssituatie in Syrië.¹⁰⁷ In aanvulling hierop het volgende.

1.3.1 *Inlichtingen- en veiligheidsdiensten*

Syrië kent een groot aantal veiligheidsdiensten met een aanzienlijke overlap aan verantwoordelijkheden en hiërarchieën. De belangrijkste zijn de Militaire Inlichtingendienst, de Inlichtingendienst van de Luchtmacht, het Bureau voor Nationale Veiligheid, de Politieke Veiligheidsafdeling, het Directoraat van Algemene Inlichtingen, de politie en de Algemene Leiding van de Strijdkrachten (*General Command of the Armed Forces*). Het Bureau voor Nationale Veiligheid, de politie en de Algemene Leiding van de Strijdkrachten zijn geen officiële veiligheidsdiensten. Ze ondersteunen vaak de werkzaamheden van de veiligheidsdiensten.¹⁰⁸ De mensenrechten ngo *Syrian Justice and Accountability Centre* (SJAC) geeft aan dat de leiding van de inlichtingendiensten vaak nauwe familie- of persoonlijk banden heeft met de president, een alawiet. De agentschappen als geheel worden in belangrijke mate bemenst door personen uit gemeenschappen die historisch gezien trouw zijn aan de heersende familie. Het duidelijkste voorbeeld hiervan is het verhoudingsgewijs grote aantal alawieten werkzaam in de veiligheidssector.¹⁰⁹ Begin juli 2019 veranderde president Assad de leiding van een aantal veiligheidsdiensten waaronder die van de luchtmacht, de staatsveiligheid en die van criminele en politieke veiligheid. Het hoofd van de nationale veiligheidsdienst, Ali Mamlouk, werd benoemd tot vicepresident voor veiligheidsvraagstukken.¹¹⁰

1.3.2 *Dienstplicht*

De Algemene Leiding van de Strijdkrachten, die onder het ministerie van Defensie van de Syrische overheid ressorteert, is de instantie verantwoordelijk voor de verplichte militaire dienst. Deze instantie heeft de taak om de nieuwe rekruten te

¹⁰⁶ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 5.

¹⁰⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht veiligheidssituatie Syrië*, 5 juli 2019, pagina 68- 77, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/ambtsberichten/2019/07/05/thematisch-ambtsbericht-over-de-veiligheidssituatie-in-syrie-van-juli-2019>;

¹⁰⁸ Syria Justice and Accountability Centre, *Walls have ears. An analysis of classified Syrian security sectors documents*, april 2019, pagina 9; Russian International Affairs Council, *Assad's Army and Intelligence Services: Feudalization or Structurization?*, 13 maart 2018. Het artikel beschrijft onder andere de relatie tussen de belangrijkste inlichtingen- en veiligheidsdiensten en het Syrische leger. In dit verband wordt aangegeven: 'Four independent security structures operate within the Syrian Arab Army. These structures are divided into "military," which includes military intelligence and aerial reconnaissance (Air Force reconnaissance) and "political" (civilian units formally subordinate to the Interior Ministry), which includes the main security department and the department for managing political security. All of these structures answer directly to the president. However, the system of intelligence services in Syria reflects the complexity of relations and confrontations among various groups of influence in the country's ruling elite. The system is constructed in such a way that the individual intelligence services effectively work against each other, which makes it impossible for any single "branch" to become significantly stronger than the others.'

¹⁰⁹ Syria Justice and Accountability Centre, *Walls have ears. An analysis of classified Syrian security sectors documents*, april 2019, pagina 14; Zie ook: Dagher, Sam, *Assad or we burn the country. How one family's lust for power destroyed Syria*. Mei 2019.

¹¹⁰ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/42/51, 15 augustus 2019, pagina 6; Voor meer informatie over en een analyse van de wijzigingen in de top van de inlichtingen- en veiligheidsorganisaties, zie: Chatham House, *New Configuration in the Syrian Regime's Security Structure*, november 2019, <https://syria.chathamhouse.org/research/new-configuration-in-the-syrian-regimes-security-structure>.

verdelen over de militaire divisies en heeft de eindverantwoordelijkheid voor militaire personeelsbewegingen binnen Syrië.¹¹¹

De dienstplicht geldt voor mannen van 18 jaar tot 42 jaar. Syrische mannen moeten zich in het jaar dat ze achttien worden of ten laatste tegen de tijd ze negentien jaar worden voor registratie van de verplichte militaire dienst melden bij het lokale militaire recruteringsbureau (*maktab at-tajnid*).¹¹² Volgens de *Danish Refugee Council* in een rapport uit 2017 kan het voorkomen dat ook sommige mannen ouder dan 42 jaar worden opgeroepen voor militaire dienst. Het zou gaan om personen met een specifieke expertise waar de Syrische strijdkrachten behoefte aan hebben.¹¹³ De dienstplicht zou 18 maanden moeten duren; in de praktijk dienen velen als gevolg van de oorlog veel langer. Na vervulling van de dienstplicht kunnen mannen tot rond de 62 jaar afhankelijk van hun rang, opgeroepen worden om als reservist te dienen. Medio oktober 2018 meldden regeringsgezinde media dat ongeveer 800.000 mannen niet meer opgeroepen zouden worden als reservist. Enkele weken later publiceerde het ministerie van Defensie echter nieuwe lijsten met reservisten die werden opgeroepen voor militaire dienst.¹¹⁴

Dienstplicht afkopen

Wet nummer 35 van 15 november 2017 bevat aanpassingen van de wet op de verplichte militaire dienstplicht (wetgevend decreet nummer 115 van 5 oktober 1953) met gevolgen voor personen die ouder zijn dan de leeftijdsgrens voor de militaire dienst maar geen dienstplicht vervuld hebben om redenen anders dan de goedgekeurde vrijstellingen of uitstelgronden. Deze personen dienen binnen drie maanden een bedrag van USD 8.000 te betalen of het equivalent in Syrische ponden op basis van de door de Centrale Bank op dat moment vastgestelde wisselkoers. Ook kon door de overheid overgegaan worden tot in beslagname van bezittingen en rekeningen indien niet betaald werd binnen de gestelde periode.¹¹⁵ In februari 2020 meldde de Syrische overheid dat Syrische mannen die aantoonbaar tenminste vier jaar in het buitenland verbleven hun verplichte militaire dienst konden afkopen door betaling van een bedrag van USD 8.000 bij een Syrische ambassade in plaats van bij de Syrische Centrale Bank. Informatie over de regeling en de te volgen procedure bij ambassades is te vinden op de websites en Facebookpagina's van Syrische ambassades, waaronder die in Duitsland, Egypte, Libanon en de Russische Federatie. Voordat overgegaan kan worden tot betaling van de afkoopsom, neemt de Syrische ambassade contact op via het Syrische ministerie van Buitenlandse Zaken met het ministerie van Defensie om akkoord te krijgen dat de betreffende persoon zijn dienstplicht mag afkopen.¹¹⁶

¹¹¹ Syria Justice and Accountability Centre, *Walls have ears. An analysis of classified Syrian security sectors documents*, april 2019, pagina 10.

¹¹² ICG, *Easing Syrian Refugees' Plight in Lebanon*, paragraaf 'conscription', 13 februari 2020; Landinfo, *Syria: Reactions against deserters and draft evaders*, 3 januari 2018, pagina 6, https://www.cgra.be/sites/default/files/rapporten/landinfo_report_syria_reactions_against_deserters_and_draft_evaders.pdf

¹¹³ ICG, *Easing Syrian Refugees' Plight in Lebanon*, paragraaf 'conscription', 13 februari 2020; TIMEP, *Conscription Law*, 22 augustus 2019, <https://timep.org/reports-briefings/timep-brief-conscription-law/>. TIMEP refereert aan een rapport van de Danish Refugee Council uit 2017: DRC, *Syria*, juli 2017, pagina 12, <https://www.ft.dk/samling/20161/almindel/uu/bilag/230/1780523.pdf>.

¹¹⁴ ICG, *Easing Syrian Refugees' Plight in Lebanon*, paragraaf 'conscription', 13 februari 2020.

¹¹⁵ Omran Center for strategic studies, *Transformations of the Syrian military: the challenge of change and restructuring*, december 2018, pagina 177. Deze studie bevat een overzicht van wetgevende decreten waarmee de wet op de verplichte militaire dienstplicht werd geamendeerd; In het thematisch ambtsbericht veiligheidssituatie van juli 2019 werd door verschillende vertrouwelijke bronnen een lager bedrag genoemd van tussen de drie- en vijfduizend USD exclusief steekpenningen; UN Human Rights Council, A/HRC/37/72, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, 1 februari 2018, pagina 14, https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/CoISyria/A-HRC-37-72_EN.pdf

¹¹⁶ Vertrouwelijke bron, 30 maart 2020. Bijgevoegd de link naar de regelgeving zoals vermeld op de website van de Syrische ambassade in Duitsland: <http://www.mofa.gov.sy/berlin-embassy/ar/pages738/%D8%B4%D8%A4%D9%88%D9%86-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%AC%D9%86%D9%8A%D8%AF>

Opsporing en vervolging van deserteurs en dienstweigeraars

Blijkens informatie van de SJAC verstrekt de Algemene Leiding van de Strijdkrachten informatie aan de militaire inlichtingendienst over gedeserteerde en overgelopen militairen. De Algemene Leiding van de Strijdkrachten geeft vervolgens opdrachten gebaseerd op instructies van de militaire inlichtingendienst. In de praktijk kwamen arrestatiebevelen veelal rechtstreeks van de militaire inlichtingendienst in plaats van de Algemene Leiding van de Strijdkrachten of van de bataljons.¹¹⁷ Zie verder paragraaf 3.2.2.

Al Monitor maakte in een artikel van 13 maart 2020 melding dat sommige recent door het Syrische leger ingelijfde jonge mannen alsook strijders van gewapende groepen uit de provincies Daraa, Quneitra en Reef Dimashq die zich bij de regeringsstrijdkrachten hadden aangesloten, deserteerden. Ze deserteerden uit angst om naar het front te worden gestuurd. De berichten over het grote aantal slachtoffers onder de nieuw door het Syrische leger ingelijfde manschappen speelden mee bij dit besluit.¹¹⁸

Voor meer informatie over de militaire dienstplicht in overheidsgebied alsmede in het noordoosten bij de SDF/YPG wordt verwezen naar het thematisch ambtsbericht over de veiligheidssituatie in Syrië van juli 2019.¹¹⁹

1.3.3

IS

In maart 2019 heroverden de SDF, bestaande uit voornamelijk Koerdische strijders, ondersteund door de VS het laatste bolwerk van IS in Noordoost-Syrië. De SDF houden nog ongeveer 11.000 mannen en jongens - merendeels Syriërs en Irakezen - onder wie duizend personen afkomstig uit andere landen, in gevangenschap op verdenking van betrokkenheid bij IS.¹²⁰

Op 27 oktober 2019 meldde president Trump van de Verenigde Staten dat de leider van IS, Abu Bakr al-Baghdadi, was gedood bij een operatie door speciale strijdkrachten van de VS in Barisha (provincie Idlib).¹²¹ IS-strijders bleven echter actief in Syrië.

Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken gaf in haar mensenrechtenrapport over 2019 aan dat IS, ondanks de territoriale nederlaag van maart 2019, actief in Syrië bleef. IS ging door met buitengerechtelijk moorden, bomaanslagen, ontvoeringen en met aanvallen op leden van religieuze minderheden. Ook bleef IS vrouwen en meisjes onderwerpen aan routinematige verkrachtingen, gedwongen huwelijken en aan mensenhandel voor seksuele doeleinden.¹²² Het *Syrian Observatory for Human Rights* meldde dat IS in 2019 betrokken was bij ontvoeringen voor losgeld, moorden, afpersing, doodsb bedreiging en illegale belastingheffing. Tussen eind maart 2019 en eind december 2019 registreerde SOHR de dood van 309 leden van de Syrische strijdkrachten en hun bondgenoten door IS-aanvallen en hinderlagen. Ook was IS verantwoordelijk in

¹¹⁷ Syria Justice and Accountability Centre, *Walls have ears. An analysis of classified Syrian security sectors documents*, april 2019, pagina 10.

¹¹⁸ Al Monitor, *Some Syrian regime fighters defecting when forced to front lines*, 11 maart 2020, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/03/daraa-battles-reconciliation-agreement-syrian-army-fighters.html>

¹¹⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht Syrië, de veiligheidssituatie*, juli 2019. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/ambtsberichten/2019/07/05/thematisch-ambtsbericht-over-de-veiligheidssituatie-in-syrie-van-juli-2019>; Meer informatie over de dienstplicht, inclusief over vrijstellingen van militaire dienst bijvoorbeeld in het geval een gezin dat slechts een mannelijk kind heeft, is ook te vinden in: Danish Immigration Service, *Syria, issues regarding military service*, oktober 2019. https://www.ecoi.net/en/file/local/2018870/COI_syria_report_military_service_oct_2019.pdf.

¹²⁰ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/42/51, 15 augustus 2019, pagina 12; Vertrouwelijke bron, 26 februari 2020. Deze bron hanteert het cijfer 12.000 gedetineerden.

¹²¹ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 4.

¹²² USDOS, *Syria country report on human rights practices 2019*, 11 maart 2020.

2019 voor de dood van ongeveer 415 personen, waaronder 131 burgers, in gebieden gecontroleerd door de SDF.¹²³

In de tweede helft van 2019 was sprake van een toenemend aantal aanvallen van IS tegen pro-regeringsstrijdkrachten, met name rond Mayadin en Abu Kamal (provincie Deir ez-Zor).¹²⁴ In het derde kwartaal van 2019 pleegden, naar verluidt, zogenaamde 'slapende cellen' van IS aanslagen op de SDF in Tal Hmis en Qamishli (provincie Al-Hasakeh).¹²⁵

IS pleegde in januari 2020 aanslagen op militairen van de SDF en van het Syrische leger bij Rusafa in het westen van de provincie Raqqa, waarbij verschillende strijders werden gedood of gewond raakten.¹²⁶ In januari 2020 claimde IS de dood van vijf SDF/YPG-strijders die omkwamen in een hinderlaag in het oostelijk deel van de provincie Deir ez-Zor.¹²⁷ De SDF maakten melding van de arrestatie op 11 maart 2020 in een vluchtelingenkamp bij al-Shuhail (provincie Deir ez-Zor) van vier personen uit een familie verdacht van betrokkenheid bij IS.¹²⁸

IS-strijders hielden zich ook op in de vrijwel onbevolkte Badia-woestijn in het zuiden van Syrië in het grensgebied met Irak en Jordanië. Er was sprake van sporadische confrontaties tussen het Syrische leger en IS-strijders rond Sukhnah en Tadmur (provincie Homs).¹²⁹

¹²³ SOHR, *ISIS in 2019: "Caliphate" shifts from a "State" to "sleeping cells", regaining a strong foothold in the Syrian Desert, killing hundreds of regime soldiers and loyalists, Deir ez-Zor a hotbed for chaos and exploitation by ISIS... and "Al Hol mini-state" is ticking-bomb*, 29 december 2019, <http://www.syriahr.com/en/?p=151802>

¹²⁴ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/42/51, 15 augustus 2019, pagina 8; UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 5

¹²⁵ Aclad, *The state of Syria. July-September 2019*, geraadpleegd 22 september 2019; The Georgia Straight, *Khalid Zaka: The U.S. pullout and Turkish aggression against Syria*, 11 oktober 2019, <https://www.straight.com/news/1313196/khalid-zaka-us-pullout-and-turkish-aggression-against-syria>. Voor de SDF worden ook andere afkortingen gebruikt als HSD en QSD. Khalid Zaka geeft aan dat de Syrian Democratic Forces – gewoonlijk afgekort tot SDF, HSD en QSD – een alliantie zijn van vooral Koerdische, Arabische en Assyrische of Syriac milities alsook enkele kleinere Armeense, Turkmeense en Tjetseense strijdgroepen; Syrian Observatory for Human Rights, *3 explosions target al-Hasakah city and its countryside as activity of ISIS cells increases despite the security operations*, 4 augustus 2019, <http://www.syriahr.com/en/?p=136521>

¹²⁶ Vertrouwelijke bron, 15 januari 2020.

¹²⁷ Vertrouwelijke bron, 15 januari 2020.

¹²⁸ Al Monitor, *Syria pulse, Syrian Kurdish officials setting up court to try foreign IS fighters*, 25 maart 2020. <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/03/syria-sdf-rojava-isis-european-militants-trials-al-hol-camp.html>

¹²⁹ Washington Post, *What's next for ISIS*, 27 december 2019; UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 5.

2 Humanitaire situatie

2.1 Levensomstandigheden

Sinds de start van het gewapende conflict in 2011 ontvluchtte meer dan de helft van de Syrische bevolking genoodzaakt dit geweld.¹³⁰ Volgens de Verenigde Naties (Ocha) hadden eind 2019 11.1 miljoen Syriërs humanitaire hulp nodig, onder wie 6.1 miljoen binnenlands ontheemden. Onder die 11.1 miljoen hulpbehoevenden bevonden zich 4.8 miljoen kinderen. Ongeveer vijf miljoen mensen hadden acute hulp nodig als gevolg van een combinatie van factoren waaronder ontheemding, blootstelling aan geweld, beperkte toegang tot basisgoederen en diensten. Ook verbleven 1.1 miljoen hulpbehoevende mensen in moeilijk te bereiken locaties.¹³¹ Eind 2019 was maar 64% van de ziekenhuizen en 52% van de basisgezondheidscentra volledig operationeel. Ongeveer zeventig procent van de medische staf was vertrokken uit Syrië.¹³²

Het aantal mensen zonder betrouwbare toegang tot voedsel was eind 2019 bijna acht miljoen personen. In slechts een jaar was dit aantal met meer dan twintig procent toegenomen. In geheel Syrië waren eind 2019 naar schatting 500.000 kinderen chronisch ondervoed.¹³³ Van elke tien personen in Syrië leefden eind 2019 er acht onder de armoedegrens.¹³⁴ De prijzen voor basisproducten zijn sterk gestegen en sommige producten zoals stookolie en butagas zijn zowel in regerings- als oppositiegebied moeilijk te krijgen.¹³⁵

De 'humanitarian needs overview' voor 2019 voor Syrië van de Verenigde Naties en partnerorganisaties gaf aan dat Syriërs verschillende hulpbehoeften hadden waaronder:

- Hulp voor de meest kwetsbare groepen in levensbedreigende situaties zoals voedselhulp en medische zorg;
- Bestrijding van protectierisico's als gevolg van het voortgaande conflict zoals ontheemding, slechte levensomstandigheden in opvanglocaties, het ontbreken van bestaansmogelijkheden met als mogelijk gevolg kinderarbeid en het uithuwelijken van kinderen; de vernietiging van basisinfrastructuur als scholen, ziekenhuizen en andere diensten voor het dagelijks leven; geweld tegen vrouwen en meisjes alsmede de negatieve gevolgen van het niet (meer) hebben van civiele documentatie voor onder meer de bewegingsvrijheid en de bescherming van het recht op huisvesting, land en bezittingen.
- Zorgdragen voor essentiële basisdienstverlening zoals medische zorg, onderdak, voedsel, water en sanitaire voorzieningen.¹³⁶

Economische crisis

Het Syrische pond (SYP) nam sinds 2019 enorm in waarde af ten opzichte van de Amerikaanse dollar (USD). Begin 2019 betaalde een Syriër 500 SYP voor een USD; begin 2020 was dat bedrag opgelopen tot meer dan 1.000 SYP. Dit had een snelle prijsinflatie tot gevolg omdat handelaren meer moesten betalen voor de dollars

¹³⁰ UNOCHA, under-secretary-general for humanitarian affairs and emergency relief coordinator, Mark Lowcock, *Briefing to the Security Council on the humanitarian situation in Syria*, 30 maart 2020.

¹³¹ UNHCR, *Syria January 2020. Operational Update*, pagina 2; UNOCHA, *Syria anniversary press release*, 6 maart 2020, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/USG%20Lowcock%20Syria%20Anniversary%20PR_%2006032020.pdf

¹³² UNOCHA, *Syria anniversary press release*, 6 maart 2020.

¹³³ UNOCHA, *Syria anniversary press release*, 6 maart 2020.

¹³⁴ OCHA, *about Ocha Syria*, <https://www.unocha.org/syrian-arab-republic/about-ocha-syria>, geraadpleegd 31 maart 2020.

¹³⁵ Vertrouwelijke bron, 15 januari 2020.

¹³⁶ UNOCHA, *2019 Humanitarian Needs Overview: Syrian Arab Republic*, 1 maart 2019,

<https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/2019-humanitarian-needs-overview-syrian-arab-republic-enar>

waarmee importen betaald worden. De bankencrisis in Libanon en de beperkingen om daar USD op te nemen, verergerden de situatie voor Syriërs omdat de financiering van importen en overmakingen door Syrische vluchtelingen werden bemoeilijkt.¹³⁷ Het gemiddelde loon voor iemand in overheidsdienst varieert tussen naar schatting 80.000 en 120.000 Syrische pond per maand en in de privésector is het salaris van een werknemer gemiddeld tussen de 120.000 en 150.000 Syrische pond. De prijzen voor basisproducten zijn sterk gestegen en sommige producten, zoals stookolie en butagas, zijn zowel in regerings- als oppositiegebied nog moeilijk te krijgen.¹³⁸

Sinds oktober 2019 namen in geheel Syrië de kosten voor basisconsumptiegoederen met twintig tot dertig procent toe. Inmiddels leeft meer dan tachtig procent van de Syrische bevolking onder de armoedegrens. De sterk gestegen levenskosten leidden medio januari 2020 tot dagen lange protesten in de stad Suweida in Zuid-Syrië.¹³⁹

Covid-19

Op 21 maart 2020 kondigde de Syrische regering maatregelen aan om de verspreiding van Covid-19, het zogeheten Corona-virus, tegen te gaan. Ministeries werden gesloten en gouverneurs kregen de bevoegdheid om op lokaal niveau alle sociale, culturele en economische activiteiten te verbieden.¹⁴⁰ De Syrische regering sloot tot nader order alle grensovergangen met Libanon voor personenverkeer vanaf 23 maart 2020.¹⁴¹ Jordanië sloot in de strijd tegen Covid-19, op 21 maart 2020 haar grenzen waaronder die met Syrië.¹⁴²

De Syrische gezondheidssector is, zoals aangegeven, extreem fragiel.¹⁴³ Het voorkomen, opsporen en behandelen van Covid-19 wordt belemmerd door dit fragiele gezondheidssysteem. Andere belemmerende factoren die de VN noemen zijn de omvangrijke verplaatsingen van bevolkingsgroepen, de grote problemen om de benodigde materialen te verkrijgen zoals beschermende voorzieningen en beademingsapparatuur alsmede de praktische problemen om isolatie en bescherming te bieden aan ontheemden in dichtbevolkte gebieden met slechte sanitaire voorzieningen. De VN spraken ook hun zorg uit dat de sluiting van grenzen en andere beperkingen van de bewegingsvrijheid, het moeilijk maken voor hulpverleners om te gaan naar de gebieden waar hun hulp nodig is.¹⁴⁴

¹³⁷ COAR, *Two countries, one crisis; the impact of Lebanon's upheaval on Syria*, 21 december 2019, pagina 2, <https://coar-global.org/2019/12/21/two-countries-one-crisis-the-impact-of-lebanons-upheaval-on-syria/> De openmarkteconomie en bankensector van Libanon fungeerden lang als belangrijkste economische en financiële toegangspoort naar de wereld voor Syrië. De omstandigheden in Libanon hadden zowel invloed op de naar schatting 1 1/2 miljoen Syriërs in Libanon als op Syrië zelf. Syriërs en Syrische zakenmensen hadden geld bij Libanese banken ondergebracht en waren afhankelijk van importen uit Libanon; Financial Times. *Plunging Syrian currency adds to woes of war-weary residents*, 20 januari 2020.

¹³⁸ Vertrouwelijke bron, 15 januari 2020. Deze bron geeft lagere bedragen voor personen werkzaam in overheidsdienst. Het gemiddelde loon voor een ambtenaar varieert tussen naar schatting 25.000 en 60.000 Syrische pond per maand; Enab Baladi, *How do employees earn their living in Damascus these days? Through legitimate or twisted ways?*, 21 februari 2020,

<https://english.enabbaladi.net/archives/2020/02/how-do-employees-earn-their-living-in-damascus-these-days-through-legitimate-or-twisted-ways/#ixzz6IojczyDG>

¹³⁹ Financial Times. *Plunging Syrian currency adds to woes of war-weary residents*, 20 januari 2020.

<https://www.ft.com/content/b2edf98e-1cc9-11ea-97df-cc63de1d73f4>; UNOCHA, under-secretary-general for humanitarian affairs and emergency relief coordinator, Mark Lowcock, *Briefing to the Security Council on the humanitarian situation in Syria*, 30 maart 2020,

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/200330_Syria_USG%20SECCO%20statement-Final.pdf
¹⁴⁰ Sana, *Syria suspends work in institutions, closes markets except for foodstuff centers, pharmacies*, 21 maart 2020, <https://www.sana.sy/en/?p=188607>.

¹⁴¹ Sana, *Interior Ministry: All crossing points closed for arrivals from Lebanon except cargo trucks*, 22 maart 2020, <https://www.sana.sy/en/?p=188685>

¹⁴² Al Jazeera, *Round-the-clock curfew in Jordan to battle coronavirus outbreak*, 21 maart 2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/03/jordan-announces-clock-curfew-coronavirus-outbreak-200320184824472.html>

¹⁴³ UNOCHA, under-secretary-general for humanitarian affairs and emergency relief coordinator, Mark Lowcock, *Briefing to the Security Council on the humanitarian situation in Syria*, 30 maart 2020.

¹⁴⁴ UNOCHA, under-secretary-general for humanitarian affairs and emergency relief coordinator, Mark Lowcock, *Briefing to the Security Council on the humanitarian situation in Syria*, 30 maart 2020.

De Syrische regering meldde eind maart 2020 tien vastgestelde Covid-19 besmettingen te hebben en twee personen die overleden waren aan het virus.¹⁴⁵

Noordwesten

De strijd om de provincie Idlib en het westelijk deel van het platteland van de provincie Aleppo gedurende de eerste maanden van 2020, leidde tot honderdduizenden nieuwe ontheemden binnen deze provincie. Honderdduizenden andere ontheemden ontvluchtten Idlib naar de gebieden onder Turkse controle, de zogeheten *Euphrates Shield* en *Olive Branch* gebieden. Zij vestigden zich in verschillende steden waaronder al-Bab, Marea, Azaz en Afrin alsook in ontheemdenkampen aan de grens. Genoemde gebieden waren eerder al toevluchtoorden voor duizenden ontheemden afkomstig van het platteland van het noorden van de provincie Homs en later van oostelijke Ghouta, de oostelijke Qalamoun (Reef Dimashq) en zuidelijk Damascus alsook uit de provincie Daraa.¹⁴⁶ Zoals aangegeven in paragraaf 1.2.1. raakte alleen al tussen december 2019 en eind maart 2020 bijna een miljoen mensen in de provincie Idlib en in het noordelijk deel van de provincie Aleppo ontheemd als gevolg van het geweld.¹⁴⁷ In de onderhavige verslagperiode vielen, net als in de vorige verslagperiode¹⁴⁸, pro-regeringsstrijdkrachten civiele infrastructuur, inclusief markten, gezondheidscentra en onderwijsvoorzieningen aan in Idlib, noordelijk Hama en westelijk Aleppo waardoor gehele gebieden onbewoonbaar raakten. Ook werd een ontheemdenkamp bij het dorp Qah geraakt bij een raketaanval door pro-regeringsstrijdkrachten met clustermunitie. Hierbij kwamen zestien personen om onder wie elf kinderen en raakten dertig personen gewond.¹⁴⁹ Gewapende groepen, waaronder HTS, escaleerden in de verslagperiode aanvallen op door de regering gecontroleerde gebieden. Dit leidde tot tal van slachtoffers onder burgers (zie hoofdstuk 1).¹⁵⁰

Noordoosten

De militaire operaties in de verslagperiode in het noorden van Syrië door de Syrische overheid en gelieerde landen en groepen alsmede door Turkije en de door haar gesteunde groepen verenigd in het *Syrian National Army* (SNA), hadden ernstige gevolgen voor de levensomstandigheden van burgers. Het geweld leidde tot honderdduizenden mensen die vluchtten op zoek naar bescherming naast burgerslachtoffers als gevolg van het geweld of door de erbarmelijke levensomstandigheden die de vlucht met zich meebracht (zie paragrafen 1.2.1 en

¹⁴⁵ Syria Direct, *Mapping coronavirus in Syria; unofficial cases and hot spots*, 2 april 2020, <https://syriadirect.org/news/mapping-coronavirus-in-syria-unofficial-cases-and-hot-spots/>; Enab Baladi, *Coronavirus preventive measures from Damascus to Aleppo... curfew at night and queues of people in daylight*, 6 april 2020, <https://english.enabbaladi.net/archives/2020/04/coronavirus-preventive-measures-from-damascus-to-aleppo-curfew-at-night-and-queues-of-people-in-daylight/>

¹⁴⁶ UNOCHA, *Recent Developments in Northwest Syria Flash Update - As of 5 March 2020*, 5 maart 2020, <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/recent-developments-northwest-syria-flash-update-5-march-2020> AI Monitor, *Syria pulse, Syrians in northern Aleppo terrified as regime advances*, 5 maart 2020, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/03/syria-idlib-regime-advances-aleppo-fear-displacement.html>; AI Monitor, *Syria pulse; Real estate market booms as wave of displaced flock into Syria's al-Bab*, 27 februari 2020, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/02/syria-idlib-fighting-displaced-al-bab-real-estate-housing.html#ixzz6GCS1GZOp>

¹⁴⁷ OCHA, *Recent Developments in Northwest Syria - Situation Report No. 11 - As of 27 March 2020*, 27 maart 2020, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20200327_situation_report_11_final.pdf.

¹⁴⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht Syrië, de veiligheidssituatie*, juli 2019.

¹⁴⁹ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 5-7. De UN-CoI onderzocht diverse aanvallen op burgerdoelen waarbij geen militaire infrastructuur in de buurt was gelegen. De voorbeelden die gegeven werden zijn: een aanval op 22 juli 2019 op een markt in een dichtbevolkte wijk van Maaret al Numan waarbij meer dan 43 burgers, onder wie kinderen gedood werden, en tenminste 109 personen, onder wie tientallen kinderen, gewond raakten. Deze aanval gebeurde in twee rondes, waarbij minuten na de eerste aanval een tweede volgde die ook de toegesnelde hulpverleners trof. Op 16 augustus 2019 vond een luchtaanval plaats op een ontheemdenkamp gelegen in een plattelandsgedebied tussen Kafr Roma en Haas in zuidelijk Idlib waarbij twintig personen omkwamen, merendeels vrouwen en kinderen, en tenminste veertig andere personen gewond raakten. Voor beide aanvallen waren er gereede aanwijzingen dat een Russische vliegtuig betrokken was. Tussen 4 en 6 november 2019 werden verschillende medische faciliteiten door luchtaanvallen van pro-regeringsaanvallen beschadigd in plaatsen in zuidelijk Idlib.

¹⁵⁰ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 8.

1.2.2). Maar ook anderszins werd het leven door de militaire confrontaties bemoeilijkt. De strijd tussen het SNA en de SDF in oktober 2019 leidde na de start van 'Operation Peace Spring' tot blokkades door de SDF van routes waarlangs olieproducten uit Noordoost-Syrië werden aangevoerd naar het door HTS gecontroleerde Idlib met als gevolg sterke prijsstijgingen in dat gebied.¹⁵¹

Omstandigheden in door de regering heroverde gebieden

In de verslagperiode bleven de levensomstandigheden in gebieden heroverd door de regering zeer slecht, met beperkte toegang tot basisvoorzieningen en met heel beperkte wederopbouw. Dit gold in het bijzonder voor de oostelijke Ghouta (provincie Reef Dimashq),¹⁵² maar ook elders zoals in de provincie Daraa.¹⁵³ Drinkwater en elektriciteit waren, voor zover beschikbaar, veelal gerantsoeneerd. Sommige scholen heropenden, maar er was sprake van een beperkte beschikbaarheid aan gekwalificeerde leerkrachten. Dit kwam deels door afwezigheid van leerkrachten die vreesden gearresteerd te worden wegens hun werkzaamheden in het onderwijs in de voorheen door de gewapende oppositie gecontroleerde gebieden.¹⁵⁴

Burgers in gebieden heroverd door de regering hadden te lijden onder het totaal ontbreken van een rechtsstaat. In Daraa, Duma en de oostelijke Ghouta kwamen in de verslagperiode veelvuldig willekeurige arrestaties, gedwongen verdwijningen¹⁵⁵ en detenties voor. Ook werden honderden volwassen mannen gedetineerd; het betrof onder andere arrestaties vermoedelijk met het oog op gedwongen inlijving in het leger. De Syrische overheid arresteerde tenminste 2.797 personen in 2019. 2.559 personen betroffen mannen. De meeste arrestaties vonden plaats in Damascus, inclusief Reef Dimashq, en in de provincie Daraa.¹⁵⁶ Voor meer gegevens over willekeurige arrestaties zie ook paragraaf 3.5.4. Familieleden van deserteurs liepen het risico gearresteerd te worden in gebieden die beschouwd werden als sympathiserend met de oppositie.¹⁵⁷ De *Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic* (UN-CoI) wijst op een trend dat veiligheidsdiensten 'veiligheidsrapporten' die zouden zijn ingediend door burgers gebruiken als grond voor detentie van personen. Mensen uit de oostelijke Ghouta, een voormalig oppositiegebied, verkeerden in continue angst voor arrestatie als gevolg van beschuldigingen van banden met de oppositie door andere leden van de gemeenschap. Dergelijke beschuldigingen zouden vaak worden gedaan om andere redenen bijvoorbeeld wegens problemen in de relationele sfeer. In de verslagperiode

¹⁵¹ Syria Direct, 'Operation Peace Spring' worsens the fuel crisis in Northwestern Syria, 1 december 2019. Ondanks brandstof importen uit Turkije, kwam de meeste brandstof voor de door HTS gecontroleerde gebieden uit het door de SDF bestuurde noordoosten. De brandstof werd in de periode voor de 'Operation Peace Spring' via het noordelijk deel van de provincie Aleppo dat in handen was van het SNA naar HTS-gebied getransporteerd.

¹⁵² UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 13.

¹⁵³ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2020. De bron geeft aan dat de regering vrijwel niets had gedaan om basisvoorzieningen te herstellen zoals water en elektriciteit. Ook legde de regering rekeningen op aan burgers wegens achterstallige elektriciteitsbetalingen gedurende de periode dat het gebied in handen van de oppositie was. Medisch personeel en leerkrachten, met name jonge mannen, bleven weg uit angst voor aanhouding. Huisvesting van vermeende opposanten, in het bijzonder van personen die in het kader van 'verzoeningsovereenkomsten' naar Idlib overgebracht waren, werd in beslaggenomen door de overheid. Ook ondervonden burgers problemen met het kunnen kopen en verkopen van huizen en grond. De autoriteiten legden voorwaarden op zoals goedkeuring van de transactie door veiligheidsdiensten.

¹⁵⁴ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 13; Vertrouwelijke bron, 3 februari 2020.

¹⁵⁵ De term gedwongen verdwijning of verdwijning onder dwang verwijst naar de handeling van het, vaak plotseling, laten verdwijnen van iemand tegen zijn of haar wil. Gedwongen verdwijning refereert aan een arrestatie, een gevangenschap gevolgd door een weigering om het lot van die persoon te erkennen. Zie ook: Trial International, *Enforced disappearance*, <https://trialinternational.org/topics-post/enforced-disappearance/>, geraadpleegd 4 mei 2020.

¹⁵⁶ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 13. De bron geeft het voorbeeld van een groep studenten uit Duma die naar de universiteit reisde om examens te maken. Vijftien studenten werden gearresteerd bij een controlepost van de algemene veiligheidsdienst, aangezien hun vrijstelling van militaire dienst ongeldig werd beschouwd; SN4HR, *4,671 Cases of Arbitrary Arrests Documented in 2019*, 2 januari 2020, <http://sn4hr.org/blog/2020/01/02/54611/>

¹⁵⁷ UNHCR, *International Protection Considerations with regard to people fleeing the Syrian Arab Republic*, Update V, 3 november 2017, pagina 45 en 46.

was ook sprake van een aantal 'amnestieën' door de regering. De meeste vrijlatingen van gedetineerden vonden plaats in de provincie Daraa. Het betrof een paar honderd mensen die gevangen zaten voor relatief kleine vergrijpen.¹⁵⁸ De Syrische mensenrechten-ngo's *Syrian Observatory for Human Rights* (SOHR) en *Syria Justice and Accountability Centre* (SJAC) benadrukten dat decreet 20 uit 2019 geen amnestie verleende aan Syriërs die deelnamen aan de oppositie of betrokken waren bij 'terroristische activiteiten'. De amnestie had betrekking op een groot scala aan wetten die vallen onder het wetboek van strafrecht en slechts drie artikelen onder de anti-terroriswet. De duizenden politieke gevangenen in overheidsdetentiecentra vielen niet onder deze amnestie. Dit decreet zette de doodstraf om tot levenslange dwangarbeid en levenslange gevangenisstraf naar twintig jaar. De amnestie bood ontduikers van de dienstplicht de mogelijkheid om zich te melden voor militaire dienst binnen drie maanden indien betrokkenen binnen Syrië verbleven en binnen zes maanden in het geval betrokkenen zich buiten Syrië bevonden. Beide organisaties betwijfelden, gezien eerdere ervaringen met amnestiedecreten, dat het decreet volledig en eerlijk zou worden toegepast voor personen die onder het decreet vielen.¹⁵⁹

De terugkeer van door de gevechten ontheemd geraakte burgers naar hun plaatsen van oorsprong in voormalige door de oppositie gecontroleerde gebieden werd bemoeilijkt door het ontbreken van duidelijke procedures om huisvesting, land en andere bezittingen terug te krijgen en door een complex geheel van elkaar overlappende wetten.¹⁶⁰ Voor meer informatie, zie paragraaf 3.4.2.

Burgers uit voormalige oppositiegebieden als de oostelijke Ghouta, Hulah (westelijk deel provincie Homs), Reef Homs (platteland van Homs) en de stad Homs die aangaven te willen terugkeren naar hun huizen in deze gebieden werden verplicht om nutstarieven voor de gehele conflictperiode te betalen. Die verplichting tot betalen gold ook voor de tijden dat die diensten niet beschikbaar waren of betrokkenen geen gebruik maakten van die diensten. Deze excessieve kosten bemoeilijkten eveneens ernstig de terugkeer van ontheemden en vluchtelingen.¹⁶¹ Soortgelijke kosten werden opgelegd aan personen die naar hun huizen terug wilden in de provincie Daraa.¹⁶²

Overgave door burgers.

Burgers uit oppositiegebieden die na een door de overheid opgelegd zogeheten *reconciliation process*, een 'verzoeningsproces'¹⁶³ weer onder regeringscontrole

¹⁵⁸ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 14.

¹⁵⁹ Syrian Observatory for Human Rights, *At the time when the fate of tens of thousands of the prisoners of conscience is still unknown in the intelligence's basements...the Syrian president ridiculously issues an amnesty for "various crimes"*, 15 september 2019; SJAC, *Syria's Newest Decree: Amnesty or a Political Stunt?*, 26 september 2019. <https://syriaaccountability.org/updates/2019/09/26/syrias-newest-decree-amnesty-or-a-political-stunt/>.

¹⁶⁰ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 14 en 15.

¹⁶¹ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 14.

¹⁶² Vertrouwelijke bron, 3 februari 2020.

¹⁶³ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/36/55, 8 augustus 2017, pagina 5 en 6. Dit rapport beschrijft de situatie in Syrië tussen maart en juni 2017. De basis voor verzoening vormde het wetgevend decreet nummer 15 van juli 2016. Het decreet gaf amnestie aan alle individuen die zich overgaven en hun wapens neerlegden, onder wie voortvluchtigen. Strijders en burgers die werden gezocht wegens overlopen of desertie maakten in het algemeen hiervan deel uit. Die 'verzoeningsprocessen' gingen vaak samen met afspraken over de evacuatie van personen die hieraan niet mochten of wilden deelnemen zoals strijders en andere vermeende opposanten, zoals gezondheidswerkers. Het verzoeningsproces stelde de regering in staat om bevolking in te delen op basis van trouw. Mannen in de gevechtstijd, in zijn algemeenheid tussen 18 en 45 jaar, werden ingedeeld in twee categorieën: enerzijds leden van een gewapende groepering en gezochte personen die niet in het gebied kunnen blijven en als ze dat wel doen het risico lopen op gevangenschap en anderzijds degenen die akkoord gaan om hun loyaliteit aan de regering te getuigen. Mannen uit deze laatste groep mogen blijven maar worden gedwongen ingelijfd door lokale eenheden van

waren gebracht, gaven aan dat sprake was van een gebrek aan naleving van gemaakte afspraken door de Syrische overheid. Dit leidde tot nieuwe angst en spanningen onder de bevolking in die gebieden. In tegenstelling tot gemaakte afspraken bleef een netwerk van controleposten, waaronder mobiele ad hoc posten, gehandhaafd in Daraa en de oostelijke Ghouta. De bewegingsvrijheid van burgers werd hierdoor ernstig ingeperkt, in het bijzonder van volwassen mannen die bang waren voor aanhouding en gedwongen inlijving in het leger. Leden van veiligheidsdiensten gebruikten dergelijke controleposten ook om burgers geld af te persen. Burgers uit de stad Duma (Reef Dimashq) waren verplicht om bij in- en uitreis van dit gebied een autorisatie te overleggen; burgers die zonder een dergelijke toestemming reisden, moesten bij controleposten forse steekpenningen betalen om door te kunnen naar ziekenhuizen voor een medische behandeling.¹⁶⁴ Ook waren er verschillen tussen voormalige oppositiegebieden in de gemaakte afspraken in het kader van het verzoeningsproces en waren er afhankelijk van de locatie andere actoren bij betrokken.¹⁶⁵

De UN-CoI beschreef dit verzoeningsproces voor de provincie Daraa, dat opgelegd werd aan in het gebied achtergebleven burgers nadat de regering in juli 2018 de provincie Daraa heroverd had op gewapende groepen. Alle burgers werden verplicht om een loyaliteitsverklaring te ondertekenen. Ook werden burgers verplicht om de namen te noemen van degenen die gekozen hadden voor evacuatie uit het gebied en ook om de contactgegevens van mensenrechtenactivisten te verstrekken. In de tweede helft van 2018 ging een comité naar dorpen in de gehele provincie Daraa om zorg te dragen dat dorpelingen die verklaring tekenden. De burgers kregen maar een paar minuten om het document te ondertekenen. De UN-CoI ontving eveneens informatie over gedwongen verdwijningen in de provincie Daraa, waar de vierde gepantserde divisie van het Syrische leger de controle uitoefende. Het merendeel van de slachtoffers waren humanitaire medewerkers die de regering beschouwde als verraders omdat zij aanvallen van de regeringsgezinde strijdkrachten hadden gedocumenteerd. Personen die de Syrische overheid verdacht van betrokkenheid bij de opstand in 2011 waren eveneens doelwit.¹⁶⁶

Damascus

De jarenlange oorlog heeft de *hoofdstad Damascus* en haar bevolking zwaar geraakt. De beschietingen tussen gewapende oppositiegroepen en regeringsstrijdkrachten en de bombardementen door de regering van voorsteden zoals Darayya en wijken als Jobar en Yarmouk resulteerden in grote verwoestingen. Minder door beschietingen getroffen delen van de stad veranderden als gevolg van de algehele veiligheidssituatie. Terwijl enerzijds mensen Damascus en Syrië ontvluchtten, kwamen anderzijds uit omringende gebieden van Damascus maar ook uit andere delen van het land ontheemden naar deze stad op zoek naar relatieve veiligheid en huisvesting. De sociale structuur van Damascus is door het conflict en verplaatsingen van de bevolking sterk gewijzigd in een context van sterke verarming van een groot deel van de bevolking en uitingen van extreme rijkdom vergaard in de oorlog door een kleine groep.¹⁶⁷

de *National Defense Forces* of in een paramilitaire groep dan wel naar de frontlinie gestuurd als deel van het Syrische leger, na een aankondigingstermijn van zes maanden.

¹⁶⁴ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 14.

¹⁶⁵ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 14; Vertrouwelijke bron, 3 februari 2020. De bron geeft aan dat de oppositiegroepen die in de provincie Daraa als eerste verzoeningsafspraken maakten met de regering betere voorwaarden konden krijgen. In Daraa speelde de Russische Federatie een belangrijke rol bij de bemiddeling.

¹⁶⁶ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/42/51, 15 augustus 2019, pagina 13; Human Rights Watch, *Syria: Detention, Harassment in Retaken Areas, Media, Aid Workers, Activists, and Families Targeted*, 21 mei 2019, <https://www.hrw.org/news/2019/05/21/syria-detention-harassment-retaken-areas>. HRW interviewde een aantal slachtoffers waaronder humanitaire medewerkers.

¹⁶⁷ Synaps, *No Damascus like home*, 10 februari 2020, <https://www.synaps.network/post/life-in-damascus-syria>

Verschillende bronnen gaven aan dat het beleid van de Syrische overheid ten aanzien van ontheemden en vluchtelingen tegenstrijdigheden lijkt te hebben. Enerzijds benadrukt de regering dat het leven in Damascus normaliseert, anderzijds voert de overheid beleid dat sommige bewoners verhindert om terug te keren en andere bewoners alsnog ontheemd maakt. Hele wijken, zoals Yarmouk (zie ook paragraaf 3.2.1), Qadam en delen van Qabun die voor een groot deel verwoest zijn, bleven na herovering door de regering niet of nauwelijks toegankelijk voor de oorspronkelijke bewoners.¹⁶⁸ In een andere nog intacte wijk werd een deel van de huizen onteigend en gesloopt om plaats te maken voor luxe huisvesting. Sommige onteigeningen lijken ingegeven te zijn uit winstbejag (bijvoorbeeld voor een prestigeproject) of uit strategische overwegingen (zoals het beter kunnen controleren van drinkwatervoorzieningen of strategische wegen). Ook zijn er aanwijzingen dat gerichte onteigeningen plaatsvinden met gebruikmaking van de antiterrorismewetgeving (zie paragraaf 3.4.1) van eigendommen van echte of vermeende opposanten. Verder leidde de schaarse huisvesting ertoe dat ontheemden huizen kraakten van vertrokken personen, die wellicht zelf ontheemd waren geraakt.¹⁶⁹

Voor meer informatie over de levensomstandigheden in Damascus, de bevolkingssamenstelling alsmede de toegang tot deze stad en bewegingsvrijheid wordt verwezen naar het rapport van het *European Asylum Support Office* (EASO) van februari 2020.¹⁷⁰

2.2 Ontheemden en vluchtelingen

2.2.1 Ontheemden

De 6.1 miljoen binnenlands ontheemde mannen, vrouwen en kinderen leven verspreid over heel Syrië. Honderdduizenden van hen leven in overbevolkte, geïmproviseerde kampen bezaaid langs de Syrische grens. Velen van deze ontheemden hebben beperkt toegang tot voedsel, water, gezondheidszorg en medicijnen.¹⁷¹ Het aantal binnenlands ontheemde personen dat toevlucht zocht in geïmproviseerde onderkomens en gemeenschappelijke kampen nam jaar op jaar met 42% toe. Eind 2019 was het aantal personen dat in dergelijke locaties verbleef naar schatting 1.2 miljoen personen.¹⁷²

2.2.1.1 Noordwesten

In het noordwesten verlenen de Verenigde Naties, gecoördineerd door UNOCHA in samenwerking met partnerorganisaties, noodhulp vanuit Turkije.¹⁷³ Zie ook paragraaf 1.1.

Volgens schattingen waren er eind 2019 meer dan vier miljoen burgers in het door de gewapende oppositiegroepen en deels door Turkije gecontroleerde Noordwest-

¹⁶⁸ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 15. Un-Col geeft aan dat overheidsfunctionarissen bewoners verhinderden om terug te keren naar hun bezittingen en om vernielingen aan hun huizen te inspecteren. In sommige gevallen mochten betrokkenen enkele uren hun huizen bezoeken. In andere gevallen kregen bewoners te horen dat permanente terugkeer naar hun huizen of wederopbouw van privéhuizen verboden was; Synaps, *No Damascus like home*, 10 februari 2020, <https://www.synaps.network/post/life-in-damascus-syria>

¹⁶⁹ Synaps, *No Damascus like home*, 10 februari 2020, <https://www.synaps.network/post/life-in-damascus-syria>

¹⁷⁰ EASO, *Socio-economic situation: Damascus City*, februari 2020, https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/02_2020_EASO_COI_Report_Syria_Socio_economic_situation_Damascus_City.pdf

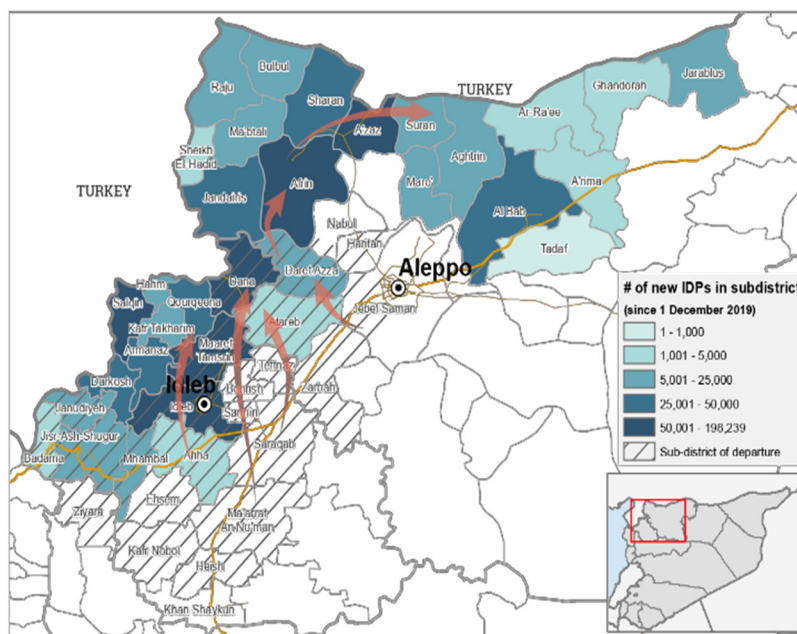
¹⁷¹ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 15.

¹⁷² UNOCHA, *Syria anniversary press release*, 6 maart 2020.

¹⁷³ Ocha, *Recent Developments in Northwest Syria - Situation Report No. 10 - As of 12 March 2020*, geraadpleegd 15 maart 2020, <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/recent-developments-northwest-syria-situation-report-no-10-12-march-2020>

Syrië. Meer dan de helft van hen was binnenlands ontheemd. Een aantal van hen was meerdere keren gevlucht.¹⁷⁴ Tussen 1 december 2019 en 27 maart 2020 raakten, volgens de *United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs* (OCHA), de noodhulporganisatie van de Verenigde Naties, ongeveer 940.000 mensen ontheemd in Noordwest-Syrië; ongeveer zestig procent van de nieuwe ontheemden betrof kinderen en eenentwintig procent vrouwen. Vooral sinds medio januari 2020 was sprake van een enorme toename in het aantal nieuwe ontheemden. Veel mensen ontvluchtten hun huizen in een tijdsbestek van enkele uren zonder veel spullen; anderen namen zoveel mogelijk bezittingen mee in de veronderstelling dat ze niet meer terug konden keren. De meeste van deze ontheemden bleven in de provincie Idlib en zochten hun toevlucht in stedelijke centra als Idlib-stad en Ariha of trokken naar gebieden waar al veel ontheemden verbleven zoals Dana, Maaret Tamsrin en Atareb. Honderdduizenden andere nieuwe ontheemden zochten veiligheid en hulp in het noorden van de provincie Aleppo. Een klein aantal personen trok naar gebieden in regeringshanden. Ongeveer de helft van de nieuwe ontheemden had medio januari 2020 onderdak gevonden bij gastfamilies of huurde onderdak; 32% verbleef in kampen of in tenten.¹⁷⁵

Kaart: Noordwest-Syrië

Bron: OCHA. Situatie 27 maart 2020.

De situatie in Noordwest-Syrië is, aldus OCHA, begin maart 2020 dramatisch. Vrouwen en kinderen werden gedwongen om zich vele keren te verplaatsen om aan gevaren te ontkomen. Vele ontheemden verblijven in de open lucht, omdat de

¹⁷⁴ UN News, *End hostilities, 'preserve lives': UN refugee chief makes appeal for people trapped in Syria's Idlib*, 24 februari 2020, <https://news.un.org/en/story/2020/02/1057761>

¹⁷⁵ OCHA, *Recent Developments in Northwest Syria - Situation Report No. 11 - As of 27 March 2020*, 27 maart 2020, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20200327_situation_report_11_final.pdf; OCHA, *Syrian Arab Republic: recent developments in Northwestern Syria. Situation report no.4, as of 2 January*, geraadpleegd 6 januari 2020; OCHA, *Syrian Arab Republic, recent developments in Northwest Syria. Situation report 6 as of 15 January 2020*, geraadpleegd 17 januari 2020.

opvanglocaties overvol zijn met geen of nauwelijks hulp. Anderen zochten toevlucht tot scholen of moskeeën in steden als Ariha en Saraqeb, met zeer beperkte toegang tot voedsel, water en gezondheidszorg.¹⁷⁶ De VN constateerden ook een toename van chronische ondervoeding als gevolg van voedseltekorten; een situatie die blijvende gevolgen heeft voor de ontwikkeling van kinderen. Er is sprake van een toename aan uithuwelijken van kinderen, kinderarbeid, kindsoldaten en van huiselijk geweld.

Ondanks de extreem moeilijke situatie in Noordwest-Syrië slaagden de Verenigde Naties er in om de hulpverlening naar dit gebied via de Turkse grens in januari en februari 2020 te verdubbelen vergeleken met dezelfde periode in 2019. Meer dan 2.150 vrachtwagens met hulpgoederen bereikten Noordwest-Syrië. De hulpverlening werd binnen Noordwest-Syrië soms bemoeilijkt door de opstelling van gewapende personen. Op 14 maart 2020 bezetten deze kantoren van de *Syrian Arab Red Crescent* (SARC) in Idlib-stad en in Ariha. Hierbij werden medewerkers gedetineerd en lastiggevallen. Ook werden er materialen vernield en gestolen.¹⁷⁷

2.2.1.2 Noordoosten

In het noordoosten van Syrië, leven bijna 100.000 personen in kampen zonder toegang tot elementaire voorzieningen.¹⁷⁸ De VN meldden problemen te hebben met de toevoer van medische goederen, sinds het wegvallen van de mogelijkheid om dergelijke goederen via de Iraakse grens bij al-Yarubiyah naar Noordoost-Syrië te transporteren (zie ook paragraaf 1.1). In de verslagperiode was sprake van ernstige problemen met de watertoevoer aan een half miljoen inwoners, onder wie de bewoners van de kampen al-Hol en Areesha. Het waterpompstation bij Allouk, dat in handen was gevallen van gewapende oppositiegroepen, leverde water met onderbrekingen. De watertoevoer aan de kampen gebeurde als gevolg hiervan met tankauto's.¹⁷⁹

Al-Hol-kamp

In kamp *Al-Hol* in het noordoosten waren volgens de VN in januari 2020 ongeveer 66.100 personen. 96% daarvan waren vrouwen en kinderen, veelal van IS-strijders. 46% van de bewoners had de Iraakse nationaliteit, 39% de Syrische en 15% de nationaliteit van andere landen.¹⁸⁰ Onder de tienduizenden kinderen bevonden zich ongeveer 1.200 onbegeleide minderjarigen.¹⁸¹

2.2.1.3 Centraal en zuiden

VN- agentschappen, internationale ngo's en Syrische ngo's meldden dat er eind 2019 relatief verbeterde toegang was tot de meeste delen van door de regering gecontroleerde provincies. Verschillende gemeenschappen en enclaves bleven door administratieve en veiligheidsprocedures moeilijk toegankelijk. Het betrof met name Rukban; Duma, Zamalka, Arbin, East Harasta, Kafr Batna, Modira en Nashabieh in de oostelijke Ghouta (Reef Dimashq); Bait Jan en Mazraet Beit Jin (Reef Dimashq); Zakeyh en Deir Khabiyeh en Daraya (Reef Dimashq).¹⁸² Voor meer informatie over

¹⁷⁶ OCHA, *Recent Developments in Northwest Syria - Situation Report No. 11 - As of 27 March 2020*, 27 maart 2020, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20200327_situation_report_11_final.pdf

¹⁷⁷ UNOCHA, under-secretary-general for humanitarian affairs and emergency relief coordinator, Mark Lowcock, *Briefing to the Security Council on the humanitarian situation in Syria*, 30 maart 2020.

¹⁷⁸ UNOCHA, *Syria anniversary press release*, 6 maart 2020; UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 15.

¹⁷⁹ UNOCHA, under-secretary-general for humanitarian affairs and emergency relief coordinator, Mark Lowcock, *Briefing to the Security Council on the humanitarian situation in Syria*, 30 maart 2020.

¹⁸⁰ UNOCHA, *Syrian Arab Republic, North East Syria: Al Hol camp*, 13 januari 2020, <https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/al-hol-snapshot-sitrip-130120.pdf>; Vertrouwelijke bron, 13 oktober 2019.

¹⁸¹ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 17.

¹⁸² UNOCHA, humanitarian access from all locations (from within Syria and cross-border), december 2019; MEEC, *Middle East Overview, februari 2020. The hidden humanitarian catastrophe*, pagina 6-8,

hulpverlening in gebieden in Noordwest- en in Noordoost-Syrië en in het zuiden (zie ook paragraaf 1.2.3) alsmede via de buitengrenzen (zie ook paragraaf 1.1) wordt verwezen naar rapportages van Ocha.¹⁸³

Rukban-kamp

De humanitaire omstandigheden in dit ontheemdenkamp in de woestijn vlakbij de grens met Jordanië en Irak bleven in de verslagperiode verslechteren. Het kamp ligt in een door gewapende oppositiegroepen en de Verenigde Staten gecontroleerd gebied. Kinderen stierven als gevolg van, volgens de UN-CoI te voorkomen redenen¹⁸⁴, zoals door de kou in de winter en door ondervoeding.¹⁸⁵ Er was nauwelijks sprake van hulpverlening. Goederen werden het kamp in gesmokkeld. De grens naar Jordanië is gesloten en de Syrische autoriteiten lieten maar mondjesmaat hulp door.¹⁸⁶ De bewoners van het kamp zijn mensen die Russische bombardementen van steden in het oostelijk deel van de woestijn in de provincie Homs waren ontvlucht. Volgens de Syrische overheid en bondgenoten zou het om gewapende opposanten en hun families gaan.¹⁸⁷ Van 17-23 augustus 2019 onderzocht een missie van de VN de bereidheid van ontheemden om te vertrekken. 37% van de families gaf aan te willen vertrekken, 47% wilde blijven en 16% wist het nog niet. Van de gezinnen die wilden vertrekken gaf het grootste gedeelte (79%) aan te willen gaan naar gebieden in handen van de Syrische regering; met name Homs. 21% wilde naar gebieden, niet in handen van de regering (delen van de provincie Aleppo, Idlib). De mensen die niet wilden vertrekken gaven aan dit om sociale redenen niet te willen (stamloyaliteit) of vanwege zorgen om veiligheid en om financiële reden. Veel ontheemden hebben schulden zowel binnen als buiten het kamp en vrezen repercussies als zij het kamp zouden verlaten zonder afbetaling van de schulden.¹⁸⁸ De VN in samenwerking met de *Syrian Arab Red Crescent* (SARC) konden eind september 2019 hulp bieden aan ongeveer 15.000 bewoners van dit kamp.¹⁸⁹ Hoewel op basis van eerdere beoordelingen verwacht werd dat tijdens deze missie 2.000 mensen zouden vertrekken, waren er slechts 329 daadwerkelijk klaar om uit het kamp begeleid te worden door de VN. Er zouden nog veel vragen leven bij de achterblijvende personen over de situatie na het verlaten van het kamp, met name over de militaire dienstplicht en amnestieregelingen.¹⁹⁰ Beide organisaties gaven eind september 2019 hulp aan 329 personen die akkoord gingen met hervestiging binnen Syrië. Zij werden per konvooi overgebracht naar 'ontvangstcentra', waaronder de Ard Dayr Ba'albah-school in de provincie Homs. De UN-CoI ontving informatie dat tenminste honderd van deze personen uit kamp Rukban na aankomst in Homs gedetineerd werden door regeringsstrijdkrachten.¹⁹¹ Zie ook paragraaf 3.5.4.

<https://static1.squarespace.com/static/5c817e417a1fbd595de870e9/t/5e68bf5868b38d2983616e95/1583923065854/MECC+Overview+February+english+version.pdf>.

¹⁸³ UNOCHA, humanitarian access from all locations (from within Syria and cross-border), december 2019, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/qoa_syria_0202020.pdf.

¹⁸⁴ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 16.

¹⁸⁵ Just Security, *U.S. has legal and moral responsibility to protect civilians at Rukban in Syria*, 12 augustus 2019, <https://www.justsecurity.org/65773/u-s-has-legal-and-moral-responsibility-to-protect-civilians-at-rukban-in-syria/>

¹⁸⁶ CNN, *Thousands are trapped in a desert settlement in Syria, near a US military base*, 1 augustus 2019.

<https://edition.cnn.com/2019/08/01/middleeast/syria-rukban-us-intl/index.html>

¹⁸⁷ Reuters, *Syria's Rukban camp dwindles after five-month Russian siege: residents, aid workers*, 28 juli 2019, <https://www.reuters.com/article/us-syria-security-camp/syrias-rukban-camp-dwindles-after-five-month-russian-siege-residents-aid-workers-idUSKCN1UM00T>; The Guardian, *I witnessed the purgatory of people trapped in Syria's Rukban camp*, 20 februari 2019, <https://www.theguardian.com/global-development/2019/feb/20/plight-children-rukban-heartbreaking-syria>.

¹⁸⁸ Vertrouwelijke bron, 4 september 2019

¹⁸⁹ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 16. Begin 2020 werd het aantal bewoners van het kamp geschat op 12.000 personen.

¹⁹⁰ Vertrouwelijke bron, 13 oktober 2019.

¹⁹¹ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 16.

2.2.2 Vluchtelingen

Syrische vluchtelingen in de regio

Buurlanden van Syrië gaven eind 2019 opvang aan 5,6 miljoen geregistreerde Syrische vluchtelingen. Van hen verbleven 3,6 miljoen personen in Turkije.¹⁹²

UNHCR constateerde dat met de consolidatie door de regering van gebieden onder haar controle, er in 2019 sprake was van een toename in absolute aantallen van de terugkeer van ontheemden en vluchtelingen.¹⁹³ Voor meer informatie, zie hoofdstuk 4.

Vluchtelingen in Syrië

Volgens UNHCR in Syrië waren er eind 2019 27.972 buitenlandse vluchtelingen en asielzoekers in steden in Syrië. Het betrof onder meer vluchtelingen uit Irak, Soedan, Zuid-Soedan, Jemen, Afghanistan, Tsjaad, Guinee en Eritrea.¹⁹⁴

¹⁹² UN News, *End hostilities, 'preserve lives': UN refugee chief makes appeal for people trapped in Syria's Idlib*, 24 februari 2020, <https://news.un.org/en/story/2020/02/1057761>; UNHCR, *Syria emergency*, <https://www.unhcr.org/syria-emergency.html>, geraadpleegd 24 april 2020. In Libanon verblijven meer dan een miljoen geregistreerde vluchtelingen, in Jordanië 655.000, in Irak 246.000 en in Egypte 126.000.

¹⁹³ UNHCR, *Syria January 2020. Operational Update*, pagina 2.

¹⁹⁴ UNHCR, *Syria January 2020. Operational Update*, pagina 1 en 9. <https://www.unhcr.org/sy/wp-content/uploads/sites/3/2020/02/UNHCR-Syrias-Operational-Update-2020.pdf>. Het aantal vluchtelingen en asielzoekers is exclusief personen die zich in opvangkampen bevinden. UNHCR geeft hierover aan dat in de kampen 31.280 personen verblijven waarvan 6.800 personen onder het mandaat (*persons of concern*) van UNHCR vallen. UNHCR was in 2019 van mening dat 1.900 van deze vluchtelingen in aanmerking moeten komen voor hervestiging. Voor zes procent van hen werd in 2019 een duurzame oplossing in de vorm van een aanvraag voor hervestiging gevonden.

3 Mensenrechten

Dit hoofdstuk gaat in op de mensenrechtensituatie in Syrië sinds het laatste algemene ambtsbericht van juni 2015. Het richt zich in het bijzonder op de situatie sinds medio 2019, aangezien in het laatste thematisch ambtsbericht van juli 2019 ook aandacht werd besteed aan de gevolgen van de gewapende conflicten voor de burgerbevolking, waaronder de mensenrechtensituatie.

Meerdere gezaghebbende bronnen stellen dat het meest in het oog springende kenmerk van de vijandelijkheden in Syrië het door deelnemende partijen bewust niet respecteren van internationaal humanitair recht is waaronder oorlogsmisdaden en grove mensenrechtenschendingen.¹⁹⁵

De situatie met betrekking tot de rechtsstaat varieert in de verschillende delen van het land; in zijn algemeenheid geldt dat burgers zich onveilig en onbeschermd voelen ten opzichte van de Syrische staat. De UN-CoI wijst erop dat burgers het risico lopen slachtoffer te worden van ontvoering voor losgeld of voor politieke doeleinden, afpersing of als vergelding (zie paragraaf 3.5.3). Personen die hun bezit of hun bron van inkomsten hebben verloren, kunnen nauwelijks gebruikmaken van de tussenkomst van een rechter, terwijl degenen die gedetineerd zijn het risico lopen op mishandeling en soms executie (zie paragraaf 3.5.1, 3.5.4 en 3.5.6).¹⁹⁶ De UN-CoI meldde dat omslachtige en administratieve procedures de terugkeer van ontheemden ernstig bemoeilijkten.¹⁹⁷

3.1 Regio's

In de verslagperiode werd de feitelijke controle over gebieden in Syrië door verschillende actoren uitgeoefend. Als gevolg van militaire offensieven in met name het noorden van Syrië, door enerzijds de Syrische regeringsstrijdkrachten en ondersteund door de Russische Federatie en Iran en anderzijds het Turkse leger in samenwerking met gewapende Syrische oppositiegroepen, verschoven machtsverhoudingen in deelgebieden. Zie ook hoofdstuk 1.

Noordwesten

In de provincie Idlib zetelt de in november 2017 gevormde *Syrian Salvation Government* (SSG), een lokale regering met nauwe banden met HTS. Deze regering voert bestuurlijke taken uit in de door HTS gecontroleerde gebieden in de provincie Idlib en omliggende plattelandsgebieden in andere provincies.¹⁹⁸ Tegen de SSG vonden meermaals protesten plaats in de gebieden onder haar controle. Eind november 2019 protesteerden burgers in deze gebieden wegens prijsstijgingen van voedsel en brandstof en tegen monopolistische praktijken van de SSG waaronder de controle over import en verkoop van voedsel en andere goederen. Ook werd geïnterfereerd tegen de invoering van nieuwe belastingen en te betalen vergoedingen. Onder druk van deze protesten, waaronder in Kafr Takharim, trad de SSG onder leiding van Fawaz Hilal af.¹⁹⁹ In reactie op de protesten vielen HTS-

¹⁹⁵ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/42/51, 15 augustus 2019, pagina 6. De Commissie geeft in haar rapporten aan dat haar bevindingen zijn gebaseerd op honderden interviews in de regio en vanuit Geneve. De Syrische regering gaf de commissie tot op heden geen toestemming om Syrië te bezoeken in het kader van het onderzoek naar mensenrechtenschendingen; Amnesty International, *Human rights in the Middle East and North Africa: review of 2018, Syria*, 26 februari 2019.

¹⁹⁶ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/42/51, 15 augustus 2019, pagina 6.

¹⁹⁷ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 14 en 15;

¹⁹⁸ Al Monitor, *Reshuffle of HTS-linked government fails to bring hope in Idlib*, 29 december 2019. De gewapende groepering, de *Free Syrian Army*, die weer onderdeel uitmaakt van de *Syrian National Army*, maakt geen onderdeel uit van deze met de HTS verbonden regering.

¹⁹⁹ Al Monitor, *Reshuffle of HTS-linked government fails to bring hope in Idlib*, 29 december 2019.

strijders op 7 november 2019 Kafr Takharim aan met raketten en beschoten burgers en andere strijders. Tenminste drie personen werden gedood en tien anderen raakten gewond.²⁰⁰

Op 12 december 2019 sprak de *General Shura Council*, een wetgevende instantie met nauwe banden met HTS, haar vertrouwen uit in een nieuwe regering, onder leiding van Ali Keda.²⁰¹

De UN-COI gaf aan dat burgers de veiligheidssituatie in Afrin en andere (grens)gebieden, die door Turkije in samenwerking met de *Syrian National Army* (SNA) worden gecontroleerd, voortdurend als chaotisch beschreven²⁰² (zie ook hoofdstuk 1, paragraaf 1.2.1) Het betreft gebieden die gedurende de militaire operaties *Operation Euphrates Shield*, *Operation Olive Branch* en *Operation Peace Spring* onder Turkse controle werden gebracht. Deze gebieden vallen 'officieel' onder het beheer van de *Syrian Interim Government* (SIG).²⁰³ Zie voor meer informatie de paragrafen 1.2.1 en 1.2.2 alsmede het thematisch ambtsbericht veiligheidssituatie in Syrië van juli 2019. In deze gebieden was sprake van een algehele afwezigheid van een rechtsstaat en herhaaldelijke gevallen van ontvoeringen voor politieke of criminele doeleinden, martelingen, afpersingen en moorden. In het geval van dergelijke mensenrechtenschendingen door SNA-facties was sprake, aldus de UN-COI, van een duidelijk en aanhoudend patroon.²⁰⁴ Human Rights Watch gaf aan dat er sprake was van mensenrechtenschendingen en mogelijk oorlogsmisdaden door facties van het SNA. Het betrof willekeurige executies van personen, plunderingen en het verhinderen dat ontheemden naar huis konden terugkeren. HRW riep de Turkse overheid op om onderzoek in te stellen.²⁰⁵ De Syrische mensenrechten-ngo SN4HR registreerde in 2019 dat door Turkije ondersteunde gewapende oppositiegroepen betrokken waren bij de willekeurige arrestatie van 405 personen, 21 buitengerechtelijke executies en bij minimaal de dood van vier personen als gevolg van martelingen.²⁰⁶

Noordoosten

Burgers in de provincie Deir ez-Zor protesteerden tegen de wijdverspreide corruptie, afpersingen, het gebrek aan diensten en veiligheid, en machtsmisbruik door commandanten en -strijders van de *Syrian Democratic Forces* (SDF). Deze situatie werd verergerd door de voortgaande aanwezigheid van IS-strijders (zie hoofdstuk 1, paragrafen 1.2.2 en 1.3.3).²⁰⁷

²⁰⁰ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 8; The New Arab, *Five killed as HTS bombs Syrian town which protested against its rule*, 7 november 2019, <https://english.alaraby.co.uk/english/fullimage/eff18e9b-7920-4da1-9f9f-e242fc02290f/5162ba22-f72f-4812-9aee-2a24e44997f2>.

²⁰¹ Al Monitor, *Reshuffle of HTS-linked government fails to bring hope in Idlib*, 29 december 2019; UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 4. De protesten intensiveerden, aldus de UN-CoI, nadat de HTS verdere restricties oplegde voor politieke en maatschappelijke activiteiten en nieuwe 'belastingen' oplegden aan de bevolking.

²⁰² UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/42/51, 15 augustus 2019, pagina 11; UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 9.

²⁰³ BBC, *Syria: Who's in control of Idlib?*, 18 februari 2020, <https://www.bbc.com/news/world-45401474>; War on the Rocks, *Turkish Public Diplomacy and Operation Peace Spring*, 13 januari 2020, <https://warontherocks.com/2020/01/turkish-public-diplomacy-and-operation-peace-spring/>

²⁰⁴ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/42/51, 15 augustus 2019, pagina 11; UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 9.

²⁰⁵ HRW, *Syria: Civilians Abused in 'Safe Zones' Summary Executions, Blocked Returns by Turkish-Backed Armed Groups*, 27 november 2019, <https://www.hrw.org/news/2019/11/27/syria-civilians-abused-safe-zones>

²⁰⁶ SN4HR, *The Annual Report of the Most Notable Human Rights Violations in Syria in 2019. A Destroyed State and Displaced People*, 23 januari 2020, pagina 3 en 80-83, http://sn4hr.org/wp-content/pdf/english/The_Annual_Report_of_the_Most_Notable_Human_Rights_Violations_in_Syria_in_2019_en.pdf

²⁰⁷ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/42/51, 15 augustus 2019, pagina 8.

Hevrin Khalaf, secretaris-generaal van de *Future Syria Party* (FSP)²⁰⁸, en haar chauffeur werden op 12 oktober 2019 door leden van een SNA-factie tussen Suluk en Tall Tamr staande gehouden en standrechtelijk geëxecuteerd. De UN-CoI berichtte over de gedwongen ontvoering van een arts door SDF-leden in Tabaqah op 16 augustus 2019.²⁰⁹

Centraal en zuiden

De UN-CoI benadrukt dat, hoewel alle gewapende partijen in Syrië willekeurige detenties plegen, dit sinds 2011 het meest in gebieden gebeurt onder regeringsinvloed. In dit verband geeft de UN-CoI aan dat in de onderhavige rapportage periode activisten, vrijwilligers van burgerwachten, dienstplichtige deserteurs, terugkeerders en anderen die beschouwd werden als opposanten het meeste risico liepen op willekeurige arrestatie en detentie. Vrouwen verwant aan gewapende opposanten of aan deserteurs liepen ook kans op willekeurige hechtenis om redenen van informatievergaring of vergelding. Personen waarvan bekend was dat ze contacten hadden met familie of vrienden in gebieden onder controle van de oppositie werden ook gearresteerd, inclusief in de oostelijke Ghouta (provincie Reef Dimashq).²¹⁰

De Verenigde Naties meldden in mei 2019 op basis van ontvangen berichten dat tussen 26 juli 2018 en 31 maart 2019 380 personen waren gearresteerd of gedetineerd in de provincie Daraa, een voorheen door de oppositie gecontroleerd gebied. Veelal waren de redenen van die arrestaties onduidelijk en werd weinig tot geen informatie aan de familie van gedetineerden verstrekt over hun verblijfplaats en over de redenen van arrestatie. Sommige van deze arrestaties zouden zijn gebeurd wegens verdenking van 'terrorisme'. Van deze 380 personen, werden er 150 na enkele dagen detentie vrijgelaten. Echter tenminste 230 personen werden slachtoffer van gedwongen verdwijningen. Van zeventien van de gedetineerden was bekend dat zij gearresteerd waren bij controleposten van de regering omdat hun namen voorkwamen op lijsten met door de overheid gezochte personen. Twee van deze gearresteerde personen overleden in maart 2019 na enkele dagen in overheidsdetentie te zijn geweest. De families werden officieel geïnformeerd over het overlijden zonder verdere informatie; de lichamen werden echter niet vrijgegeven. Ook ontvingen de Verenigde Naties berichten over gerichte moorden op een aantal voormalige leden van gewapende groepen en op burgers die deel uitmaakten in lokale bestuurlijke raden of van militaire of veiligheidsstrijdkrachten.²¹¹

²⁰⁸ Al-Monitor, *Leader defines principles of new Future Syria Party*, 6 juni 2018, <https://www.al-monitor.com/pulse/fr/contents/articles/originals/2018/05/future-syria-party-rojava-turkey-pressure.html>. De Future Syria Party (FSP) werpt zich op als een inclusieve partij voor heel Syrië en staat open voor alle Syriërs onafhankelijk van hun etnische of religieuze achtergrond.

²⁰⁹ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 11-13.

²¹⁰ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/40/70, 31 januari 2019, pagina 15; UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/42/51, 15 augustus 2019, pagina 13. De UN-IICI rapporteert dat in de periode januari t/m juni 2019 bijvoorbeeld in Yabrud en Qalamun (Reef Dimashq) tientallen mannen in de leeftijd van 20 tot 25 jaar werden gearresteerd en onder dwang verdwenen.

²¹¹ OHCHR, *Press briefing note on Daraa*, 21 mei 2019, <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=24633&LangID=E>. Na zogeheten verzoeningsovereenkomsten, verwierf de regering vanaf juli 2018 weer bestuurlijke controle over de hele provincie Daraa. Als onderdeel van die overeenkomsten behielden sommige gewapende groepen de feitelijke militaire controle over delen van de provincie.

Identiteit, nationaliteit en documenten

Voor informatie over documenten in Syrië alsmede afgifte procedures, wordt verwezen naar het thematisch ambtsbericht documenten in Syrië van december 2019.²¹²

Het Syrisch burgerlijk recht maakt geen onderscheid tussen mannen en vrouwen inzake handelsbekwaamheid en juridische status voor de aanvraag van identiteits- en reisdocumenten. Gelijk aan de mannen, kunnen vrouwen een nationaal identiteitsdocument krijgen vanaf de leeftijd van veertien jaar en een paspoort vanaf elke leeftijd. Indien de aanvraag voor een minderjarige is, moet deze door een hiertoe bevoegde volwassen persoon worden ingediend. Bij het bereiken van de volwassen leeftijd (met achttien jaar oud), kunnen zowel mannen als vrouwen hun eigen reis- of identiteitsdocumenten aanvragen. Een volwassen Syrische vrouw, onder wie een alleenstaande, heeft geen toestemming nodig van de autoriteiten om het land uit te reizen, tenzij ze voor de overheid werkt dan wel indien er een onderzoek of een strafrechtzaak tegen haar loopt. Zie ook paragraaf 3.3.6.²¹³

Vrouwen waarvan de echtgenoot of de vader waren gedood of waren vermist gedurende het conflict, hadden grote problemen om hun eigendommen te krijgen aangezien de bewijsstukken veelal op naam van hun mannelijke verwanten stonden. Die vrouwen waren vaak niet in bezit van de vereiste officiële documenten of bewijzen over de verblijfplaats van hun mannelijke familieleden waarmee ze namens de documenthouders konden optreden.²¹⁴ In het noordwesten van Syrië hebben zowel mannen als vrouwen problemen om officiële Syrische overheidsdocumenten te krijgen. In dat door de oppositie gecontroleerde gebied, functioneren geen Syrische overheidsinstanties. Vrouwen hebben additionele problemen bij het verkrijgen van documenten. Ook in het noordoosten hebben burgers problemen bij het verkrijgen van burgerlijke documenten, al verschilt de situatie enigszins. In gebieden met Koerdisch zelfbestuur, functioneren enkele overheidsinstanties.²¹⁵

Een kind wordt in alle gebieden in Syrië als meerderjarig beschouwd vanaf achttien jaar. Vanaf dat moment wordt een jongere ook als handelingsbekwaam beschouwd. Een kind is leerplichtig tot vijftien jaar dit wil zeggen tot aan het afronden van het basisonderwijs op het negende niveau.²¹⁶

Paspoort afgifte aan minderjarigen

Een minderjarige kan op elke leeftijd een paspoort op eigen naam krijgen, in plaats van bijgeschreven te worden in het paspoort van de vader. De vader, moeder of een toegewezen voogd (*wasi*²¹⁷) moet namens het kind de aanvraag indienen. Vanaf

²¹² Ministerie van buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht over documenten in Syrië*, 6 december 2019, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/ambtsberichten/2019/12/06/thematisch-ambtsbericht-over-documenten-in-syrie>. Ook wordt verwezen naar de paragraaf over documenten in het *thematisch ambtsbericht over de Syrische veiligheidssituatie dat is gepubliceerd op 4 juli 2019*.

²¹³ Vertrouwelijke bron, 27 februari 2020; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht over documenten in Syrië*, 6 december 2019, zie paragraaf 2.2. voor de voorwaarden. Elke Syriër is verplicht om een identiteitsbewijs te verkrijgen in het jaar volgend op diens veertiende verjaardag.

²¹⁴ Amnesty International, *Human rights in the Middle East and North Africa: review of 2018, Syria*, 26 februari 2019, pagina 4.

²¹⁵ Voor meer informatie, zie : NRC. Displacement, housing, land and property and access to civil documentation in the north west of the Syrian Arab Republic, juli 2017, https://www.eIICISyria.net/en/file/local/1406304/1930_1504608072_final-nrc-displacement-hlp-civil-doc-nw-syria-23-07-2017-en.pdf

²¹⁶ Vertrouwelijke bron, 27 februari 2020. Syrisch burgerlijk wetboek artikel 46. Het burgerlijk wetboek, artikel 112, geeft aan dat indien een kind de puberteit heeft bereikt of vijftien jaar oud is geworden en financiële handelingen verricht, waaronder een contract aangaat, dit op een van de volgende drie manieren kan worden behandeld. Indien de handelingen in het belang van het kind zijn, dan worden deze als geldig beschouwd. Indien deze enkel en alleen negatief zijn voor het kind, dan worden deze handelingen ongeldig beschouwd. Indien de handelingen gedeeltelijk in het belang van het kind zijn, dan dient een rechtbank hier een uitspraak over te doen.

²¹⁷ Syrische wet inzake het personenrecht, artikel 54.

achttien jaar kan een persoon zelf een aanvraag voor een paspoort indienen, zonder toestemming van de ouders of voogd. Het nationale identiteitsbewijs wordt afgegeven vanaf de leeftijd van veertien jaar. Ook in dit geval dient een ouder of voogd de aanvraag namens het kind in te dienen. Vanaf de leeftijd van achttien jaar kan een persoon zelfstandig een identiteitskaart aanvragen.²¹⁸

Uitreistoestemming voor minderjarigen

Minderjarigen die zelfstandig uitreizen dienen in bezit te zijn van een toestemming van een Shariarechtbank. Een toestemming van een rechtbank vereist dat beide ouders dan wel de aangestelde voogd (*wasi*) akkoord gaan met de uitreis. In het geval een minderjarige reist met slechts een ouder dan wel een aangestelde voogd, dan dient de ouder of de voogd in bezit te zijn van:

- a) Een voogdijakte (*wissayah*) afgegeven door een Shariarechtbank als bewijs aangesteld te zijn als voogd;
- b) Een toestemming goedgekeurd door een Shariarechtbank. Om die toestemming te krijgen, dient de rechtbank overtuigd te zijn dat ouders dan wel voogden de reis goedkeuren. Als een ouder overleden is, moet de toestemming worden gegeven door een eerstegraads familielid (meestal de oom van het kind) van de overleden ouder. In het geval een ouder buiten Syrië op reis is, zal de andere ouder worden gevraagd een document te overleggen afgegeven door de Afdeling paspoorten en grenscontrole van het ministerie van Binnenlandse Zaken waaruit dit blijkt. Deze afdeling houdt al het personenverkeer dat Syrië binnenkomt of verlaat bij. Indien een ouder wordt vermist of is overleden, zal de rechtbank twee getuigen vragen die dit kunnen bevestigen.²¹⁹

Reizen binnen Syrië met een minderjarige begeleid door de moeder van het kind

Vrouwen ouder dan achttien jaar hebben het wettelijke recht om zonder toestemming van mannelijke verwanten te reizen. Een echtgenoot kan evenwel een verzoek indienen bij het ministerie van Binnenlandse zaken om zijn vrouw te beletten het land te verlaten.²²⁰ Een gehuwde moeder die binnen Syrië reist met haar kind, dient familierechterlijke documenten te kunnen overleggen waaruit de band tussen haar en het kind blijkt, bij voorbeeld een familieboekje of een uittreksel uit het famileregister.²²¹ Zie verder het thematisch ambtsbericht over Syrische documenten.²²²

Een gescheiden moeder moet een toestemming tot reizen verkrijgen, afgegeven door een Shariarechtbank. Dit document heet een 'voogdijschap om te reizen' (*suk wissaya b al safer*). De rechtbank heeft de toestemming nodig van de vader. Als de vader overleden is, dan zal een eerste graad familielid van de vader (meestal een oom van de vaderszijde van het kind) toestemming moeten geven. Een Shariarechtbank kan besluiten om een gescheiden moeder toestemming te geven tot reizen met het kind in het geval dit in het belang van het kind is. De rechtbank kan een dergelijk besluit nemen voor reizen binnen Syrië of naar het buitenland en zelfs indien de vader geen toestemming geeft. Indien een gescheiden moeder zonder het genoemde toestemmingsdocument van de rechtbank reist, dan loopt zij het risico haar verzorgingsrecht (*hadana*) te verliezen. Een weduwe die wil reizen met minderjarige kinderen, dient ook een toestemming te hebben van een Shariarechtbank. Die toestemming vereist het akkoord van een eerste graad familielid, meestal een oom van het kind aan de vaderskant van de familie.²²³

²¹⁸ Vertrouwelijke bron, 27 februari 2020

²¹⁹ Vertrouwelijke bron, 27 februari 2020

²²⁰ USDOS, *Syria country report on human rights practices 2019 - Syria*, 11 maart 2020.

²²¹ Vertrouwelijke bron, 27 februari 2020.

²²² Ministerie van buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht over documenten in Syrië*, 6 december 2019, paragraaf 10.5 pagina 48.

²²³ Vertrouwelijke bron, 27 februari 2020. Voor meer informatie over 'hadhana' of 'hadana', zie Esther van Eijk. *Family law in Syria. Patriarchy, Pluralism and personal status law*. 2016, pagina 121 en 122

De Syrische nationaliteitswet, vastgelegd in wetgevend decreet 276 van 24 november 1969, geeft Syriërs het recht om naast de Syrische nationaliteit een andere nationaliteit te mogen bezitten. Dit geldt zowel voor het verkrijgen van een andere nationaliteit bij geboorte als op enig ander moment.²²⁴

De Syrische nationaliteitswet biedt een burger de mogelijkheid af te zien van de Syrische nationaliteit, echter alleen nadat een andere nationaliteit is verkregen.²²⁶ Een burger kan een verzoek indienen bij het Syrische ministerie van Binnenlandse Zaken tot intrekking van de Syrische nationaliteit. Indien de aanvraag is goedgekeurd, vaardigt het ministerie van Binnenlandse Zaken een bestuurlijk decreet uit (*marsoom tanzeemi*) op basis waarvan de Syrische nationaliteit wordt opgeheven.²²⁷ In de praktijk is het volgens verschillende bronnen vrijwel onmogelijk om op basis van een dergelijk verzoek ontheven te worden van de Syrische nationaliteit. De Syrische overheid kan evenwel een persoon de Syrische nationaliteit ontnemen, bij voorbeeld indien een Syrische burger in krijgsdienst gaat van een andere staat of woonachtig is in een staat die in oorlog is met Syrië.²²⁸

Voor zover mogelijk wordt in het onderhavige verslag onderscheid gemaakt in de positie van specifieke groepen in relatie tot de de facto machthebbers die controle uitoefenen in hogergenoemde gebieden.

UNHCR gaat in haar meest recente protectierichtlijn uit 2017, die herbevestigd is met een tussentijds bericht van februari 2020, in op risicogroepen in Syrië. UNHCR geeft aan dat het conflict in Syrië zich kenmerkt doordat de verschillende partijen in het conflict geregeld een politieke kleur toeschrijven aan een grotere groep mensen, waaronder familieleden, stammen, religieuze of etnische groepen of hele steden, dorpen of buurten en hen medeplichtig beschouwen. Daarmee is het mogelijk dat leden van een bepaalde groep, zonder individueel uitgekozen te zijn, het doel worden van repercussies door verschillende actoren wegens daadwerkelijke of vermeende steun voor een andere partij in het conflict. De opvatting dat iemand een bepaald politiek standpunt of bepaalde band heeft in relatie tot het conflict, is vaak gebaseerd op weinig meer dan iemands fysieke aanwezigheid in een bepaald gebied (of het gegeven dat hij of zij afkomstig is uit een bepaald gebied) of op zijn of haar etnische, religieuze of stamachtergrond. In de bijgevoegde voetnoot wordt een

Vertrouwelijke bron, 27 januari 2020; NRC / ISI, *Understanding statelessness in the Syrian refugee context*. Research report, 2016, pagina 18; vertrouwelijke bron, 27 februari 2020. Artikel 21 van de Syrische nationaliteitswet staat het ontnemen van de nationaliteit / het burgerschap toe in twee situaties. Een andere situatie betreft: indien een persoon het land heeft verlaten met als doel zich te vestigen in een niet-Arabisch land, en de afwezigheid in het buitenland is meer dan drie jaar en de persoon is aangezegd terug te keren maar geeft geen antwoord of antwoordt binnen drie maanden maar met een niet overtuigend antwoord.

overzicht gegeven van de risicogroepen die UNHCR onderscheidt.²²⁹ Afhankelijk van welke groepering controle heeft over bepaalde delen van Syrië kunnen etniciteit en religie van burgers uit die gebieden van betekenis zijn of en in hoeverre een burger bescherming krijgt of denkt te krijgen. Koerdische burgers en ook christenen en jezidi's zijn gevlucht uit regio's die werden ingenomen door gewapende Syrische oppositiegroepen gesteund door Turkije (zie paragrafen 1.2.1 en 1.2.2). Het zijn van soennitisch moslim hoeft op zichzelf niet te leiden tot vervolging door de regering.²³⁰ Driekwart van de Syrische bevolking is soenniet. Zie ook paragraaf 3.4.2.²³¹ Soennieten worden door de regering gezien als potentiële tegenstanders met name omdat de gewapende oppositiegroepen merendeels uit soennieten bestaan.²³² In het door de Syrische regering samen met haar binnenlandse en buitenlandse bondgenoten gecontroleerde deel van het land ondervindt de soennitische moslimbevolking, aldus de *United States Commission on International Religious Freedom* (USCIRF), de zwaarste repressie wegens de veronderstelde steun aan de oppositie.²³³ Andere elementen die in samenhang met het zijn van soenniet van invloed kunnen zijn of iemand door de Syrische overheid en haar bondgenoten als tegenstander wordt beschouwd, zijn onder meer waar iemand vandaan komt (voormalig door oppositie gecontroleerd gebied of niet), bij wat voor activiteiten iemand is betrokken, met wie hij of zij contacten heeft, of de betrokkene zijn militaire dienst heeft verricht, of zijn of haar familie mogelijk banden had of heeft met oppositiegroepen (bijvoorbeeld afkomstig uit Hama, banden met de Moslimbroederschap).²³⁴

Onder degenen die vaak door de Syrische overheid of gelieerde groepen beschouwd worden als personen met een anti-regeringsstandpunt bevinden zich burgers (met name mannen en jongens in gevechtsleeftijd) uit voormalige oppositiegebieden; dienstplichtontduikers en deserteurs; leden van lokale bestuursraden; actievoerders; journalisten en burgerjournalisten²³⁵; hulpverleners en vrijwilligers

²²⁹ UNHCR, *International Protection Considerations with regard to people fleeing the Syrian Arab Republic, Update V*, 3 november 2017, pagina 5 en 36. <https://www.refworld.org/publisher,UNHCR,COUNTRYPOS,,59f365034,0.html>. UNHCR onderscheidt op basis van de toentertijd beschikbare informatie de volgende risicogroepen, en waar van toepassing familieleden of personen die anderszins nauw verbonden zijn aan personen met deze profielen. Deze profielen zijn niet noodzakelijk uitputtend en kunnen elkaar overlappen. UNHCR benadrukt dat burgers voor bepaalde specifieke subcategorieën van burgers binnen de risicoprofielen 3 en 8 mogelijk internationale bescherming nodig hebben, afhankelijk van de individuele omstandigheden van de betreffende persoon.

1. Persons opposing, or perceived to be opposing, the government.
2. Draft evaders and deserters from the Armed Forces.
3. Persons supporting, or perceived to be supporting, the government.
4. Persons opposing, or perceived to be opposing, ISIS in areas under its *de facto* control or influence.
5. Persons opposing, or perceived to be opposing, anti-government armed groups in areas under their *de facto* control or influence.
6. Persons opposing, or perceived to be opposing, the PYD/YPG in areas under their *de facto* control.
7. Certain professionals.
8. Members of religious and minority ethnic groups.
9. Persons perceived as contravening *Shari'a* Law in areas under the control or influence of extremist Islamist armed groups.
10. Women and girls with certain profiles or in specific circumstances.
11. Children with certain profiles or in specific circumstances.
12. Persons of diverse sexual orientations and/or gender identities.
13. Palestinian refugees.

Deze richtlijn vormt, zoals ook blijkt uit meer recente publicaties van UNHCR, het beoordelingskader: UNHCR, *Comprehensive protection and solutions strategy: protection thresholds and parameters for refugee return to Syria*, februari 2018. <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/63223>; UNHCR, *Regional operational framework for refugee return to Syria*, maart 2019. <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/71524>; UNHCR, *Interim Guidance on the International Protection Needs of Asylum-Seekers from Syria: Continued Applicability of UNHCR's 2017 Position*, februari 2020, aangeboden door UNHCR met oplegbrief van 17 februari 2020.

²³⁰ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2020.

²³¹ USCIRF, *annual report Syria*, april 2019.

²³² Vertrouwelijke bron, 3 februari 2020.

²³³ USCIRF, *annual report Syria*, april 2019, https://www.uscifr.gov/sites/default/files/Tier1_SYRIA_2019.pdf.

USCIRF is een Amerikaanse overheidscommissie voor godsdienstvrijheid.

²³⁴ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2020. De Syrische regering sloeg in 1982 op bloedige wijze een opstand van de Moslimbroederschap in Hama neer. Voor meer informatie, zie bijvoorbeeld Dagher, *Assad or we burn the city*, 2019, pagina's 230-239.

²³⁵ Burgerjournalistiek refereert aan het verschijnsel dat burgers informatie, met gebruik makend van sociale media, begonnen te geven over gebeurtenissen ter plekke, in een context waar professionele journalisten niet of nauwelijks meer aanwezig zijn. Een van de punten van aandacht bij informatie uit deze bronnen is de mate van objectiviteit en

van de burgerbescherming²³⁶; medisch personeel; mensenrechtenverdedigers en academici.²³⁷ Het betreft personen aan wiens loyaliteit jegens de Syrische regering wordt getwijfeld.²³⁸ Het *European Asylum Support Office* (EASO) geeft een soortgelijke opsomming van groepen mensen met activiteiten die de regering als politiek afwijkend beschouwt van haar opvattingen en tegen wie gerichte maatregelen werden genomen. EASO noemt in dit verband ook uit het buitenland terugkerende personen, familieleden van personen verdacht van lidmaatschap van een gewapende oppositiegroep en mensen die in contact staan met familieleden en vrienden woonachtig in oppositiegebieden.²³⁹

Personen die als opposant door de regering werden beschouwd liepen het risico op willekeurige arrestatie, detentie, gedwongen verdwijning en buitengerechtelijke executie alsmede martelingen en andere vormen van mishandeling. Zie de paragrafen 3.5.3 tot en met 3.5.6.²⁴⁰

3.3.1

Etnische groepen

In de *terms of reference* voor dit algemene ambtsbericht wordt specifiek gevraagd om in te gaan op de positie van de Palestijnen en staatloze Koerden in Syrië. In het thematisch ambtsbericht over documenten in Syrië uit december 2019 is informatie verstrekt over de juridische positie van beide groepen.

Palestijnen

Alle twaalf Palestijnse kampen en drieëntwintig gemeenschappen werden direct geraakt door de intense gevechten gedurende het inmiddels meer dan negen jaar lopende gewapende conflict aangezien deze zich bevinden binnen de belangrijkste stedelijke centra waaronder in de provincies Damascus, Reef Dimashq, Homs, Hama, Latakia en Aleppo. De in Syrië verblijvende Palestijnen zijn vrijwel allemaal soennitisch moslim. Palestijnen kregen te maken met dezelfde dreigingen als Syriërs, waaronder wegens hun al dan niet vermeende steun aan partijen binnen het conflict. Een aantal Palestijnse gewapende facties en sommige individuele personen geven actief steun aan een van de bij het conflict betrokken partijen. Daarmee lopen ook gemeenschappen het risico op represailles en misbruik wegens hun vermeende politieke opinie.²⁴¹

professionaliteit van de verslaglegging. Zie bijvoorbeeld DW, *Crisis of credibility for citizen journalists in Syria*, 20 juni 2017.

²³⁶ Deze burgerbeschermingseenheden onder de naam *Syria Civil Defense* in oppositiegebieden staan ook bekend onder de naam *white helmets* (witte helmen) en bestaan, voor zover bekend, uit vrijwilligers. De Syrische regering en haar bondgenoten schilderen deze organisatie en haar medewerkers af als handlangers van terroristen. Voor meer informatie zie bijvoorbeeld, The Guardian, *How Syria's White Helmets became victims of an online propaganda machine*, 18 december 2017, <https://www.theguardian.com/world/2017/dec/18/syria-white-helmets-conspiracy-theories> en BBC, James Le Mesurier, *White Helmets co-founder, discovered dead in Turkey*, 11 november 2019, <https://www.bbc.com/news/world-europe-50375869>.

²³⁷ UNHCR, *Interim Guidance on the International Protection Needs of Asylum-Seekers from Syria: Continued Applicability of UNHCR's 2017 Position*, Februari 2020, aangeboden door UNHCR met oplegbrief van 17 februari 2020, pagina 20 en 21 en voetnoten 112 -120. UNHCR onderbouwt deze inschatting onder verwijzing naar rapporten van VN organisaties, (internationale) ngo's en artikelen van academici en journalisten.

²³⁸ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2020.

²³⁹ EASO, *Syria, targeting of individuals. Country of origin information report*, maart 2020, pagina 13 en 14. Deze groepen omvatten vreedzame demonstranten, actievoerders en critici van de regering; beroepsgroepen als hulpverleners, artsen, advocaten, journalisten alsmede bloggers en online actievoerders; dienstplichtontduikers en deserteurs; mensen woonachtig in oppositie-gecontroleerde gebieden en degenen uit heroverde gebieden; terugkeerders uit het buitenland; familieleden van personen verdacht van lidmaatschap van een gewapende oppositiegroep en mensen die in contact staan met familieleden en vrienden woonachtig in door de oppositie gecontroleerde gebieden.

²⁴⁰ Voor meer informatie zie ook het EASO, *Syria, targeting of individuals. Country of origin information report*, maart 2020, pagina 14 tot en met 18.

²⁴¹ UNHCR, *International Protection Considerations with regard to people fleeing the Syrian Arab Republic, Update V*, 3 november 2017, pagina 72 en 73. Zie ook voetnoot 249 van het UNHCR rapport met bronnen over betrokkenheid Palestijnse groeperingen bij het conflict en bijvoorbeeld The Telegraph, *Palestinian refugee camp in Syria turns 'unimaginably brutal' as Assad regime drives Isis out of Yarmouk*, 26 april 2018, <https://www.telegraph.co.uk/news/2018/04/26/palestinian-refugee-camp-syria-turns-unimaginably-brutal-assad/>; Jerusalem Center for Public Affairs, *The Fate of Palestinian Refugees in Syria and Lebanon*, 6 juni 2019, <https://jcpa.org/article/the-fate-of-palestinian-refugees-in-syria-and-lebanon/>; Szydzisk Marcin, *Palestinian refugees in Syria during the Syrian Civil War*, 2017, http://www.pan-ol.lublin.pl/wydawnictwa/TPol12_1/7_Szydzisz.pdf. Dit

Palestijnen die geregistreerd staan bij de 'General Authority of Palestinian Arab Refugees' (GAPAR), onderdeel van de Syrische overheid, hebben vrijwel dezelfde rechten voor de wet als Syrische burgers, en hebben ook dezelfde verplichtingen voor de wet waaronder de verplichte militaire dienst.²⁴²

Het thematisch ambtsbericht over documenten in Syrië uit december 2019 beschrijft de juridische situatie van Palestijnen in Syrië alsmede hun identificerende en familierechtelijke documenten.²⁴³ GAPAR-geregistreerde Palestijnen hebben recht op reisdocumenten. Vanaf hun veertiende jaar dienen zij een identiteitskaart te hebben voor Palestijnen in Syrië.²⁴⁴

Er zijn drie groepen Palestijnen in Syrië die niet in aanmerking kunnen komen voor een identiteitskaart en reisdocument voor Palestijnse vluchtelingen in Syrië:

- Palestijnse vluchtelingen die in Syrië hun toevlucht zochten na de zesdaagse oorlog in 1967;
- Palestijnse vluchtelingen uit 1970 die in de nasleep van het gewapende conflict tussen het Jordaanse leger en de *Palestine Liberation Organization* (PLO), de zogeheten zwarte september gebeurtenissen, naar Syrië vluchtten;
- Palestijnse vluchtelingen die Libanon ontvluchtten gedurende de Libanese burgeroorlog (1975-1980) en de Israëlische inval in Libanon in 1982.²⁴⁵

Een internationale bron geeft aan dat niet alle Palestijnen als vluchteling staan geregistreerd in Syrië. Het betreft ongeveer 10.000 personen, die na 1962 naar Syrië kwamen als gevolg van latere conflicten in de regio.²⁴⁶ Palestijnen die niet bij GAPAR staan geregistreerd, worden door de Syrische overheid als buitenlander beschouwd en moeten zich voor de verwerking en verwerving van documenten wenden tot de Palestijnse ambassade van het Palestijnse zelfbestuur in Ramallah, gelegen op de Westelijke Jordaanoever.²⁴⁷

De hulpverlening door het *United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East* (UNRWA) aan Palestijnse vluchtelingen in Syrië omvat financiële hulp voor basisbehoeften (waaronder voedsel, onderdak en zogeheten *non-food items*), basisonderwijs, basisgezondheidszorg, noodhulp, microfinanciering, onderdak en infrastructurele hulp. Door dienstverlening en het onder de aandacht brengen van de rechten van Palestijnse vluchtelingen, draagt UNRWA bij aan hun bescherming. UNRWA beheert geen vluchtelingenkampen en is evenmin verantwoordelijk voor de fysieke veiligheid en openbare orde op de plekken

artikel gaat in op de opstelling van de belangrijkste partijen in het Syrische conflict ten aanzien van de Palestijnen en die van de Palestijnse partijen (Hamas en PLO) en van de Palestijnse burgers naar de Syrische regering en oppositie.

²⁴² Vertrouwelijke bron, 27 februari 2020; Al Majdal, *Palestinian refugees*

from Syria: ongoing Nakba, ongoing discrimination, najaar 2014, pagina 2, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/al-majdal-56.pdf>. Palestijnen in Syrië hebben vrijwel de zelfde rechten als Syrische staatsburgers, uitgezonderd het staatsburgerschap en het stemrecht.

²⁴³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht over documenten in Syrië*, december 2019, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/ambtsberichten/2019/12/06/thematisch-ambtsbericht-over-documenten-in-syrie>.

²⁴⁴ Vertrouwelijke bron, 27 februari 2020. Palestijnen hebben op hun identiteitsdocumenten een elf cijferig nummer staan. Dit cijfer heet een 'personal number' (al raqm al shakhs) en niet een 'national number' (al-raqm al-watani). Indien een GAPAR-geregistreerde Palestijn een uittreksel uit het persoonsregister wil hebben, dient hij of zij zich te wenden tot het lokale bureau van de GAPAR. Indien er geen lokaal GAPAR-bureau aanwezig is, dan kan betrokkene rechtstreeks contact opnemen met de Syrische burgerlijke stand. Gelijk aan de Syriërs hebben de GAPAR-geregistreerde Palestijnen een familieboekje afgegeven door GAPAR. De bestanden van GAPAR worden gesynchroniseerd met de Syrische nationale bestanden met persoonsgegevens.

²⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2020. Het Syrische ministerie van Binnenlandse Zaken vaardigde op 2 oktober 1963 besluit 1311 uit dat Palestijnse vluchtelingen in Syrië de mogelijkheid bood om reisdocumenten te verkrijgen onder voorwaarde dat deze geregistreerd waren bij de General Authority for Palestinian Arab Refugees (GAPAR) en in bezit waren van een verblijfsdocument afgegeven door het Syrische directoraat voor algemene veiligheid. Derhalve, aldus de bron, konden Palestijnen die na die datum in Syrië aankwamen geen aanspraak maken op een Syrisch identiteits- of reisdocument voor vluchtelingen

²⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2020.

²⁴⁷ Vertrouwelijke bron, 27 februari 2020.

waar UNRWA werkzaam is. Dat laatste valt onder de verantwoordelijkheid van het gastland; in dit geval Syrië.

Veel van de UNRWA-infrastructuur was in de verslagperiode niet toegankelijk voor de organisatie of was zwaar beschadigd. Ongeveer 254.000 Palestijnse vluchtelingen in Syrië zijn tenminste een keer ontheemd geraakt sinds de start van het conflict in 2011. Naar schatting 13.500 Palestijnse vluchtelingen in Syrië bevinden zich in moeilijk toegankelijke gebieden.²⁴⁸

Het totaal aantal bij UNRWA geregistreerde Palestijnse vluchtelingen in Syrië bedraagt, zoals vermeld in een voortgangsrapport over de periode januari tot en met juni 2019, 438.000 personen. UNRWA beschouwt 126.000 van hen als behorend tot de meest kwetsbare groepen. Op basis van onderzoek beschouwt UNRWA de volgende groepen als extra kwetsbaar en geeft aan hen prioriteit in de noodhulpverlening: gezinnen met een vrouw als gezinshoofd; gezinnen met een gehandicapte persoon als gezinshoofd; gezinnen met een bejaarde persoon als gezinshoofd en onbegeleide minderjarigen (weeskinderen). Ook geeft UNRWA aan dat sommige personen die beperkingen in bewegingsvrijheid hebben, zoals personen uit Yalda (Reef Dimashq), prioriteit in de voedselhulpverlening hebben.²⁴⁹ UNRWA schatte in november 2019 dat ongeveer 645 Palestijnen getroffen konden zijn door de escalatie van geweld sinds 9 oktober 2019 in het noordoosten van Syrië.²⁵⁰ De afgelopen jaren vertrokken, in het kader van 'verzoeningsafspraken', tussen de 10.000 en 20.000 Palestijnen uit door de regeringsstrijdkrachten ingenomen oppositiegebieden naar de provincie Idlib.²⁵¹

In veel voormalige woongebieden van Palestijnse vluchtelingen in Syrië zijn basisvoorzieningen zoals water en elektriciteit nog niet hersteld. De Palestijnse vluchtelingenkampen Ain al Tal, Daraa en Yarmouk, waar voorheen meer dan dertig procent van de Palestijnse vluchtelingenbevolking in Syrië woonachtig was, zijn grotendeels vernield door de vijandelijkheden. Yarmouk, het voor het gewapende conflict grootste en meest bevolkte kamp voor Palestijnen in Syrië en tevens een woonwijk van Damascus, ligt in puin. De Syrische overheid legt beperkingen op voor de toegang tot dit kamp. UNRWA had eind juni 2019 nog geen toestemming van de Syrische overheid om haar instellingen en voorzieningen in dit gebied te herstellen.²⁵²

Staatloze Koerden in Syrië

Koerden zijn woonachtig in heel Syrië, maar met name in de provincie Al-Hasakeh. Staatloze Koerden vormen een minderheid onder de Koerden in Syrië. Het gaat om Koerden die in 1962 hun Syrische nationaliteit ontnomen werd en om hun nakomelingen. Sommigen van hen werden geregistreerd als *Ajanib* (buitenlander in

²⁴⁸ UNRWA, *Letter to UNHCR explaining UNRWA's Role and Responsibilities vis-à-vis Palestinian Refugees in Syria*, 6 november 2019.

²⁴⁹ UNRWA, *Syria: progress highlights. January-June 2019*, 3 oktober 2019.

https://www.unrwa.org/sites/default/files/content/resources/progress_highlights_2019.pdf. Geraadpleegd 13 december 2019; Yalda is een ten zuiden van Damascus gelegen voorstad, vlakbij het Palestijnse Yarmouk-kamp en behoorde tot de gebieden die de gewapende oppositie controleerde. Zie: Al Jazeera, *Besieged South Damascus 'wants truce not war'*, 6 februari 2017, <https://www.aljazeera.com/indepth/features/2017/02/besieged-south-damascus-truce-war-170201111735997.html>

²⁵⁰ UNRWA, *Syria, humanitarian snapshot October 2019*, 28 november 2019. Geraadpleegd 13 december 2019.

https://www.unrwa.org/sites/default/files/content/resources/unrwa_-_humanitarian_snapshot_october_2019_.pdf

²⁵¹ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2020; Middle East Eye, *'Poverty everywhere': Palestinians in Syria living in desperate conditions*, 20 februari 2020, <https://www.middleeasteye.net/news/more-90-percent-palestinians-syria-living-absolute-poverty-says-unrwa>. Deze bron geeft aan: 'there are also a number of Palestinians in Syria's rebel-held northwest, who fled northwards after the Syrian government and its allies started retaking one opposition-held territory after another following the fall of Daraya in late 2016'.

²⁵² UNRWA, *Syria: progress highlights. January-June 2019*, 3 oktober 2019. Geraadpleegd 13 december 2019;

UNRWA, *Letter to UNHCR explaining UNRWA's Role and Responsibilities vis-à-vis Palestinian Refugees in Syria*, 6 november 2019; Middle East Eye, *'Poverty everywhere': Palestinians in Syria living in desperate conditions*, 20 februari 2020, <https://www.middleeasteye.net/news/more-90-percent-palestinians-syria-living-absolute-poverty-says-unrwa>.

plaats van Syriër) en kregen een verblijfsrecht als buitenlander. Een andere groep die niet werd geregistreerd, werd bekend als *Maktoumeen-* (documentloze) of *Bidoun-* (zonder) Koerden. Geschat werd dat er voor 2011 rond de 300.000 staatloze Koerden in Syrië woonachtig waren. De situatie van de Ajanib en in het bijzonder de Maktoumeen-Koerden was al problematisch voor de start van het conflict in 2011 voornamelijk met betrekking tot toegang tot het onderwijs, de gezondheidszorg, de arbeidsmarkt alsmede inzake eigendommen en andere rechten en diensten. Op 7 april 2011 bood de Syrische overheid per decreet nummer 49 de Ajanib-Koerden de mogelijkheid om zich te laten nationaliseren. Sindsdien hebben enkele duizenden Ajanib Koerden de Syrische nationaliteit verkregen. Het is niet bekend hoeveel Koerden van deze mogelijkheden gebruik hebben gemaakt en nog wachten op een besluit.²⁵³

Voor meer informatie over de juridische situatie van staatloze Koerden in Syrië wordt verwezen naar het thematisch ambtsbericht over documenten in Syrië van december 2019.²⁵⁴

Er is geen informatie beschikbaar over de positie van de staatloze Koerden in de praktijk in delen van Syrië onder controle van verschillende partijen in het conflict.

3.3.2

Dienstweigeraars en deserteurs

Voor het thema militaire dienstplicht wordt verwezen naar de thematische ambtsberichten Syrië 'De veiligheidssituatie' van juli 2019 en 'Dienstplicht in Syrië' van december 2016. Er hebben zich in de verslagperiode geen wezenlijke veranderingen voorgedaan ten opzichte van het ambtsbericht van juli 2019.

Ontduiking

Het ontduiken van de dienstplicht is volgens *Landinfo* een hoofdreden waarom jonge mannen Syrië ontvluchten. Precieze aantallen zijn niet bekend.²⁵⁵

Ontduiking van dienstplicht is een misdrijf onder het militaire strafrecht.

Verschillende bronnen geven aan dat de Syrische regering een dergelijke daad als een teken van disloyaliteit beschouwt. UNHCR merkt op dat dit in het bijzonder geldt voor diegenen die Syrië zonder toestemming van de regering zijn uitgereisd.

Betrokkenen lopen het risico gearresteerd te worden, op marteling en andere vormen van mishandeling en onder dwang ingelijfd te worden in het leger.²⁵⁶

Desertie

Desertie valt ook onder het militaire strafrecht en kan onder omstandigheden leiden tot detentie en de doodstraf. Terwijl desertie uit het leger in de begin jaren van het conflict veelvuldig voorkwam, zou het aldus UNHCR, recentelijk meer een uitzondering zijn geworden. In de praktijk liepen personen die (poogden te) deserteren het risico op executie ter plekke of op marteling en buitengerechterlijke executie gedurende incommunicado detentie. Ook kon het voorkomen dat een (vermeende) deserteur na arrestatie en onderzoek weer teruggestuurd werd naar diens militaire eenheid.²⁵⁷

²⁵³ NRC / ISI, *Understanding statelessness in the Syrian refugee context. Research report*, 2016, pagina 43; vertrouwelijke bron, 29 januari 2020; Vertrouwelijke bron, 27 februari 2020. Deze bron meldde onderzoek te doen naar staatloosheid en in dat kader ook met een Koerdische respondent te hebben gesproken. Die respondent gaf aan dat verschillende mannelijke familieleden staatloos waren gebleven omdat ze doelbewust zich niet hadden laten registreren bij de Syrische overheid (ook al hadden ze de wettelijk gezien de mogelijkheid hiertoe op basis van decreet 49 uit 2011) om zo te ontkomen aan de militaire dienstplicht.

²⁵⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht over documenten in Syrië*, december 2019.

²⁵⁵ *Landinfo, Syria: Reactions against deserters and draft evaders*, 3 januari 2018, pagina 7. Landinfo is een onafhankelijke instantie binnen de Noorse immigratiedienst. Landinfo baseert zich bij deze uitspraak ondermeer op informatie van UNHCR.

²⁵⁶ UNHCR, *International Protection Considerations with regard to people fleeing the Syrian Arab Republic, Update V*, 3 november 2017, pagina 42 en 43.

²⁵⁷ UNHCR, *International Protection Considerations with regard to people fleeing the Syrian Arab Republic, Update V*, 3 november 2017, pagina 45.

Amnestie

Op 14 september 2019 vaardigde president Assad wetgevend decreet nummer 20 uit waarmee strafvermindering of amnestie toegekend werd aan personen voor diverse misdrijven. Het betreft misdrijven begaan voor 14 september 2019; voor sommige misdrijven werd de detentieduur en/of de boete verminderd of werd de straf gewijzigd (van doodstraf naar levenslange detentie of van detentie naar dwangarbeid). Voor bepaalde andere misdrijven werd onder voorwaarden de bestraffing opgeheven. Dat laatste gold voor desertie of voor het ontduiken van de militaire dienst onder voorwaarde dat de betreffende personen zich (her)aanmelden voor het verrichten van militaire dienst binnen een bepaalde termijn. Personen die zich binnen Syrië bevonden moesten zich uiterlijk binnen drie maanden melden; degenen die het land waren ontvlucht, moesten zich binnen zes maanden melden.²⁵⁸ Zie ook paragraaf 1.3.2.

Verschillende bronnen meldden dat de Syrische regering zich niet aan bovengenoemde termijnen hield en sommige mannen voortijdig inlijfde in het leger en naar het front stuurde. Het betrof in het bijzonder mannen uit voormalige oppositiegebieden.²⁵⁹

3.3.3

Politieke opposanten, mensenrechtenactivisten en journalisten

Hoewel het te onderscheiden risicogroepen betreft, lopen deze categorieën in de praktijk vaak in elkaar over, bijvoorbeeld omdat iemand rapporteert over mensenrechtenschendingen en als gevolg hiervan door de machthebbers ter plekke als opposant wordt beschouwd. Het overgrote deel van de vervolgte personen uit deze risicogroepen werd slachtoffer van vervolging door de Syrische overheid en bondgenoten. Echter ook gewapende groepen zoals de SDF/YPG, het SNA, HTS en IS traden hard op tegen vermeende opposanten en critici.

UNHCR omschrijft deze risicogroep, uitgaande van mogelijke vervolging door de Syrische overheid, als personen die oppositie voeren tegen of beschouwd worden als opposant van de regering, onder wie maar niet beperkt tot, leden van oppositiepartijen; demonstranten, actievoerders en anderen die beschouwd worden als sympathiserend met de oppositie; personen die gezien worden als leden van gewapende oppositiegroepen; overheidsfunctionarissen en functionarissen van de regerende Baath-partij die hun posities verlaten hebben; burgers uit wijken, steden en dorpen die beschouwd worden als tegenstanders van de regering.²⁶⁰

Human Rights Watch meldde in haar jaarrapport over 2019 dat sinds 2011 hoofdzakelijk door toedoen van de Syrische regering tienduizenden personen waren verdwenen. De Syrische regering wees honderden mensen uit voormalige door de oppositie gecontroleerde gebieden aan als terroristen en confisqueerde hun bezittingen.²⁶¹ Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken meldt dat de Syrische overheid in 2019 honderden personen detineerde op beschuldiging van banden met lokale mensenrechtenorganisaties of pro-democratie studentengroepen. Die arrestaties gebeurden op basis van wetten die lidmaatschap van en activiteiten voor door de Syrische overheid als illegaal beschouwde organisaties strafbaar stelden. Ook werden familieleden onder druk gezet of gearresteerd door veiligheidsdiensten om informatie te krijgen over gezochte personen of om hen te

²⁵⁸ RFI, *Syria president decrees amnesty, reduces sentences, 15 september 2019*, <http://www.rfi.fr/en/middle-east/20190915-syria-president-decrees-amnesty-reduces-sentences>; Vertrouwelijke bron, 27 februari 2020.

²⁵⁹ Syria Direct, *As losses mount in Idlib, Damascus sends conscripts from "reconciled" areas to the front*, 4 maart 2020.

²⁶⁰ UNHCR, *International Protection Considerations with regard to people fleeing the Syrian Arab Republic, Update V*, 3 november 2017, pagina 37.

²⁶¹ Human Rights Watch, *World report 2020 Syria*, 15 januari 2020.

HRW, *Syria: Suspects' Families Assets Seized. Collective Punishment of Relatives Under Overbroad Terrorism Law*, 16 juli 2019, <https://www.hrw.org/news/2019/07/16/syria-suspects-families-assets-seized>.

dwingen naar Syrië terug te keren.²⁶² Zie verder paragraaf 3.5.4 over arrestaties, bewaring en detenties.

Familieleden van al dan niet vermeende opposanten werden gearresteerd en gedetineerd door de regering om druk uit te oefenen gedurende onderhandelingen met de oppositie of om politieke deelname te ontmoedigen. Dit speelde onder meer bij familieleden van personen die deel wilden nemen of namen aan het constitutioneel comité (zie hoofdstuk 1).²⁶³

Mensenrechtenverdedigers liepen zowel in regeringsgebied als in door de gewapende groepen gecontroleerde gebieden het risico op willekeurige arrestaties en detentie, ontvoeringen, strafvervolgning, doodsb bedreigingen, beperkingen in bewegingsvrijheid, laster en andere vormen van intimidatie en lastigvallen. Die risico's hingen zowel samen met hun opvattingen als hun betrokkenheid bij het in kaart brengen van mensenrechtenschendingen begaan door de verschillende partijen in het Syrische conflict. Veel mensenrechtenactivisten zijn als gevolg van die gevaren Syrië ontvlucht.²⁶⁴ De regering arresteerde na inname van oppositiegebieden vermeende opposanten, onder wie mensenrechtenactivisten.²⁶⁵

In de verslagperiode was eveneens sprake van arrestaties en verdwijningen van mensenrechtenactivisten en journalisten in gebieden buiten de controle van de regering, waaronder gebieden in handen van de SDF. Tevens werden familieleden onder druk gezet om de verblijfplaats van activisten bekend te maken.²⁶⁶ Acht Syrische mensenrechtenorganisaties vroegen aandacht voor de arrestaties door de SDF in februari en begin maart 2020 van vier activisten in de stad Raqqa.²⁶⁷ Personen die afwijkende meningen verkondigden of openlijk de aanwezigheid van HTS bekritiseerden, zoals actievoerders en mediamedewerkers, bleven in de verslagperiode vervolgd worden. Tussen augustus en september 2019 detineerde HTS tenminste zes actievoerders, onder wie een cameraman die leden van HTS filmde en later een video uitbracht waarin de corruptie aan de kaak werd gesteld.²⁶⁸

Journalisten worden bedreigd door alle bij het Syrische conflict betrokken partijen: door de Syrische regeringsstrijdkrachten en haar bondgenoten alsook door de vele gewapende groepen, waaronder door Turkije gesteunde groepen, Koerdische strijdkrachten en radicale islamistische groepen zoals IS en HTS.²⁶⁹ In de verslagperiode kwamen journalisten om of raakten gewond als gevolg van gevechten en bombardementen. Andere journalisten werden opgepakt door verschillende bij het conflict betrokken partijen en gedetineerd, al dan niet na berechting.²⁷⁰

²⁶² USDOS, *Syria country report on human rights practices 2019 - Syria*, 11 maart 2020; Human Rights Watch, *World report 2020 Syria*, 15 januari 2020.

²⁶³ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 13.

²⁶⁴ Frontline defenders, #Syria, geraadpleegd 10 maart 2020. <https://www.frontlinedefenders.org/en/location/syria>

²⁶⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken. *Thematisch ambtsbericht Syrië. De veiligheidssituatie*, juli 2019. Pagina 44.

²⁶⁶ EASO, *Targeting of individuals, Syria. Country of Origin Information report*, pagina 69-73.

²⁶⁷ STJ, *Syria: A statement about SRD arresting activists in Raqqa*, 26 maart 2020, <https://stj-sy.org/en/syria-a-statement-about-srd-arresting-activists-in-raqqa/>.

²⁶⁸ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 8.

²⁶⁹ Reporters without borders, *Syria 2018*, geraadpleegd 13 februari 2020. Enkele recente berichten over gedetineerde journalisten: Committee to protect journalists, *Syrian reporter Ahmed Rahal abducted by Hayat Tahrir al-Sham militant group in Idlib*, 12 september 2019. <https://cpj.org/2019/09/syrian-reporter-ahmed-rahah-abducted-by-hayat-tahrir-al-sham-militant-group-in-idlib/>; Committee to protect journalists, *Militant group Hayat Tahrir al-Sham detains Syrian reporter Jumaa Haj Hamdou in Aleppo*, 1 augustus 2019. <https://cpj.org/2019/08/militant-group-hayat-tahrir-al-sham-detains-syrian-reporter-jumaa-haj-hamdou-in-aleppo/>; Committee to protect journalists, *Syrian security forces arrest pro-Assad reporter Rabea Kalawandi*, 10 juli 2019. <https://cpj.org/2019/07/syrian-security-forces-arrest-pro-assad-reporter-rabea-kalawandi/>; EASO. *Targeting of individuals, Syria. Country of origin information report*, pagina 64-68.

²⁷⁰ Enkele recente berichten over omgekomen journalisten in Syrië: Committee to protect journalists, *Five Syrian journalists injured while covering clashes in Aleppo and Idlib*, 4 februari 2020; <https://cpj.org/2020/02/five-syrian-journalists-injured-while-covering-clashes-in-aleppo-and-idlib/>; Committee to protect journalists, *Second Syrian Kurdish journalist dies of*

Reporters without Borders meldde dat in 2018 tenminste tien journalisten waren gedood, onder wie drie die slachtoffer werden van moord onder tot op heden nooit opgeloste omstandigheden. De bijgewerkte registers van de Syrische burgerlijke stand bevestigden dat de afgelopen jaren ook vijf journalisten omkwamen in detentiecentra van de overheid. Sinds begin 2018 ontvluchtten uit angst voor arrestatie tientallen journalisten de oprukkende regeringsstrijdkrachten, met name in de zuidwestelijke Ghouta (Reef Dimashq) en de provincie Daraa.²⁷¹ Ook journalisten die bekend stonden om hun pro-regeringsberichtgeving, liepen de kans gedetineerd en veroordeeld te worden wegens de autoriteiten onwelgevallige rapportages.²⁷² Zie ook paragraaf 3.4.1.

Volgens journalisten hanteerde HTS in de verslagperiode een lijst met namen en foto's van actievoerders voor de arrestatie van vermeende opposanten. Toen burgers in november 2019 tegen HTS demonstreerden in Bab al-Hawa maakten leden van deze organisaties foto's die later bij controlepunten werden gebruikt om de demonstranten te identificeren. Ook werden journalisten bedreigd en werd tenminste een actievoerder buitengerechtelijk gedood in de door HTS beheerde Ouqab-gevangenis.²⁷³

3.3.4

Medisch personeel

De Syrische regering en diens bondgenoten vielen doelgericht gezondheidscentra en medisch personeel aan in gebieden in handen van gewapende oppositiegroepen. De internationale ngo *Physicians for Human Rights* (PHR) meldde in een rapport in december 2019 dat het sinds de start van het conflict in Syrië 583 aanvallen op gezondheidscentra registreerde. Meer dan negentig procent van de aanvallen werd verricht door de Syrische overheid en diens medestanders.²⁷⁴ Een voorbeeld van een dergelijke aanval vond plaats op 9 maart 2019 toen de Syrische luchtmacht een aanval uitvoerde op het Al-Hayat vrouwen- en kinderenziekenhuis, een bloedbank en een nabijgelegen ambulancedienst in noordelijk Saraqeb. Dit medisch centrum is van belang voor ongeveer 80.000 personen die daar woonachtig zijn. De regeringsstrijdkrachten waren op de hoogte van de coördinaten van deze medische faciliteiten en het ziekenhuis maakte onderdeel uit van het '*United Nations deconfliction mechanism*'. Een ander voorbeeld vormden de luchtaanvallen door pro-regeringsstrijdkrachten op tenminste drie ziekenhuizen in de provincie Idlib. Twee als 'deconflicted' locaties aangewezen ondergrondse ziekenhuizen in respectievelijk Haas en Kafr Nubl alsook het Al-Sham ziekenhuis in laatstgenoemde plaats werden op 5 mei 2019 door luchtaanvallen getroffen.²⁷⁵ HRW meldde in haar jaarrapport dat

wounds sustained in Turkish air strike, 15 oktober 2019. <https://cpj.org/2019/10/second-syrian-kurdish-journalist-dies-of-wounds-su.php>; Committee to protect journalists,

²⁷¹ Reporters without borders, *Syria 2018*, geraadpleegd 13 februari 2020. *Reporters without Borders* is een internationale ngo die onderzoek doet naar persvrijheid en deze wil bevorderen.

²⁷² Reporters without borders, *Harassment of pro-government journalists growing in Syria*, 15 juli 2019.

<https://rsf.org/en/news/harassment-pro-government-journalists-growing-syria>. Een mogelijke verklaring die deze bron geeft is dat sommige van die journalisten hun positie gebruiken zouden hebben om aandacht te besteden aan onderwerpen als corruptie en armoede; Enab Baladi, *Brave Alawite Voices Inside Assad's Syria*, 14 januari 2019. <https://english.enabbaladi.net/archives/2019/01/brave-alawite-voices-inside-assads-syria/>

²⁷³ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 8 en 9.

²⁷⁴ Physicians for Human Rights, *'My only crime was that I was a doctor'. How the Syrian government targets health workers for arrest, detention, and torture*, pagina 4, december 2019.

²⁷⁵ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/42/51, 15 augustus 2019, pagina 9 en 10; HRW, *World report 2020 Syria*, 15 januari 2020. HRW refereert hier aan informatie van Physicians for Human Rights en andere noodhulporganisaties. Op 1 augustus 2019 kondigde de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties aan een onderzoek in te stellen naar de aanvallen op ziekenhuizen in Syrië; SN4HR, *Syrian regime forces bombed medical facilities in Saraqeb city in Idlib suburbs, on March 9*, 10 maart 2019, <http://sn4hr.org/sites/news/2019/03/10/syrian-regime-forces-bombed-medical-facilities-saraqeb-city-idlib-suburbs-march-9/>

de Syrische en Russische strijdkrachten in 2019 meer dan vijftig gezondheidscentra in Noordwest-Syrië vernietigden of buiten werking stelden.²⁷⁶

Er waren aanwijzingen dat de Syrische luchtmacht en die van de Russische Federatie gericht aanvallen uitvoerden in de provincie Idlib op hulpverleners en reddingswerkers. Het ging hierbij vaak om zogenaamde *double-tap attacks*, waarbij na een eerste bombardement dezelfde locatie kort erna opnieuw doelwit was op het moment dat de hulpverlening en reddingswerkzaamheden in volle gang waren. Een dergelijke aanval is een schending van internationaal humanitair recht.²⁷⁷

De Syrische overheid beschouwt gezondheidsmedewerkers als vijanden van de staat indien zij zonder onderscheid van persoon medische zorg verlenen in gebieden die niet onder regeringscontrole staan. PHR baseert zich hierbij op gesprekken met 21 voorheen door de regering gedetineerde gezondheidswerkers. De meeste van hen waren volgens betrokkenen door de Syrische overheid met name gearresteerd wegens hun status van zorgverlener en hun al dan niet vermeende betrokkenheid bij het verlenen van gezondheidszorg aan leden en sympathisanten van de oppositie.²⁷⁸

3.3.5

LHBTI

Artikel 520 van het Syrische wetboek van strafrecht geeft aan dat homoseksuele handelingen 'tegennatuurlijk' en zodoende strafbaar zijn. Het betreft strafbaarstelling van dergelijke handelingen zowel tussen mannen als tussen vrouwen. Het wetboek geeft aan dat in geval van veroordeling de strafmaat maximaal drie jaar detentie is. Er is geen informatie voorhanden dat dit artikel daadwerkelijk wordt toegepast in rechtszaken.²⁷⁹

Een bron geeft aan dat in de praktijk, zolang deze seksuele handelingen achter gesloten deuren plaatsvinden, de overheid geen actie zal ondernemen. Echter indien personen betrappt worden tijdens die handelingen, dan kan dat leiden tot een aanklacht en mogelijk tot strafvervolgning. Voor zover bekend bij deze bron zijn er alleen strafzaken in geval van prostitutie of wanneer individuen werkzaam zijn als prostituee. Een andere bron beaamde dit laatste en gaf aan dat indien men niet politiek actief was, de kans op problemen met de Syrische overheid klein was.²⁸⁰ Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken geeft in haar jaarrapport over 2018 aan dat ngo's sinds 2011 berichtten dat tientallen homoseksuele mannen en lesbische vrouwen werden gearresteerd met aanklachten als ondermijning van sociale waarden wegens verkoop, kopen en gebruiken van verboden drugs en het organiseren of bevorderen van 'obscene' feestjes. Ook meldden lokale media en ngo's gebeurtenissen waarin regerings- en pro-regeringsstrijdkrachten homoseksualiteit als beschuldiging hanteerden als voorwendsel om burgers te detineren, arresteren, martelen en vermoorden. Het is evenwel moeilijk vast te stellen hoe vaak dergelijke gebeurtenissen plaatsvinden aangezien de politie geen informatie verschaft over beweegredenen voor arrestatie.²⁸¹

In de praktijk kan alleen al een verdenking leiden tot arrestatie door de politie. Een bron merkt op dat er niet alleen het risico is om gearresteerd te worden, maar ook

²⁷⁶ HRW, *world report 2020 Syria*, 15 januari 2020.

²⁷⁷ Vertrouwelijke bron, 4 september 2019; BBC, *Idlib 'double tap' air strikes: Who's to blame?*, 31 augustus 2019. De video gaat in op een dubbele luchtaanval op Maaret-al-Numan van 22 juli 2019 waarbij 39 personen omkwamen. <https://www.bbc.com/news/av/world-middle-east-49528495/idlib-double-tap-air-strike-russia-says-never-was>; UN News, *Syria: Warring parties failed to abide by international law over hospital attacks*, 6 april 2020, <https://news.un.org/en/story/2020/04/1061192>

²⁷⁸ Physicians for Human Rights, *'My only crime was that I was a doctor'. How the Syrian government targets health workers for arrest, detention, and torture*, pagina 4 en 5, december 2019.

²⁷⁹ Vertrouwelijke bron, 6 februari 2020; vertrouwelijke bron, 29 januari 2020; vertrouwelijke bron, 3 februari 2020; Human Dignity Trust, *Syria*, <https://www.humandignitytrust.org/country-profile/syria/>. Geraadpleegd 5 januari 2020; USDOS, *Syria country report on human rights practices 2018*, 13 maart 2019.

²⁸⁰ Vertrouwelijke bron, 29 januari 2020; Vertrouwelijke bron, 6 februari 2020.

²⁸¹ USDOS, *Syria country report on human rights practices 2018*, 13 maart 2019.

het risico op afpersing. Men loopt de kans gedwongen te worden om seksuele diensten te verrichten om daarmee bestraffing en detentie te voorkomen. Indien een mannelijke verdachte goede contacten en geld heeft, er goed gekleed bij loopt en zich niet vrouwelijk gedraagt dan laat de politie hem gaan. In het andere geval kan de politie doen wat deze wil zonder ter verantwoording te worden geroepen.²⁸²

Syrië kent een conservatieve samenleving. In het geval iemand in problemen komt wegens diens LHBTI-geaardheid dan is er geen rechtsbescherming en dreigt er sociale uitsluiting.²⁸³ Mensenrechtenactivisten meldden dat in Syrië sprake is van openlijke sociale discriminatie gebaseerd op LHBTI-geaardheid en genderidentiteit.²⁸⁴ Syriërs die uitkomen voor hun LHBTI-geaardheid lopen het risico uitgestoten te worden door hun familie en gemeenschappen wegens sociale schaamte voor dit LHBTI-geaard zijn.²⁸⁵

Voor 2011 konden LHBTI-mensen elkaar in delen van Damascus en in andere grote steden zoals Latakia ontmoeten. Sinds het conflict voelen LHBTI-mensen zich extra kwetsbaar in Syrië. Dit vertaalde zich ook in aantallen LHBTI'ers die Syrië ontvluchten. De relatieve veilige sociale omgeving die betrokkenen op bepaalde locaties hadden, viel weg doordat door het conflict hele gemeenschappen uit elkaar vielen en op drift raakten. Ook was sprake van geweld door islamistische extremisten, zoals IS en HTS, tegen LHBTI-mensen. Dergelijke organisaties martelden en vermoorden geregeld LHBTI-personen.²⁸⁶ De vlucht uit Syrië naar een buurland bracht ook risico's met zich mee, waaronder seksueel misbruik door strijdkrachten.²⁸⁷

3.3.6

Vrouwen

Het aantal door alleenstaande vrouwen geleide gezinnen was sterk toegenomen in Syrië als gevolg van de wijdverbreide en systematische arrestaties en verdwijningen door de regering of pro-regeringsgroepen van mannen en jongens ouder dan vijftien jaar.²⁸⁸ De Wereldbank schatte een toename van meer dan vier procent in 2014 naar rond de 15 procent in 2015.²⁸⁹ Door vrouwen geleide gezinnen, en in het bijzonder de meisjes in die gezinnen, lopen meer kans op seksueel geweld. De samenleving stigmatiseert weduwen en gescheiden vrouwen. Ze worden vaak als 'slecht' afgeschilderd en verantwoordelijk beschouwd voor de problemen van hun echtgenoot en kinderen.²⁹⁰

Syrië heeft een patriarchale samenleving. Van vrouwen wordt verwacht dat ze moeder worden. In deze context richtten veel opgroeiende meisjes zich op stereotype rollen als moeder worden en huishoudelijk werk doen. Zoals aangegeven komen dergelijke rollen in sommige delen meer voor dan in andere delen waar meer ruimte wordt gegeven door families en gemeenschappen aan vrouwen en meisjes om te studeren, te werken waar onder ook in als typisch mannelijk beschouwde beroepen.²⁹¹ De juridische positie van vrouwen, zoals vastgelegd in het familierecht en andere wetgeving, is zwakker dan die van mannen.²⁹² In toenemende mate

²⁸² Vertrouwelijke bron, 6 februari 2020.

²⁸³ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2020.

²⁸⁴ USDOS, Syria country report on human rights practices 2018, 13 maart 2019.

²⁸⁵ NBC news, *Syrian refugees forced to choose between their families and identity*, 6 oktober 2019.

<https://www.nbcnews.com/news/world/lgbtq-syrian-refugees-forced-chose-between-their-families-identity-n1062446>; vertrouwelijke bron.

²⁸⁶ Vertrouwelijke bron, 6 februari 2020; The Sydney Morning Herald, *It can't get any worse than being gay in Syria today*, 15 oktober 2015, <https://www.smh.com.au/lifestyle/it-cant-get-any-worse-than-being-gay-in-syria-today-20151001-gjze4o.html>

²⁸⁷ The Sydney Morning Herald, *It can't get any worse than being gay in Syria today*, 15 oktober 2015.

²⁸⁸ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/42/51, 15 augustus 2019, pagina 17 en 18.

²⁸⁹ The World Bank, *Mobility of displaced Syrians; an economic and social analysis*, februari 2019, pagina 20.

²⁹⁰ UNPFA, *Voices from Syria 2018*, November 2017, pagina 29 en 34

²⁹¹ Vertrouwelijke bron, 5 februari 2020; EASO, the situation of women, Syria. Country of Origin Information report, februari 2020, pagina 33 en 34. Hier is een overzicht van relevante wetgeving te vinden.

²⁹² Vertrouwelijke bron, 5 februari 2020; UNPFA, *Voices from Syria 2019*, 10 maart 2019, pagina 22.

moesten vrouwen gaan werken om de kost te verdienen voor hun gezinnen doordat veel mannen omgekomen waren of ondergedoken zaten uit angst voor inlijving in het leger of voor arrestaties en detentie.²⁹³

Vrouwen ondervonden problemen bij het claimen van het recht op hun bezittingen aangezien de eigendomsaktes niet op hun namen stonden of verloren waren geraakt. Hun mannen waren omgekomen, verdwenen of zaten nog als vluchteling in het buitenland of ondergedoken uit angst voor arrestatie of inlijving in het leger. Deze problematiek speelt hoofdzakelijk, maar niet uitsluitend, in regeringsgebied.²⁹⁴

Voor de start van het conflict, waren er enkele niet-gouvernementele organisaties, zoals de *Good Shepherd* in Damascus, die opvang gaven aan vrouwen die huiselijk geweld ontvluchtten of om andere redenen opvang nodig hadden. Of en in hoeverre dergelijke organisaties momenteel actief zijn, is niet bekend.²⁹⁵

De deelname van vrouwen aan het arbeidsproces was in Syrië heel laag. Naar schatting 11,6% van de vrouwen nam in 2018 deel aan het arbeidsproces vergeleken met 69,7 5 van de mannen.²⁹⁶ Volgens schattingen van de Wereldbank verschilde het aandeel van werkende vrouwen op provincieniveau sterk al was het gemiddeld iets meer dan 20%. In Damascus, Latakia en Tartous was het aandeel tussen de 40 en 50%; in andere delen van het land was het aandeel tussen de 10 en 20% of lager zoals in de provincies Idlib, Raqqa en Quineitra.²⁹⁷ Een andere bron geeft aan dat er in Syrië vrouwen zijn te vinden met heel verschillende levensstijlen; het hangt van sociaal-culturele en economische factoren af alsook van de locatie in Syrië. De sociaal-culturele situatie in steden als Damascus en Latakia is liberaler; ook ten aanzien van alleenstaande vrouwen.²⁹⁸ Volgens het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken namen vrouwen in Syrië deel aan het openbare leven en in de meeste beroepen, inclusief in het leger. Vrouwen vormden een minderheid onder advocaten, professoren en in andere beroepen.²⁹⁹ Een andere bron merkte op dat er weinig vrouwen in regeringsgebied zijn die (hogere) publieke posities bekleden. Het is grotendeels symbolisch en het is het gevolg van invloed die zij binnen de context van de seculiere regeringspartij, de Baath-partij, uitoefenen. Het betreft vooral vrouwen uit vermogende families met banden met de regering.³⁰⁰

De situatie in oppositiegebieden verschilt met regeringsgebieden. In Idlib, onder de invloed van HTS, zijn vrouwen niet actief in het openbare leven.³⁰¹ De UN-CoI meldde in haar rapporten van 15 augustus 2019 en 20 januari 2020 dat vooral in gebieden onder controle van gewapende groepen met een extremistische ideologie in voorafgaande maanden vrouwenrechten ernstig waren ingeperkt. De commissie noemde dat het onder meer ging om de gewapende groepen Ahrar al-Sham, Faylaq al-Sham, Jaysh Usud al-Sharqiyah en Nur al-Din al-Zinki. De schendingen betroffen onder andere het opleggen van strikte kledingvoorschriften aan vrouwen en meisjes en beperkingen van hun bewegingsvrijheid. Vrouwen en meisjes werden echter ook

²⁹³ Syria Direct, "There are no more men": The women of Latakia defy traditional gender roles, 4 juni 2019.

²⁹⁴ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 17; Impunity Watch-Pax, *Violations of Housing, Land and Property Rights: An Obstacle to Peace in Syria. What can International Policymakers do?*, maart 2020. <https://www.paxforpeace.nl/publications/all-publications/violations-of-housing-land-and-property-rights-an-obstacle-to-peace-in-syria>

²⁹⁵ Vertrouwelijke bron, 5 februari 2020.

²⁹⁶ The World Bank, *The Toll of War, the Economic and Social Consequences of the Conflict in Syria*, 2017, pagina 91.

²⁹⁷ The World Bank, *Mobility of displaced Syrians; an economic and social analysis*, februari 2019, pagina 96.

²⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 5 februari 2020.

²⁹⁹ USDOS, *Country Reports on Human Rights Practices for 2018 – Syria*, 13 maart 2019, pagina 61.

³⁰⁰ Vertrouwelijke bron, 5 februari 2020. Dat de juridische positie van vrouwen zwakker is dan mannen blijkt, aldus de bron, onder meer uit het gegeven dat bij een juridisch geschil vrouwen meer getuigen dienen te hebben dan mannen; vrouwen kunnen geen juridische procedures starten zonder toestemming van een mannelijk familielid; in het erfrecht –afhankelijk van iemands religie– is de positie van de vrouw zwakker; vrouwen kunnen hun nationaliteit niet geven aan hun kind.

³⁰¹ Vertrouwelijke bron, 5 februari 2020.

lastiggevallen door leden van gewapende groepen, vooral indien zij voorbij een doorlaatpost moesten. Gewapende groepen met extremistische ideologieën in het Afrin-district en in toenemende mate ook in andere gebieden onder hun controle in het kader van de *Operation Peace Spring*, creëerden een klimaat van angst en bedreigingen onder Koerdische vrouwen in deze gebieden. Vrouwen verkozen steeds meer thuis te blijven en af te zien van hun banen, of gingen een hoofddoek dragen indien ze onbegeleid door een man op straat kwamen. Jezidi-vrouwen in het district Afrin hadden dezelfde angst.³⁰²

HTS legde in het door haar gecontroleerde gebied ook beperkingen op aan vrouwen en meisjes. Dat gebeurde in de verslagperiode in Kafr Takharim waar HTS kledingvoorschriften oplegden aan leraren en leerlingen, waarbij vrouwen en meisjes systematisch werden gediscrimineerd. In Salqin (Idlib) hield HTS een vrouw aan omdat zij zonder mannelijk familielid reisde. De vrouw werd gedetineerd.³⁰³ Zie ook paragraaf 2.1.6.

In de Koerdische regio's hebben vrouwen binnen het lokale zelfbestuur een meer betekenisvolle rol, met name binnen de leiding van gemeenschappen over onderwerpen als onderwijs, gezondheidszorg, vuilnisophalen en relaties met minderheden.³⁰⁴ In het door Koerden bestuurd gebied werd de positie van vrouwen in de verslagperiode in het bestuur versterkt. Elke administratieve instelling wordt mede aangestuurd door een vrouw. Naast bestuursraden die geheel uit vrouwen bestaan wordt een 40 procent quotum voor vrouwen gehanteerd. Op die wijze is zorggedragen voor een vertegenwoordiging van vrouwen en van deelname van hen in economische initiatieven en organisaties van het maatschappelijk middenveld.³⁰⁵ De YPG kent de zogeheten *Women's Protection Units* (YPJ). Het betreft militaire eenheden bestaande uit alleen vrouwen.³⁰⁶

Voor meer informatie over de algemene situatie van vrouwen in Syrië wordt verwezen naar het EASO-rapport over dit thema uit februari 2020.³⁰⁷

3.3.7

Minderjarigen

Kinderen in Syrië zijn als gevolg van jarenlang oorlog in grote aantallen gedood en verminkt en velen zijn getraumatiseerd door het geweld. Vooral bij grondoffensieven en luchtbombardementen door pro-regeringsstrijdkrachten kwamen heel veel kinderen om. Twee miljoen zeshonderdduizend kinderen raakten door de oorlog ontheemd. Vele kinderen ontbeerden jarenlang onderwijs en zijn niet op school. Toegang tot documenten, zoals identiteitsbewijzen en paspoorten, is eveneens een probleem voor veel kinderen. Ook zijn veel kinderen kwetsbaar voor uitbuiting door kinderarbeid en uithuwelijken. Kinderen, vrijwel altijd jongens, worden soms ingeschakeld door bij het conflict betrokken partijen als strijders, als spionnen, informanten en om dienst te doen bij controleposten. Vrouwen en meisjes lopen extra risico geconfronteerd te worden met seksueel geweld. De dreiging van verkrachting heeft beperkingen in hun bewegingsvrijheid tot gevolg. Meisjes moeten vaker thuisblijven, worden van school gehaald of hebben problemen om toegang te

³⁰² UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/42/51, 15 augustus 2019, pagina 12 en voetnoot 17; UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 16 en 17.

³⁰³ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 17; USDOS, *Syria country report on human rights practices 2019 - Syria*, 11 maart 2020, pagina 58.

³⁰⁴ Vertrouwelijke bron, 5 februari 2020.

³⁰⁵ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 16 en 17.

³⁰⁶ The Kurdish Project, *YPJ: Women's Protection Units*, geraadpleegd 16 maart 2020, <https://thekurdishproject.org/history-and-culture/kurdish-women/ypj/>

³⁰⁷ EASO, *Syria situation of women. Country of Origin Information Report*, februari 2020.

krijgen tot gezondheidscentra. Jongens, vooral van twaalf jaar en ouder, lopen het risico gearresteerd en vastgehouden te worden in detentiecentra.³⁰⁸

Van de door de Syrische ngo SN4HR in 2019 als gevolg van het conflict geregistreerde omgekomen 3.364 burgers waren 842 kinderen. De meesten van de kinderen kwamen om bij aanvallen door regeringsstrijdkrachten en de Russische Federatie, namelijk 483 kinderen. 264 kinderen kwamen in 2019 om door ongeïdentificeerde daders of door beschietingen door de grensbewaking van buurlanden. De overige omgekomen kinderen in 2019 waren het gevolg van geweld door gewapende groepen waaronder HTS, SNA en SDF. Het SN4HR registreerde dat twintig kinderen in 2019 omgekomen waren bij geweld van de door de VS-geleide internationale coalitie.³⁰⁹

Alle partijen betrokken bij het gewapende conflict in Syrië hebben volgens de UN-CoI kinderrechten geschonden, maar de grootste schendingen komen op naam van de Syrische regering en haar bondgenoten die verantwoordelijk zijn voor willekeurige bombardementen, belegeringen, martelingen en arbitraire detentie. UN-CoI spreekt van oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid (moord, verkrachtingen, seksueel geweld, marteling etc.). Andere partijen (HTS, IS en tot op zekere hoogte SDF) zijn schuldig aan het rekruteren van kinderen.³¹⁰ Ondanks een door de SDF met de Verenigde Naties in juni 2019 overeengekomen actieplan ter beëindigen en ter voorkoming van het rekruteren van kinderen onder de leeftijd van achttien jaar, bleef sprake van dergelijke praktijken. Het betrof hierbij kinderen in de leeftijd van zestien en zeventien jaar.³¹¹

3.4 Naleving en schendingen

3.4.1 *Vrijheid van meningsuiting*

Uit onderzoek door SJAC blijkt dat veiligheidsdiensten van de Syrische overheid mobiel telefoon- en berichtenverkeer monitoren. Dit gebeurde vaak naar aanleiding van informatie door tips van informanten. Arrestaties van personen waren vaak gebaseerd op de verdenking dat iemand deel zou nemen aan protestbijeenkomsten. Ook zijn inlichtingendiensten nauwgezet bezig om elke vorm van kritiek op de president en diens regering in te perken. Het veiligheidsapparaat poogt elk aspect van het leven van burgers te volgen door telefoons af te luisteren en met gebruikmaking van een uitgebreid netwerk aan informanten. Wie zich op enigerlei wijze kritisch uit loopt de kans beschuldigd te worden van 'aanzetten tot verzet' en loopt de kans gedetineerd en bestraft te worden. Het kan hierbij gaan om vreedzame demonstranten, verslaggevers, politici van de oppositie, Koerdische leiders, overgelopen soldaten, gewapende opposanten of extremistische strijders.³¹² Sinds de protesten tegen de regering in 2011 detineerden de Syrische autoriteiten honderden internetgebruikers, onder wie verschillende bekende bloggers en burgerjournalisten alsmede mensenrechtenactivisten die online werkten.³¹³ HTS arresteerde de afgelopen jaren een aantal digitale actievoerders in de provincie Idlib. Veel digitale actievoerders ontvluchtten Syrië na bedreigingen of arrestaties.³¹⁴

³⁰⁸ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic, "They have erased the dreams of my children": children's rights in the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/CRP.6, 13 januari 2020. Samenvatting, pagina 8 en 9. Ook kwam een aanzienlijk aantal kinderen om of raakte gewond door aanvallen en aanslagen door opposanten, waaronder extremistische groepen als IS en HTS, op gebieden in handen van de overheid. Als gevolg van luchtaanvallen door de Internationale Coalitie vielen eveneens een aanzienlijk aantal slachtoffers, onder wie kinderen.

³⁰⁹ SN4HR, *The annual report of the most notable human rights violations in Syria in 2019*, 23 januari 2020, <http://sn4hr.org/blog/2020/01/23/54641/>

³¹⁰ Vertrouwelijk, 16 januari 2020.

³¹¹ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 13.

³¹² Syria Justice and Accountability Centre, *Walls have ears. An analysis of classified Syrian security sectors documents*, april 2019, pagina 21 en 28.

³¹³ Freedom House, *Syria Country Report / Freedom on the Net 2018*, 2 juli 2019.

³¹⁴ Freedom House, *Syria Country Report / Freedom on the Net 2018*, 2 juli 2019.

Sociale media

Volgens *Freedom House* behoorde Syrië in 2019 tot de minst vrije landen wat betreft vrijheid op internet en de sociale media. Hierbij keek *Freedom House* naar obstakels om toegang te krijgen tot specifieke digitaal beschikbare informatie (zoals het blokkeren en filteren van websites) en schendingen van de rechten van gebruikers.³¹⁵

De Syrische overheid monitort de inhoud van sociale media, waaronder Facebook en Twitterplatforms. Dit bleek uit verschillende zaken waarbij mensen werden gearresteerd naar aanleiding van berichten die zij op sociale media hadden gedeeld. Verschillende bronnen gaven aan dat de Syrische overheid bij het monitoren van het gebruik van sociale media een gespecialiseerde eenheid inzette van hackers die voor de regering werkten, ook wel bekend als de '*Syrian Electronic Army*' (SEA).³¹⁶ Deze hackers zijn ook betrokken bij elektronische aanvallen tegen de oppositie in Syrië, naast hackergroepen verbonden aan de Hizbollah, IS, de Russische Federatie en Iran.³¹⁷ De SEA bleek ook in staat elektronische doelen in het buitenland aan te vallen of te infiltreren.³¹⁸

Het overheidsagentschap, de *Syrian Telecommunications Establishment* (STE), is een internetleverancier en regulerende instantie voor de telecomsector werkzaam in de gebieden in handen van de Syrische overheid. De Syrische overheid heeft strikte controle over de internetinfrastructuur aangezien alle private internetleveranciers verplicht zijn om verbinding te maken met het internationale internetnetwerk via toegangswegen waarop het overheidsagentschap, de *Syrian Information Organisation* (SIO), toezicht houdt. Eind januari 2020 waren er ongeveer 27 geautoriseerde internetleveranciers in Syrië; van een drietal van hen is bekend dat deze banden hebben met de Syrische overheid.³¹⁹

Internetleveranciers en internetcafés in gebieden onder regeringscontrole dienen een vergunning aan te vragen en te verkrijgen van de STE en van veiligheidsdiensten. Eigenaren van internetcafés zijn verplicht toezicht te houden op hun klanten en hun activiteiten te registreren.³²⁰

Afdeling 255 van de staatsveiligheidsinlichtingendienst houdt toezicht op de binnenlandse en externe communicatie via landlijnen, de fax en het mobiele communicatienetwerk. Deze afdeling is geautoriseerd om direct toezicht te houden op alle communicatie binnen Syrië zoals het monitoren van telefoongesprekken, het tappen en blokkeren van communicatie en het zich toegang verschaffen tot

³¹⁵ Freedom House, *Freedom on the net 2019*, 4 november 2019, pagina 25, https://www.freedomonthenet.org/sites/default/files/2019-11/11042019_Report_FH_FOTN_2019_final_Public_Download.pdf; Freedom House, *Syria Country Report / Freedom on the Net 2018*, 2 juli 2019. Dit rapport over de periode 1 juni 2017-31 mei 2018 behandelt onder meer de beschikbaarheid, de mate van toegang, de restricties, het blokkeren en filteren alsook het weghalen van 'content'. <https://www.justice.gov/eoir/page/file/1181196/download>; Vertrouwelijke bron, 31 januari 2020. Het filteren en blokkeren van sites gebeurt onder verantwoordelijkheid en toezicht van de STE en de internetleveranciers. Deze dragen zorg dat internetcafés toegang krijgen tot het internet.

³¹⁶ Vertrouwelijke bron, 31 januari 2020.

³¹⁷ Freedom House, *Syria Country Report / Freedom on the Net 2018*, 2 juli 2019.

³¹⁸ The Register, *Syrian Electronic Army no longer just Twitter feed jackers... and that's bad news*, 1 augustus 2013, https://www.theregister.co.uk/2013/08/01/sea_analysis/; Syria Direct, *Cyber attacks and surveillance in Assad's Syria: they can do whatever they want, they own the infrastructure*, 26 juli 2018, <https://syriadirect.org/news/cyber-attacks-and-surveillance-in-assad%E2%80%99s-syria-%E2%80%98they-can-do-whatever-they-want-they-own-the-infrastructure%E2%80%99/>; Al Jazeera, *Syria's Electronic Armies*, 18 juni 2015, <https://www.aljazeera.com/programmes/peopleandpower/2015/06/syria-electronic-armies-150617151503360.html>

³¹⁹ Vertrouwelijke bron, 31 januari 2020. Van de volgende internetleveranciers is bekend dat ze banden hebben met de Syrische overheid. De internetleverancier *Tarasul* is onderdeel van de *General Telecom Corporation* en de *scs-net*-leverancier van de *Syrian Scientific Society for Informatics*, die geleid werd door Bashar al-Assad voordat deze in 2000 benoemd werd tot staatshoofd. De internetleverancier *IPA*, is gelieerd aan het Syrische ministerie van Defensie.

³²⁰ Vertrouwelijke bron, 31 januari 2020.

tekstberichten.³²¹

De Syrische overheid verplicht haar burgers niet om mobiele telefoons op naam te registreren. Indien iemand een simkaart wil aanschaffen, dan moet deze persoon voor registratie een identiteitsbewijs, zoals een identiteitskaart, overleggen.³²² De Syrische autoriteiten vragen burgers die Syrië legaal uit- of inreizen niet om wachtwoorden van hun sociale media-accounts. Echter, indien iemand staande wordt gehouden aan de grens of bij een van de controlepunten na binnenkomst in Syrië, dan kan gevraagd worden door grensbewakingspersoneel of door de personen die de controleposten bemensen naar de wachtwoorden van sociale media-accounts.³²³

In gebieden die niet in handen waren van de Syrische overheid en waar geen toegang was tot Syrische internetleveranciers, maakten Syriërs onder meer gebruik van Turkse wifi-leveranciers, Turkse of Jordaanse mobiele telefoon operators en in gebieden in Zuidwest-Syrië in de buurt van Israël van Israëlische verbindingen.³²⁴

Strafvervolg

Hoewel de Syrische grondwet uit 2012 voorziet in vrijheid van expressie en persvrijheid, wordt deze in de praktijk sterk ingeperkt door veiligheid gerelateerde wetgeving.³²⁵

In maart 2018 nam de Syrische regering wet nummer 9 aan, waarmee speciale rechtbanken ingesteld werden voor strafzaken samenhangend met informatie en communicatietechnologie.³²⁶ Het betreft rechtbanken die zaken in eerste aanleg behandelen. Tegen uitspraken van deze rechtbanken kan beroep aangetekend worden. Het ministerie van Justitie stelde kort na het inwerking treden van de wet 58 rechters aan om computermisdaden te behandelen.³²⁷ Deze wet amendeert wet 17 uit 2012 op de computermisdaden. Die wet bestraft eenieder die aanzet tot of misdaden bevordert met behulp van computernetwerken met gevangenisstraffen van een tot drie jaar en een boete tot maximum USD 1.500. Personen die deze wet overtraden werden in het verleden veroordeeld door elke rechtbank binnen het Syrisch juridisch systeem of door militaire rechtbanken. De ngo *Social Media Exchange* (SMEX) geeft aan dat onduidelijk is wat de reikwijdte is van de nieuwe wet. Personen die de regering bekritisieren worden veroordeeld en gedetineerd op basis van het wetboek van strafrecht (verschillende artikelen), wet nummer 17 op computermisdaden uit 2012 en de media wet nummer 108 uit 2011.³²⁸ De antiterrorisme wet nummer 19 uit 2012 is eveneens instrumenteel voor de veroordeling van critici.³²⁹ Indien de beschuldiging het belasteren van de president betreft, kan een jaar detentie worden opgelegd op basis van artikel 378 van het

³²¹ Vertrouwelijke bron, 31 januari 2020; SN4HR, *Syrian security branches and Persons in charge*, ongedateerd, pagina 9. http://sn4hr.org/public_html/wp-content/pdf/english/Syrian_security_branches_and_Persons_in_charge_en.pdf

³²² Vertrouwelijke bron, 31 januari 2020.

³²³ Vertrouwelijke bron, 31 januari 2020.

³²⁴ Freedom House, *Syria Country Report / Freedom on the Net 2018*, 2 juli 2019.

³²⁵ Media Landscapes Expert Analyses of the State of Media, *Syria*, geraadpleegd 14 februari 2020.

<https://medialandscapes.org/country/syria>

³²⁶ Freedom House, *Syria Country Report / Freedom on the Net 2018*, 2 juli 2019; Reporters without borders, *Syria 2018*, geraadpleegd 13 februari 2010.

³²⁷ Social Media Exchange (SMEX), *Syrian Government Passes New Anti-Cybercrime Bill*, 14 maart 2018.

³²⁸ Social Media Exchange (SMEX), *Syrian Government Passes New Anti-Cybercrime Bill*, 14 maart 2018; Vertrouwelijke bron, 31 januari 2020. Article (95) of Syrian Media law (108) in 2011: "Whoever publish by mistake false news or fabricated or forged papers shall be punished with a fine from one hundred thousand to five hundred thousand Syrian pounds).

³²⁹ Vertrouwelijke bron, 31 januari 2020. Artikel 8 van de anti-terroriswewet stipuleert:

Anyone who distributes printed materials or stored information, whatever their form, with the intention of promoting terrorism or terrorist acts, shall be punished by temporary imprisonment with hard labor, and the same penalty shall be imposed on anyone who manages or uses a website for this purpose; Violations Documentation Center in Syria-VDC, *Special Report on Counter-Terrorism Law No. 19 and the Counter-Terrorism Court (CTC) in Syria*, april 2015, IX annexes, <http://www.vdc-sy.info/pdf/reports/1430186775-English.pdf> Voor een Engelse vertaling van deze wet en van het decreet waarmee de CTC werd ingesteld.

wetboek van strafrecht of maximaal zes maanden detentie in het geval van andere overheidsfunctionarissen onder wie rechters, militairen en ambtenaren.³³⁰ De Syrische overheid hanteerde de artikelen 285-287 uit wetboek van strafrecht om journalisten, mediamedewerkers en bloggers aan te klagen en te detineren. Deze bepalingen betreffen het ondermijnen van de samenleving, de nationale eenheid of de staat door het verspreiden, inclusief vanuit het buitenland, van 'vals' of 'overdreven' nieuws. De bestraffing is tenminste drie tot zes maanden detentie en een geldboete.³³¹

3.4.2

Vrijheid van religie

De grondwet van Syrië geeft in artikel 3 aan dat de staat alle religies zal respecteren en zal zorgdragen dat de religieuze rituelen uitgeoefend kunnen worden die geen aantasting vormen van de openbare orde. Artikel 33, lid 3, stelt dat burgers gelijke rechten en plichten hebben zonder dat onderscheid wordt gemaakt op grond van sekse, oorsprong, taal, religie of geloofsbelijdenis.³³² Het Syrische wetboek van strafrecht bevat geen bepalingen die afvalligheid van de islam strafbaar stellen. Het wetboek van strafrecht geeft in artikel 462 aan dat personen die openlijk religieuze handelingen belasteren bestraft kunnen worden met twee jaar gevangenisstraf.³³³ De door de Syrische regering erkende religies en geloofsopvattingen zijn: de islam (zowel soennitisch als sjiietisch), het christendom, het jodendom en het druzisch geloof.³³⁴

UNHCR geeft in haar rapport uit 2017, op basis van openbare informatie, aan dat de situatie van leden van religieuze en van etnische minderheden verschilt van gebied tot gebied. Dit hangt met name af van de actor die het gebied controleert en diens visie en beleving ten aanzien van leden van andere religieuze groepen en van etnische minderheden. Het hangt ook af van ontwikkelingen in het conflict in een bepaald gebied; zie in dit verband de onderstaande ontwikkelingen in een deel van het noordelijk grensgebied. Religieuze groepen en etnische minderheden hebben zich gedurende het conflict steeds meer aangesloten bij partijen in het conflict of worden beschouwd als aanhanger van een van hen. De religieuze en etnische minderheden worden grotendeels geassocieerd met de regering, die zich voordoet als beschermer van minderheden en een hoofdzakelijk soennitisch Arabische oppositie bestrijdt. Sinds 2011 zijn voorheen religieus gemengde buurten, steden en dorpen steeds meer langs religieuze lijnen, gescheiden geraakt. Dit werd mede veroorzaakt door verplaatsing van de bevolking. Ook gebruiken de partijen in het conflict sektarische retoriek om hun aanvallen tegen opposanten te rechtvaardigen en tegen degenen die gezien werden als steunverleners. De toename aan pro-

³³⁰ Freedom House, *Syria Country Report / Freedom on the Net 2018*, 2 juli 2019.

³³¹ Vertrouwelijke bron, 31 januari 2020. Onofficiële vertaling door de bron.

Article 285: Anyone who, in the wartime or upon the outbreak, calls for an attempt aimed at weakening the national feeling or waking up racist or sectarian strife, shall be punished with temporary detention.

Article 286

1 - It deserves the same punishment from reporting in Syria in the same circumstances news that is known to be false or exaggerated that would weaken the nation's psyche.

2- If the perpetrator computes this news as correct, then he / she shall be punished by imprisonment for at least three months.

Article 287

1 - Every Syrian who broadcasts abroad with knowledge of false or exaggerated information that would undermine the state's prestige or financial position shall be punished by imprisonment for at least six months and a fine ranging between one hundred and five hundred pounds.

2- The court may order the publication of the ruling.

³³² ILO, *Constitution of the Syrian Arab Republic - 2012*,

<https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/91436/106031/F-931434246/constitution2.pdf>. Geraadpleegd 25 februari 2020. Artikel 3. Dit artikel geeft verder aan dat de religie van de President van de Republiek de Islam is en dat islamitische jurisprudentie een belangrijke bron van wetgeving is. De wet op de persoonlijke status van religieuze gemeenschappen zal worden beschermd en gerespecteerd.

³³³ Library of Congress, *Laws criminalizing apostasy*. https://www.loc.gov/law/help/apostasy/index.php#_ftn76. Geraadpleegd 25 februari 2020.

³³⁴ USCIRF, *annual report Syria*, april 2019, https://www.uscifr.gov/sites/default/files/Tier1_SYRIA_2019.pdf. Naar schatting 87% van de bevolking is moslim (74% is soennitisch moslim; 13% is alawitisch, ismaelisch of sjiietisch moslim), 10 procent is christen (verschillende denominaties) en 3 procent is druze. Minder dan 1% van de bevolking heeft een andere geloofsopvatting zoals het jodendom en jezidi.

regeringsstrijdkrachten bestaand uit merendeels leden van religieuze minderheden, vooral alawieten, droeg bij aan sektarisch geweld.³³⁵ Het sektarisme en de radicalisering van het conflict werd versterkt doordat alawitische milities nauw samenwerkten met de Libanese Hizbollah, Iraanse strijdkrachten en sjiitische Iraakse en Afghaanse milities.³³⁶

Het gebied in het noorden bij Afrin en andere delen van het noordelijk grensgebied die in handen zijn van het *Free Syrian Army* (FSA) werd in 2018 getroffen door gewapende confrontaties met HTS om de controle van meer grondgebied. Die strijd leidde tot de ontheemding van religieuze en etnische minderheden in de omstreken gebieden. De vrijheid van religie verslechterde eveneens in dit gebied, waar een voorheen diverse bevolking van Koerdische moslims, Assyrische christenen en jezidi's woonachtig was. Dit gebeurde nadat Turkse strijdkrachten tussen januari en maart 2018, in samenwerking met hun Arabische en Turkmeense bondgenoten uit het FSA, een offensief startten onder de naam '*Operation Olive Branch*' om gebieden in handen van de Koerdisch YPG te veroveren. In de nasleep van dat offensief ontvluchtten rond de 137.000 mensen hun huizen en zochten vooral toevlucht in het gebied beschermd door de SDF. Onder die ontheemden bevonden zich ook, naar verluidt, honderden tot het christendom bekeerde Koerden, die bang waren voor de onderdrukking door de islamistische facties van het FSA. Ook zouden vele Koerdische monumenten, heiligdommen van jezidi's, soefi-moslims en alawieten alsmede begraafplaatsen zijn vernield. Er waren ook berichten van vernielingen aan kerken.³³⁷

HTS, een geheel aan extremistisch islamistische groepen met banden met Al-Qaida, gebruikte niet alleen politiek geweld, zoals arrestaties en ontvoeringen tegen soennitische opposanten. HTS legde ook haar interpretatie van de islam op waarbij alle afwijkende interpretaties alsmede uitingen van niet-islamitisch geloof in de openbare ruimte werden verboden. HTS zou, aldus informatie verkregen door USCIRF, huizen, winkels en land van christenen, die veelal eerder waren vertrokken, in beslag hebben genomen.³³⁸

IS verloor in de loop van 2018 de laatste bewoonde gebieden in Syrië die het in handen had, maar bleef in staat om in delen van Syrië aanvallen uit te voeren, waaronder in de provincie Daraa in juli 2018 met honderden doden onder de druizen-bevolking tot gevolg.³³⁹

In het noordoosten controleerden de SDF en het in meerderheid Koerdische autonome bestuur gebieden met christenen, jezidis, soennitische moslims en andere gemeenschappen. In die gebieden is sprake van religieuze vrijheid, zij het met enkele beperkingen en geschilpunten. Een van de geschilpunten met de christelijke gemeenschappen betrof het door de het autonome bestuur opgelegde verplichte onderwijscurriculum. Moslims zijn onder het autonome bestuur vrij om zich te

³³⁵ UNHCR, *International Protection Considerations with regard to people fleeing the Syrian Arab Republic, Update V*, 3 november 2017, pagina 58 en 59; Goldsmith, Leon, *Syria: The Security Dilemma of Religious Minorities*, november 2015, https://www.researchgate.net/publication/283895892_Syria_The_Security_Dilemma_of_Religious_Minorities. Deze auteur analyseert waarom het conflict in Syrië sektarische kenmerken kreeg. Een context die er aan bijdroeg dat religieuze minderheden, waaronder christenen, de Syrische regering als beschermer van hun veiligheid en belangen bleven zien.

³³⁶ Hinnebusch Raymond, *Sectarianism and Governance in Syria*, 12 april 2019, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/sena.12288>; The New York Times, *Iran Sent Them to Syria. Now Afghan Fighters Are a Worry at Home*, 11 november 2017, <https://www.nytimes.com/2017/11/11/world/asia/afghanistan-iran-syria-revolutionary-guards.html>.

³³⁷ USCIRF, *annual report Syria*, april 2019.

³³⁸ USCIRF, *annual report Syria*, april 2019.

³³⁹ USCIRF, *annual report Syria*, april 2019.

bekeren tot een andere geloofstraditie en burgers kunnen aangeven niet te geloven of atheïst te zijn.³⁴⁰

3.4.3

Bewegingsvrijheid

Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken geeft in haar jaarrapport over 2019 aan dat de Syrische grondwet vrijheid van beweging garandeert voor haar burgers, tenzij door 'een juridisch besluit of door toepassing van wetten' hieraan beperkingen zijn opgelegd. In de praktijk beperkten in de verslagperiode de regering en gewapende groepen de bewegingsvrijheid van burgers door controleposten. De onvoorspelbaarheid en het geweld beperkten ook vergaand de mobiliteit in het gehele land.³⁴¹

In het door de Syrische overheid gecontroleerde gebied traden geen wezenlijke veranderingen op aangaande de bewegingsvrijheid ten opzichte van de vorige verslagperiode.³⁴² Strijdkrachten verbonden aan de overheid blokkeerden in de verslagperiode de toegang tot belegerde steden in het noordwesten voor humanitaire hulp. Dit had als gevolg ernstige ondervoeding en belemmeringen in de toegang tot medische hulp met als gevolg het overlijden van mensen. Ook breidde de overheid controleposten uit in woongebieden om het personenverkeer te controleren en in te perken. In veel gebieden werd de bewegingsvrijheid van vrouwen vergaand gehinderd door het geweld en door aanzienlijke culturele druk om enkel onder begeleiding van een man te reizen.³⁴³

De situatie in Noord-Syrië en in het bijzonder Noordwest-Syrië was in de verslagperiode erg onoverzichtelijk en wijzigde voortdurend als gevolg van de vijandelijkheden. De onderhavige informatie moet in die context gelezen worden.

De gewelddadigheden in Noordwest-Syrië tussen het oprukkende regeringsleger, ondersteund door de luchtmacht van de Russische Federatie en gewapende groepen, leidde ertoe dat honderdduizenden burgers in 2019 en meer recent vanaf begin december 2019 een veilig heenkomen zochten. Burgers werden hierbij gehinderd door versperringen en onvoorspelbare sluitingen van doorgangsposten.³⁴⁴

Verschillende bronnen berichtten dat de aan HTS verbonden *Syrian Salvation Government* (SSG) inkomsten verkrijgt door belastingen op te leggen aan mensen bij checkpoints. Deze checkpoints omvatten zowel Bab al Hawa als controleposten bij kruispunten die de provincie Idlib verbinden met andere gebieden zoals naar Al-Ais, al-Mansoura en Al-Ghazawiya in de provincie Aleppo alsmede naar Afrin.³⁴⁵ Het reizen van het ene gebied naar het andere binnen Noordwest-Syrië wordt bemoeilijkt door de veelheid aan controleposten, die bemand worden door verschillende gewapende groeperingen. De veiligheid van de reizigers hangt van veel factoren af zoals de plaats waaruit de reiziger stamt, iemands relaties, iemands geslacht of dat van medereizigers, enzovoorts. In veel gevallen moeten personen smeergeld of andere illegale betalingen (geld, goederen, gunsten) verrichten om

³⁴⁰ USCIRF, *annual report Syria*, april 2019.

³⁴¹ USDOS, *Country Reports on Human Rights Practices for 2019 – Syria*, 11 maart 2020.

³⁴² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht veiligheidssituatie Syrië*, juli 2019, pagina 55-56; zie ook USDOS, *Country Reports on Human Rights Practices for 2018 – Syria*, 13 maart 2019, pagina's 47-48.

³⁴³ USDOS, *Country Reports on Human Rights Practices for 2019 – Syria*, 11 maart 2020. Uithongering van de bevolking in belegerde gebieden maakt onderdeel uit van de strategie die vooral de Syrische regering op grote schaal heeft toegepast om de gewapende oppositie tot overgave te dwingen. Zie: Global Rights Compliance / World Peace Foundation, *Accountability for starvation crimes: Syria*, juni 2019, <https://starvationaccountability.org/wp-content/uploads/2019/11/Accountability-for-Starvation-Syria.pdf>.

³⁴⁴ UNOCHA, *Recent Developments in Northwest Syria - Situation Report No. 8 - As of 13 February 2020*. Volgens lokale bronnen voorkwamen op 6 februari 2020 regeringstroepen dat burgers vanuit gebieden in Idlib hun toevlucht konden zoeken in regeringsgebied via het oversteekpunt bij Al-Tahya. Een ander oversteekpunt bij Isse/Hader waar handelsverkeer gebruik van maakte, was dezelfde dag gesloten, naar verluidt wegens de voortgaande gevechten.

³⁴⁵ Al Monitor, *Reshuffle of HTS-linked government fails to bring hope in Idlib*, 29 december 2019; Syria Direct, *After two years of governing, HTS 'Salvation Government' deepens misery in Idlib*, 25 januari 2020, <https://syriadirect.org/news/after-two-years-of-governing-hts-%E2%80%98salvation-government%E2%80%99-deepens-misery-in-idlib/>

veilig voorbij te kunnen gaan aan het controlepunt. Dit omvat het personenverkeer tussen Idlib en alle andere gebieden, waaronder regeringsgebieden, Afrin en de door de SDF gecontroleerde gebieden. Ambtenaren die niet zijn ontslagen en nog steeds hun salaris ontvangen reizen naar regeringsgebieden om het daar in ontvangst te nemen. Volgens een bron is de kans op problemen bij het passeren van controlepunten kleiner indien de mensen die deze versperringen bemensen van hetzelfde gebied zijn of geen problemen hebben met mensen uit niet-regeringsgebied. De kans op problemen voor een reiziger bij controlepunten is het grootst indien banden van betrokkene met een van de partijen in het conflict bekend zijn of vermoed worden of indien familiebanden van betrokkene met iemand actief in het conflict bekend zijn of vermoed worden.³⁴⁶ De Verenigde Naties riepen de strijdende partijen op tot het creëren van humanitaire vluchtroutes voor burgers die de gevechten wilden ontvluchten.³⁴⁷ De Syrische regering gaf aan humanitaire corridors te hebben ingesteld tussen het door de oppositie gecontroleerde noordwesten en regeringsgebied. Voor zover bekend, werd hier maar zeer beperkt gebruik van gemaakt, vermoedelijk uit angst voor represailles door de Syrische overheid.³⁴⁸

Reizen binnen het *noordoosten* is voor personen afkomstig uit de provincie Al Hasakeh geen probleem tenzij ze worden gezocht bijvoorbeeld om veiligheidsredenen of voor het verrichten van militaire dienst in de gelederen van SDF/YPG.³⁴⁹ Personen uit Noordoost-Syrië die niet afkomstig zijn uit de provincie Al Hasakeh moeten om onbelemmerd te reizen kunnen aantonen dat ze woonachtig zijn in deze regio. De ontheemden in kampen en vluchtelingen ondervinden problemen door in beslaggenomen documenten van de burgerlijke stand en opgelegde beperkingen in bewegingsvrijheid. Er is geregeld (personen)verkeer vanuit het door de regering gecontroleerde deel van de provincie Al Hasakeh naar centraal Syrië.³⁵⁰

Uitreistoestemming en grenscontroles

Indien een Syrische burger het land wil verlaten, dient deze in bezit te zijn van een geldig paspoort. Alleen in het geval van reizen naar Libanon kan een Syriër volstaan met een identiteitskaart.³⁵¹

Syriërs die het land willen uitreizen hebben geen uitreisvisum nodig. Echter in het geval van 'bepaalde profielen' is toestemming vereist van een of meer instanties om de landsgrens over te mogen. Overheidsfunctionarissen dienen eerst toestemming voor een reis naar het buitenland te verkrijgen van de instelling waarvoor zij werkzaam zijn. Ook dienen zij een veiligheidsmachtiging te krijgen. Een gewone burger heeft een dergelijke veiligheidsmachtiging niet nodig.³⁵²

Het *Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken* geeft eveneens aan dat Syrische burgers naar het buitenland mogen reizen. Echter in de praktijk beperkte de regering dit recht op een paspoort en documenten van de burgerlijke stand voor

³⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 27 februari 2020.

³⁴⁷ Japan News, *U.N. appeals for humanitarian corridors in northwest Syria as Assad forces press on*, 19 februari 2020, <https://www.japantimes.co.jp/news/2020/02/19/world/cruel-beyond-belief-u-n-appeals-humanitarian-corridors-northwestern-syria-assad-forces-press-offensive/#.XlZxNsKovTc>. De Verenigde Naties riepen hiertoe meermaals op sinds de escalatie van de gewapende strijd in 2019.

³⁴⁸ Deutsche Welle (DW), *Syria to let civilians flee rebel-held Idlib via humanitarian corridor*, 22 augustus 2019, <https://www.dw.com/en/syria-to-let-civilians-flee-rebel-held-idlib-via-humanitarian-corridor/a-50127690>; Xinhua, *Roundup: Using of humanitarian corridors hindered by rebels in Syria's Idlib*, 18 januari 2020, http://www.xinhuanet.com/english/2020-01/18/c_138714065.htm. De Syrische regering beschuldigde de gewapende opposanten van het verhinderen dat burgers gebruik konden maken van de ingestelde vluchtroutes.

³⁴⁹ Vertrouwelijke bron, 27 februari 2020; EASO, *Targeting of individuals, Syria Country of Origin Information Report*, februari 2020, pagina 46-48. Dit rapport geeft op pagina 33 aan dat met de stationering van Syrische overheidstroepen medio oktober 2019, Syrische Koerden naar Irak vluchtten uit angst om ingelijfd te worden in het Syrische leger. De SDF slaagden er evenwel in om vanaf begin november 2019 te voorkomen dat de Syrische regering militaire dienstplicht campagnes kon uitvoeren.

³⁵⁰ Vertrouwelijke bron, 27 februari 2020.

³⁵¹ Vertrouwelijke bron, 27 februari 2020.

³⁵² Vertrouwelijke bron, 27 januari 2020; Vertrouwelijke bron, 27 februari 2020.

burgers wegens hun (vermeende) politieke opvattingen, banden met de oppositie of wegens een geografische locatie die met de oppositie werd geassocieerd. Ook legde de Syrische regering uitreistoestemmingen op en werd het personenverkeer op het internationale vliegveld van Damascus en bij de landsgrenzen nauwgezet gevolgd.³⁵³

Mannen in de leeftijd van 18³⁵⁴ tot 42 jaar hebben een schriftelijke toestemming van de afdeling rekrutering van het ministerie van Defensie nodig om het land te mogen verlaten, tenzij hun militaire boekje aantoonde dat ze voor altijd vrijgesteld zijn van militaire dienst of dat ze het afkoopbedrag voor de militaire dienstplicht hebben betaald. Bij uitreis dienen deze mannen hun militaire boekje bij zich te hebben om hun status bij de grens aan te kunnen tonen.³⁵⁵

Mannen in de dienstplichtige leeftijd dienen bij de aanvraag voor een paspoort aan te kunnen tonen door het overleggen van het militaire boekje dat men of de dienstplicht heeft vervuld of dat men in bezit is van een vrijstelling afgegeven door de bevoegde militaire autoriteiten.³⁵⁶ Verschillende bronnen geven aan dat bij paspoortaanvragen door Syriërs in het buitenland, de Syrische overheid controleert op de status van de militaire dienstplicht. De aanvrager, in het geval deze niet anderszins is vrijgesteld van militaire dienst, dient een bewijs van toestemming tot afgifte te overleggen van het Syrische ministerie van Defensie.³⁵⁷

Eenieder tegen wie een administratief dan wel juridisch onderzoek loopt, dient reistoestemming te hebben van de relevante autoriteiten. In het geval iemand wordt gezocht, dient deze toestemming te hebben van de veiligheidsdiensten om uit te kunnen reizen en indien een strafrechtelijk onderzoek of –vervolgning loopt tegen betrokkene dan moet deze persoon de toestemming hebben van een rechtbank.³⁵⁸

Tussen overheids- en veiligheidsdiensten circuleren namenlijsten van personen die tegenstander zijn of zich kritisch hebben uitgelaten over de Syrische regering, de president, een familielid van hem of die kritiek hebben geuit op politieke leiders of leiders van veiligheidsdiensten of die activiteiten hebben uitgevoerd die tegen de lijn van de regering ingaan. Die lijsten worden gedeeld met alle landsgrensposten, havens en luchthavens. De te volgen procedures betreffen het arresteren en overbrengen van een aangehouden persoon naar de opdrachtgevende instantie en het informeren van een persoon dat deze zich eerst dient te melden bij een veiligheidsdienst voordat deze het land mag verlaten.³⁵⁹

3.5 Rechtsgang

Gebieden gecontroleerd door de regering

Het gebied onder controle van de Syrische regering kent twee parallelle rechtssystemen. Het ene is een regulier rechtbanksysteem dat alle civiele, strafrecht- en familierechtzaken behandelt. Het andere systeem is een stelsel van

³⁵³ USDOS, *Country Reports on Human Rights Practices for 2018 – Syria*, 13 maart 2019, pagina's 47-48.

³⁵⁴ Vertrouwelijke bron, 27 februari 2020. In de praktijk begint deze verplichting met de leeftijd van 17 jaar, meestal in het jaar dat de jongeman 18 wordt.

³⁵⁵ Vertrouwelijke bron, 27 februari 2020.

³⁵⁶ Vertrouwelijke bron, 27 januari 2020.

³⁵⁷ UNHCR/ Syrian Arab Republic, Civil documentation and registration in the Syrian Arab Republic, pagina 13, <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/69169>, geraadpleegd 4 mei 2020.

³⁵⁸ 'For men between 18 and 42, who are not otherwise exempted from military service: an approval of the Military Division (Ministry of Defence)'; PRI, *The bureaucratic nightmare of obtaining a Syrian passport abroad*, 30 juni 2017, <https://www.pri.org/stories/2017-06-30/bureaucratic-nightmare-obtaining-syrian-passport-abroad>; Immigration and refugee Board of Canada, *Syria: Requirements and procedures to obtain, renew, and replace passports and national identity cards, including in Canada and in neighbouring countries; information and details contained in each document, including physical characteristics (2015-July 2017)*, 11 september 2017, <https://www.refworld.org/docid/59d384c14.html>

³⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 27 februari 2020.

³⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 31 januari 2020; USDOS, *Country Reports on Human Rights Practices for 2018 – Syria*, 13 maart 2019, pagina 49; Vertrouwelijke bron, 27 januari 2020.

bijzondere rechtbanken.³⁶⁰ Er is geen duidelijke afbakening tussen de jurisdictie van de reguliere rechtbanken en die van de bijzondere rechtbanken en ook niet tussen de verschillende bijzondere rechtbanken.³⁶¹

De rechtspraak in het door regering gecontroleerde deel van Syrië is niet onafhankelijk en wordt gecontroleerd door de uitvoerende macht. De president, in de praktijk vertegenwoordigd door de minister van Justitie, is de voorzitter van de *Supreme Judicial Council* die zeven leden telt en bij meerderheid van stemmen beslist en onder meer gaat over benoemingen. Drie leden van dit rechtscollege rapporteren rechtstreeks aan de minister van Justitie.³⁶²

De bijzondere rechtbanken zijn onderverdeeld in een militair en een civiel systeem. Militaire rechtbanken en militaire veldrechtbanken vallen onder het ministerie van Defensie en de antiterrorismerechtbank (die in de plaats is gekomen van de *Supreme State Security Court*; zie 3.5.2) valt onder het ministerie van Justitie.³⁶³

Gebieden niet onder regeringscontrole

In de gebieden die niet meer onder de controle van de regering waren, creëerden de verschillende gewapende groepen afzonderlijke bestuurlijke en juridische instanties. Rechtspraak in deze gebieden bestaat uit een lappendeken van rechtbanken, tribunalen en jury's met verschillende structuren, invloed en kwaliteit. Ook is sprake, aldus het *International Legal Assistance Consortium* (ILAC), van verschillende onderliggende ideologieën variërend van geloof in democratie en civiele rechtspraak tot verschillende interpretaties van islamitisch gedachtengoed of Sharia. Veel rechters die werkzaam zijn in die nieuw gecreëerde rechtbanken staan, volgens het ILAC, onder direct toezicht van gewapende groepen.³⁶⁴

Het *Syria Justice and Accountability Center* (SJAC) doet onderzoek naar de rol van het 'Bureau voor Gerechtigheid en Grievens' binnen het bestuur en de rechtspraak van IS. SJAC geeft aan dat er aanwijzingen zijn dat dit kantoor betrokken was bij de besluitvorming door IS over administratieve, civiele en criminele kwesties. Deze betrokkenheid omvatte onder meer regelgeving over communicatietechnologie, het respecteren van religieuze feestdagen alsook het maken van ondervragingsrapporten en het opleggen van doodvonnissen. Haar hiërarchische positie boven instanties als islamistische en shariarechtbanken duidde ook op een bredere rechtsmacht. Het onderzoek geeft aan dat er aanwijzingen zijn dat het bureau een centrale rol vervulde in het legitimeren van geweld door het opleggen van zware straffen, uitgevoerd door andere instanties en personen binnen de IS-organisatie.³⁶⁵

³⁶⁰ International Legal Assistance Consortium (ILAC), *Rule of law assessment report. Syria 2017*, pagina 29.

³⁶¹ International Legal Assistance Consortium (ILAC), *Rule of law assessment report. Syria 2017*, pagina 29 en 43. Zie ook pagina 30-32: in de grondwet uit 1973 staat aangegeven dat de President garant moet staan voor rechterlijke onafhankelijkheid. Hij wordt hierbij ondersteund door de Hoge Juridische Raad (Supreme Judicial Council), die de minister van Justitie meestal namens hem voorziet. Het merendeel van de leden van de raad zijn ondergeschikten van de minister, onder wie het hoofd van het departement van gerechtelijke inspectie. Deze raad beslist bij meerderheid. Door dit en andere mechanismen controleert de uitvoerende macht de rechtelijke macht waaronder door middel van aanstellingen, disciplinaire maatregelen en overplaatsingen van rechters.

³⁶² International Legal Assistance Consortium (ILAC), *Rule of law assessment report. Syria 2017*, pagina 31.

³⁶³ International Legal Assistance Consortium (ILAC), *Rule of law assessment report. Syria 2017*, pagina 44.

³⁶⁴ International Legal Assistance Consortium (ILAC), *Rule of law assessment report. Syria 2017*, pagina 9. Het ILAC is een wereldwijd consortium dat technisch-juridische hulp biedt aan post-conflictlanden. Het bestaat uit advocaten, rechters, openbaar aanklagers en academici.

³⁶⁵ Syria Justice and Accountability Centre, *Judge, jury and executioner. The ISIS bureau of justice and grievances*, januari 2020, pagina 3 en 11. https://syriaaccountability.org/wp-content/uploads/2020.01.14_ISIS_EN_PDF.pdf

3.5.1 Toezicht en rechtsbescherming

Regeringsgebied

De rechterlijke macht in Syrië wordt sterk gecontroleerd door de uitvoerende macht, in het bijzonder de veiligheidsdiensten. Uit onderzoek van het International Legal Assistance Consortium (ILAC) blijkt dat corruptie, waaronder omkoping, wijdverbreid en structureel is binnen de rechtelijke macht. Ook interveniëren veiligheidsdiensten of hoger geplaatsten geregeld in rechtszaken om een bepaalde uitkomst te forceren. Dit gebeurde zowel in burgerlijk als strafrechtzaken en op alle niveaus binnen de rechtelijke macht. Uit het onderzoek komt ook naar voren dat het voor advocaten bijna onmogelijk is om met succes de rechten van hun cliënten bij een rechtbank te verdedigen indien de andere partij tot de regering behoort of contacten heeft met de regering.³⁶⁶

Aangifte doen in regeringsgebied

In een gewone strafrechtelijke procedure in gebieden onder controle van de Syrische regering is de eerste stap, dat een persoon een klacht indient bij de politie. De politie benadert dan de vermeende dader en start een voorlopig onderzoek. Indien de politie van mening is dat verder onderzoek nodig is, legt de politie de zaak voor aan de openbaar aanklager. Deze bepaalt of er aanleiding is voor een rechtszaak; in dat geval stelt deze een aanklacht op en bepaalt, afhankelijk van de zwaarte van het misdrijf, welke rechtbank competent is om te horen. Bij zwaardere delicten wordt de zaak eerst door een onderzoeksrechter en eventueel een verwijzende rechter behandeld voordat deze wordt voorgelegd aan een (straf)rechtbank.³⁶⁷

Afhankelijk van de aanwezige bewijslast en soms na geld te moeten betalen, neemt de politie aanklachten in behandeling. Indien een burger een klacht bij de politie indient tegen een inlichtingendienst of tegen beveiligingspersoneel, dan is de kans groot dat de politie deze niet in behandeling neemt. Hetzelfde speelt indien de betreffende persoon de openbaar aanklager benadert met het verzoek om de politie te instrueren om een klacht tegen inlichtingendiensten of beveiligingspersoneel in behandeling te nemen. Bovendien loopt de indiener van de klacht het risico zelf rekenschap af te moeten leggen. Een persoon die om wat voor reden dan ook naar de politie gaat, moet er rekening mee houden dat de politie zijn naam zal controleren op de lijst van gezochte personen door inlichtingendiensten of voor het verrichten van verplichte militaire dienst dan wel als dienstplichtig reservist. Indien dat het geval is, dan wordt betrokkene gearresteerd. Veel Syriërs, en ook advocaten, aldus de bron gaan liever niet naar de politie, alleen al uit angst voor afpersing.³⁶⁸

Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken meldde in haar jaarrapport over 2019 dat de Syrische regering geen onderzoek deed naar en strafvervolgning instelde tegen overheidsfunctionarissen betrokken bij mensenrechtenschendingen en misbruik. Er was sprake van alomtegenwoordige straffeloosheid van medewerkers van inlichtingen- en veiligheidsdiensten en andere overheidsfunctionarissen.³⁶⁹

SJAC vond aanwijzingen dat soms veiligheidsdiensten instructies gaven aan militairen om te stoppen met mishandelingen. Er waren geen aanwijzingen gevonden hoe die instructies werden nageleefd of dat plegers van dergelijke misdrijven ter verantwoording werden geroepen.³⁷⁰

³⁶⁶ International Legal Assistance Consortium (ILAC), *Rule of law assessment report. Syria 2017*, pagina 39-42.

³⁶⁷ International Legal Assistance Consortium (ILAC), *Rule of law assessment report. Syria 2017*, pagina 34 en 35.

³⁶⁸ Vertrouwelijke bron, 5 februari 2020.

³⁶⁹ USDOS, *Syria country report on human rights practices 2019 - Syria*, 11 maart 2020.

³⁷⁰ Syria Justice and Accountability Centre, *Walls have ears. An analysis of classified Syrian security sectors documents*, april 2019, pagina 28.

Claimen van huisvesting, land en bezittingen

De UN-CoI meldde dat omslachtige en administratieve procedures de terugkeer van ontheemden ernstig bemoeilijkten. Tevens was sprake van berichten dat kennisgevingen op huizen werden aangebracht met de boodschap dat de eiser binnen een maand na datum van het bericht zich moest melden bij het kadaster. De eigenaren van de bezittingen konden vaak niet tijdig de claim indienen. Personen die hun bezittingen in Baydah (Homs) wilden claimen moesten een bewijs van eigendom tonen bij het kantoor van de provincie en dan toestemming krijgen van de veiligheidsdienst. Na goedkeuring moesten betrokkenen zich melden bij de lokale politie. Een afwijzing door de veiligheidsdienst werd niet gemotiveerd en ook niet op schrift gesteld, zodat betrokkenen niet in bezwaar konden gaan. Ook werden bepaalde burgers in gebieden als Qusayr (Homs), Daraa en Darayya (Reef Dimashq) onder druk gezet door pro-regeringskrachten om hun bezittingen te verkopen voor een sterk verminderde prijs. Terugkeerders naar gebieden als Qusayr vonden in een aantal gevallen dat hun huizen bezet waren door familieleden van veiligheidsdiensten of van gewapende groepen.³⁷¹ Zie verder paragraaf 3.5.2 over in beslagname van bezittingen.

Aangifte doen in niet-regeringsgebied

In het door de SDF gecontroleerde gebied kunnen burgers aangifte doen bij de veiligheidsdienst van de PYD/YPG, de *Asayish*. Aangiftes worden, voor zover bekend, in behandeling genomen behalve in het geval van aanvallen op (oppositie)politici en klachten betreffende misdrijven gepleegd door de *Asayish* of de aan de PYD gelieerde Revolutionaire Jeugd. Er is geen hogere instantie waar beroep op gedaan kan worden in het geval de *Asayish* een aangifte niet in behandeling neemt.³⁷²

In de gebieden in handen van HTS in de provincie Idlib is sprake van een functionerende politie. Elke stad heeft een lokale bestuursraad en een politiekantoor verbonden aan een rechtbank. De politie valt onder de SSG, de door de HTS gedomineerde regering van dit gebied. Bij die politiekantoren kunnen aangiftes worden ingediend door burgers. In geval er een duidelijke bewijslast is, zal de politie de klacht voorleggen aan de rechtbank voor verder onderzoek. Ook kan de aanklacht rechtstreeks bij een rechtbank worden ingediend. Indien sprake is van een aanklacht tegen leiders van gewapende facties gelieerd aan de HTS, dan is er een mogelijkheid dat het onderzoek verzandt of wordt gemanipuleerd.³⁷³

³⁷¹ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 14 en 15; Voor meer informatie zie: SJAC. *Return is a dream. Options for post conflict property restitution in Syria*. September 2018; Stubblefield, Emily and Joireman, Sandra, *Law, Violence, and Property Expropriation in Syria: Impediments to Restitution and Return*, 13 november 2019, <https://www.mdpi.com/2073-445X/8/11/173/htm>. Beide studies beargumenteren dat deze wetgeving en gerelateerde procedures doelbewust de eigendomsrechten schendt van (vermeende) opposanten; Friedrich Ebert Stiftung, *Reclaiming home: the struggle for socially just housing, land and property rights in Syria, Iraq and Libya*, 2019, pagina 67, <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/tunesien/15664.pdf>. Deze studie geeft aan dat met name soennitische bewoners van Qusayr geen toestemming kregen om naar deze Syrische grensstad met Libanon terug te keren. Hizbollah zou hierbij een bepalende stem hebben.

³⁷² Vertrouwelijke bron, 5 februari 2020

³⁷³ Vertrouwelijke bron, 5 februari 2020; Syria Direct, *Free Syrian police in northwestern Syria to 'dissolve' amid HTS takeover*, 10 januari 2019, <https://syriadirect.org/news/free-syrian-police-in-northwestern-syria-to-%E2%80%98dissolve%E2%80%99-amid-hts-takeover/>. Tot begin 2019 was sprake van een 'vrije Syrische politie' in de provincie Idlib. Deze lokale politie viel onder lokale bestuursraden en onder de *Syrian Interim Government* (SIG). Deze politie werd door de SIG ontbonden toen HTS begin 2019 grote delen van de provincie Idlib in handen kreeg; The Syrian Observer, *SIG's interior ministry to open police & security stations*, 19 november 2019, <https://syrianobserver.com/EN/security/54350/sigs-interior-ministry-to-open-police-security-stations.html>. De SIG kondigde in november 2019 aan een politiemacht te willen formeren voor het gebied tussen Tall Abyad en Ras al-Ayn dat met Turkse steun gedurende de Operation Peace Spring was ingenomen.

Antiterrorismewet

De Syrische regering nam op 2 juli 2012 een nieuwe antiterrorismewet aan, wet nummer 19.³⁷⁴ Het decreet definieert terrorisme op een heel brede manier: "elke daad die beoogt paniek te zaaien onder de bevolking, de openbare veiligheid destabiliseert en de basisinfrastructuur van het land beschadigt door het gebruik van wapens [...] of op een andere manier om dezelfde doeleinden te bereiken". Ook stelde de president in juli 2012 op basis van decreet 22 de antiterrorisme rechtbank (*Counter Terrorism Court- CTC*) in. Deze rechtbank bestaat uit civiele en militaire rechters die de antiterrorismewet toepassen. Er is geen mogelijkheid om in bezwaar te gaan tegen uitspraken van deze rechtbank of om vonnissen te annuleren. Voor de meeste delicten waarvoor terrorismeverdachten worden vervolgd, gelden gevangenisstraffen van drie tot vijftien jaar. In het geval de daad van de verdachte resulteert in de dood van iemand, kan de bestraffing levenslange detentie of executie zijn.³⁷⁵ Ook is het mogelijk om onder de antiterrorismewet tien tot twintig jaar dwangarbeid op te leggen. Volgens advocaten geïnterviewd door International Legal Assistance Consortium (ILAC) legt de CTC ook daadwerkelijk de doodstraf op.³⁷⁶

Volgens informatie van het *Violations Documentation Center in Syria*, opgenomen in het ILAC-rapport uit 2017, behelsden de aanklachten tegen personen die bij het CTC werden voorgeleid onder meer: het financieren, bevorderen en ondersteunen van terrorisme; het deelnemen aan demonstraties; stellingnames op Facebook; contact onderhouden met tegenstanders in het buitenland; het smokkelen van wapens naar gewapende opposanten; het fotograferen of beschieten van controleposten; ontvoeringen; het leveren van voedsel, hulp of medicijnen aan gebieden in handen van de oppositie. De aangeklaagde personen werden vaak bij controleposten of thuis gearresteerd en overgebracht naar speciale detentiecentra, afhankelijk van de dienst die opdracht had gegeven tot arrestatie.³⁷⁷ Rechtszittingen bij de CTC waren besloten waarbij volgens aanwezige advocaten onder martelingen verkregen bekentenissen als bewijs werd geaccepteerd door de rechtbank en advocaten geen spreekrecht hadden.³⁷⁸

Inbeslagname van bezittingen

De Syrische autoriteiten interpreteren de antiterrorismewet breed. Een van de gerelateerde decreten is decreet 63 uit 2012 dat de CTC de bevoegdheid geeft om alle roerende en onroerende goederen in beslag te nemen en te onteigenen. Het *Syria Justice and Accountability Centre* stelt dat op basis van een overheidscirculaire de bezittingen van een verdachte die wordt voorgeleid bij het CTC in beslag kunnen worden genomen vanaf het moment dat tegen hem of haar een aanklacht is ingediend.³⁷⁹ Decreet 63 geeft de minister van Financiën de mogelijkheid om de tegoeden van verdachten van terrorisme te bevriezen totdat het onderzoek is afgerond. De procureur-generaal van de antiterrorismerechtbank en elke andere rechtbank kan opdracht geven tot in beslagname. De rechter vaardigt dan een

³⁷⁴ Syria Direct, *After stealing their dream of freedom, Damascus goes after Syrians' assets*, 7 november 2019; International Legal Assistance Consortium (ILAC), *Rule of law assessment report. Syria 2017*, pagina 66. In reactie op de antiregeringsdemonstraties had de Syrische regering in april 2011 de noodtoestand van karacht sinds 1963 opgeheven (pagina 25) en de hoogste staatsveiligheidsrechtbank afgeschaft (pagina 47).

³⁷⁵ Syria Direct, *After stealing their dream of freedom, Damascus goes after Syrians' assets*, 7 november 2019; International Legal Assistance Consortium (ILAC), *Rule of law assessment report. Syria 2017*, pagina 66 en 67.

³⁷⁶ International Legal Assistance Consortium (ILAC), *Rule of law assessment report. Syria 2017*, pagina 68.

³⁷⁷ International Legal Assistance Consortium (ILAC), *Rule of law assessment report. Syria 2017*, pagina 66 en 67.

³⁷⁸ International Legal Assistance Consortium (ILAC), *Rule of law assessment report. Syria 2017*, pagina 67. Gezien het niet openbare karakter van de zittingen van de CTC is niet bekend hoeveel mensen voorgeleid zijn bij het CTC. Sommige bronnen van ILAC stellen dat het om vele tienduizen personen zou kunnen gaan (pagina 69).

³⁷⁹ SJAC, *return is a dream; options for post-conflict property restitution in Syria*, september 2018 pagina 12.

voorlopig besluit uit tot in beslagname dat wordt uitgevoerd door het ministerie van Financiën. Deze voorlopige in beslagname kan, aldus het onderzoek van *Syria Direct*, plaatsvinden zonder dat de verdachte is gearresteerd en ook indien betrokkene zich in het buitenland bevindt. Het opheffen van het voorlopig besluit tot in beslagname vereist een verklaring van onschuld door een rechtbank. Indien de verdachte is veroordeeld dan wordt het voorlopig besluit omgezet in een verbeurdverklaring onder de antiterrorismewet. Ook is sprake van buitengerechterlijke inbeslagname van bezittingen van verdachten door veiligheidsagenten. Transacties van vastgoed kunnen in het deel van Syrië onder controle van de Syrische overheid alleen plaatsvinden na een goedkeuring door een veiligheidsdienst voorafgaand aan de transactie. Een aanvraag hiertoe moet bij het Ministerie van Financiën worden ingediend; de beslissing om de aanvraag goed te keuren of af te wijzen wordt genomen door de veiligheidsdiensten. Bronnen waarmee Syria Direct sprak in Zuid-Syrië meldden dat de Syrische autoriteiten opdracht gaven tot voorlopige inbeslagname van honderden bezittingen van dissidenten en hun verwanten. De Syrische overheid informeert personen verdacht van terrorisme niet dat opdracht is gegeven tot inbeslagname van hun bezittingen.³⁸⁰

Wet nummer 10 uit 2018 biedt de Syrische regering de mogelijkheid om bezit te confisqueren dat toebehoort aan ontheemde Syriërs verblijvend binnen of buiten Syrië.³⁸¹

Ontslag uit overheidsdienst

In 2012 werd ook wetgevend decreet 20 aangenomen door de Syrische overheid. Dit decreet geeft aan dat elke ambtenaar veroordeeld wegens betrokkenheid bij terroristische activiteiten ontslagen dient te worden.³⁸²

3.5.3

Verdwijningen en ontvoering

De Syrische veiligheidsdiensten hielden en houden duizenden gedetineerden vast zonder rechtszaak en vaak onder omstandigheden die op gedwongen verdwijning neerkwamen. Tienduizenden personen bleven vermist; de meesten sinds 2011. Onder de vermisten zijn vreedzame actievoerders, humanitaire hulpverleners, advocaten, journalisten, vreedzame critici en regeringsopponenten alsook individuen die gedetineerd werden in plaats van hun verwanten die door de autoriteiten werden gezocht. In mei 2018 maakte de regering de dood van een aantal vermisten bekend bij het bijwerken van gegevens van de burgerlijke stand. De overheid gaf de families echter niet het stoffelijk overschot of informatie over de omstandigheden van de verdwijningen of de dood van familieleden.³⁸³ De mensenrechtenorganisatie *Syrians for Truth and Justice* meldde dat de Syrische burgerlijke stand in de provincie Hama tussen december 2018 en februari 2019 ongeveer zevenhonderd overlijdensverklaringen overhandigde aan familieleden van in detentie overleden personen. Blijkens informatie op de overlijdensverklaringen waren de betreffende personen jaren eerder overleden. De Syrische overheid gaf echter geen lichamen vrij en verstrekke evenmin informatie over locaties waar betrokkenen waren begraven.³⁸⁴ De Syrische ngo SN4HR, registreerde dat tussen maart 2011 en augustus 2019 tenminste 98.279 personen nog steeds gedwongen verdwenen zijn door bij het conflict betrokken partijen. 83.574 van die verdwijningen werden toegeschreven aan regeringsstrijdkrachten, 10.594 aan IS en HTS (IS: 8.648; HTS

³⁸⁰ Syria Direct, *After stealing their dream of freedom, Damascus goes after Syrians' assets*, 7 november 2019.

³⁸¹ Syria Direct, *After stealing their dream of freedom, Damascus goes after Syrians' assets*, 7 november 2019.

³⁸² International Legal Assistance Consortium (ILAC), *Rule of law assessment report. Syria 2017*, pagina 66, voetnoot 264.

³⁸³ Amnesty International, *Human rights in the Middle East and North Africa: review of 2018, Syria*, 26 februari 2019, pagina 3.

³⁸⁴ Syrians for Truth and Justice, *New Notifications Declare Dead Hundreds in Syrian Security Services' Detention Facilities*, juni 2019, <https://stj-sy.org/wp-content/uploads/2019/06/New-Notifications-Declare-Dead-Hundreds-of-Detainees-in-Jails-of-Syrian-Security-Apparatus.pdf>.

1.964), 2.234 aan facties van de gewapende oppositie en 1.877 aan de SDF (vooral YPG).³⁸⁵

De UN-CoI gaf aan dat bij mensenrechtenschendingen door SNA-facties in door Turkije gecontroleerde gebieden zoals Afrin veelal sprake was van een combinatie van economische, politieke en veiligheidsredenen. De slachtoffers van ontvoeringen door gewapende en/of criminele groepen waren merendeels mannen en van Koerdische oorsprong. Burgers die beschouwd werden als welvarend zoals artsen, ondernemers en handelaren, waren eveneens slachtoffer van dergelijke praktijken. Slachtoffers verdwenen dikwijls bij controlepunten wanneer ze reisden of werden 's nachts uit hun huizen ontvoerd. Personen die zich openlijk kritisch uitlieten over de gewapende groepen of personen die beschouwd werden als aanhanger van het voormalige bestuur werden geregeld opgepakt, gedetineerd, gemarteld en afgeperst. De commissie vond geen aanwijzingen dat de Turkse autoriteiten en ook de lokale burgerlijke autoriteiten bereid of in staat waren om op te treden tegen gewapende groepen die betrokken waren bij hogergenoemde schendingen.³⁸⁶ Ook was sprake van op grote schaal van in beslagname en plundering van bezittingen. SNA-strijders brachten hun familieleden onder in huizen van gevluchte Koerdische eigenaren of dwongen teruggekeerde Koerdische families om hun huis te delen met families van SNA-strijders die in de tussentijd in hun huizen waren getrokken. Wel stelde het SNA een klachtenmechanisme in binnen zijn structuren waar burgers de in beslagname van hun bezittingen aan de orde konden stellen; burgers gaven aan dat deze instantie grotendeels ineffectief was.³⁸⁷

3.5.4

Arrestaties, bewaring en detenties

Het *Syrian Network for Human Rights* (SN4HR) registreerde in 2019 tenminste 4.671 willekeurige arrestaties van vermeende opposanten en familieleden, onder wie 224 kinderen en 205 volwassen vrouwen. In bijna zestig procent werden die arrestaties verricht door de Syrische overheid of door aan hen gelieerde groeperingen; in bijna vierentwintig procent betrof het willekeurige arrestaties door de SDF; in bijna negen procent ging het om arrestaties door facties van de gewapende oppositie en in meer dan zeven procent betrof het arrestaties door extremistische islamistische groeperingen in het bijzonder de HTS. De meeste willekeurige arrestaties vonden in 2019 plaats in de provincies Aleppo (901), Deir ez-Zor (799), Damascus en Reef Dimashq (677), Raqqa 436, Al-Hasakeh (427), Daraa (396), Idlib (350), Hama (251) en Homs (237).³⁸⁸ Volgens SN4HR verrichtten de Syrische overheid en gelieerde gewapende groepen sinds 2011 verreweg de meeste willekeurige arrestaties. De arrestaties vinden veelal plaats zonder arrestatiebevel op het moment dat het slachtoffer een controlepost

³⁸⁵ SN4HR, *At least 98,000 Forcibly disappeared persons in Syria since March 2011*, 30 augustus 2019, pagina 7 en 8, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/At_least_98000_have_been_forcibly_disappeared_in_Syria_since_March_2011_en.pdf.

³⁸⁶ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/42/51, 15 augustus 2019, pagina 11 en 12; UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 9; Syrian Network for Human Rights, *At least 4,671 cases of arbitrary arrests documented in 2019 including 178 in December*, 2 januari 2020, pagina 2. SN4HR registreerde in 2019 de arrestaties van 405 personen door facties van de gewapende oppositie in Syrië; 397 vonden plaats in de provincie Aleppo; HRW, *Syria: Civilians Abused in 'Safe Zones'*, 27 november 2019, <https://www.hrw.org/news/2019/11/27/syria-civilians-abused-safe-zones>. Het betrof mensenrechtenschendingen door facties van de SNA.

³⁸⁷ UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 9.

³⁸⁸ Syrian Network for Human Rights, *At least 4,671 cases of arbitrary arrests documented in 2019 including 178 in December*, 2 januari 2020, pagina 6 en 7. In het rapport (zie pagina 3 en 4) is ook een toelichting te vinden over de methodologie die SN4HR hanteert bij registratie van arrestaties. De aantallen gedetineerden omvatten geen gedetineerden met een criminele achtergrond. De cijfers hebben betrekking op arrestaties in samenhang met het binnenlands gewapende conflict. Het gaat hierbij vooral om arrestaties als gevolg van operationele activiteiten tegen de heersende autoriteiten alsook om detenties ter onderdrukking van de vrijheid van mening en expressie. De arrestaties door facties van de gewapende oppositie in 2019, waaraan SN4HR refereert betroffen arrestaties in met name de provincie Aleppo. Het betreft facties van de SNA.

van de Syrische overheid wil passeren of gedurende invallen. Veel buitengerechtigde arrestaties worden verricht door Syrische veiligheidsdiensten. Het SN4HR geeft aan dat elke gedetineerde, die van oppositie wordt verdacht, wordt gemarteld vanaf het moment van arrestatie. Ook krijgt de gedetineerde geen mogelijkheid om contact op te nemen met diens familie of om toegang te krijgen tot een advocaat. De Syrische autoriteiten ontkennen betrokken te zijn bij willekeurige gevangenneming van personen. Veel van de gearresteerde personen verdwijnen vervolgens onder dwang (zie paragraaf 3.5.3).³⁸⁹ Familieleden van gearresteerde en verdwenen personen, aldus de ervaring van SN4HR, zijn vaak niet in staat om goed aan te geven welke instanties betrokken zijn bij de arrestatie als gevolg van het grote aantal verschillende groepen gelieerd aan de Syrische overheid (Iraanse milities, de Libanese Hizbollah en anderen), naast de veiligheidsdiensten met hun vele afdelingen. Al deze gewapende groepen zijn betrokken bij arrestaties, martelingen en gedwongen verdwijningen.³⁹⁰ SJAC heeft aanwijzingen dat gedetineerden van de een naar de andere gevangenis overgeplaatst worden of nadat ze in hechtenis zijn geweest bij de ene veiligheidsdienst in hechtenis worden genomen door een andere dienst voor hetzelfde of een gelijksoortig incident.³⁹¹

Het *European Institute of Peace* stelt dat de Syrische overheid de veiligheidsgaranties niet nakwam, die het aan gemeenschappen en individuen als onderdeel van de 'verzoeningsovereenkomsten' verschaftte. Daarenboven zijn er gevallen bekend van terugkeerders (vluchtelingen, migranten en ontheemden) die gearresteerd, gedetineerd, gedwongen ingelijfd in het leger of lastiggevallen werden nadat ze het 'verzoeningsproces' hadden doorlopen en beschermings- of veiligheidsdocumenten hadden ontvangen. EIP verwijst hierbij naar de wijze waarop dit terugkeer- en verzoeningsproces verliep in door de Syrische overheid gecontroleerde opvangcentra voor ontheemden gedurende de militaire operatie in de oostelijke Ghouta (Reef Dimashq). Daarbij werden mannen van de vrouwen en kinderen gescheiden onder de ogen van hulporganisaties en mannen gearresteerd en ingelijfd in het leger, terwijl de zogeheten 'verzoeningsformulieren' werden ingevuld. EIP geeft aan dat diezelfde aanpak in de provincie Homs plaatsvond, waar geëvacueerde personen uit het Rukban-ontheemdenkamp gedetineerd, mishandeld, onderworpen werden aan ondervragingen en aan het 'verzoeningsproces'.³⁹² Ook het Amerikaanse Ministerie van Buitenlandse Zaken geeft aan dat personen, onder wie terugkeerders, die zogeheten 'verzoeningsverklaringen' hadden ondertekend, op grond waarvan de regering gratie had verleend, het risico liepen alsnog gearresteerd te worden en gedwongen te verdwijnen.³⁹³ Zie ook paragraaf 1.2.3.

3.5.5

Mishandeling en foltering

Vier veiligheidsdiensten van de regering Assad plegen op grote schaal en systematisch martelingen: de inlichtingendienst van de luchtmacht (*Al-Mukhabarat al-Jawiya*), de militaire inlichtingendienst (*Al-Mukhabarat al-Askariya*), de politieke inlichtingendienst (*Al-Amn al-Siyasi*) die ook vaak de nationale inlichtingendienst wordt genoemd en de Algemene Inlichtingendienst (*Al-Mukhabarat al Amm*). Elk van

³⁸⁹ Syrian Network for Human Rights, *At least 4,671 cases of arbitrary arrests documented in 2019 including 178 in December*, 2 januari 2020, pagina 2.

³⁹⁰ Syrian Network for Human Rights, *At least 4,671 cases of arbitrary arrests documented in 2019 including 178 in December*, 2 januari 2020, pagina 2. SN4HR classificeert een arrestatie als gedwongen verdwijning indien de gearresteerde persoon tenminste twintig dagen is gedetineerd zonder dat diens familie in staat is geweest om enigerlei informatie te krijgen van de relevante autoriteiten, waarbij de instanties die verantwoordelijk worden geacht voor de verdwijning ontkennen kennis te hebben van de arrestatie van betrokkene en diens verblijfplaats.

³⁹¹ Syria Justice and Accountability Centre, *Walls have ears. An analysis of classified Syrian security sectors documents*, april 2019, pagina 17.

³⁹² European Institute of Peace (EIP), *Refugee return in Syria: dangers, security risks and information scarcity*, juli 2019, <http://www.eip.org/en/news-events/refugee-return-syria-dangers-security-risks-and-information-scarcity>.

³⁹³ USDOS, *Syria country report on human rights practices 2019 - Syria*, 11 maart 2020.

deze diensten is onderverdeeld met een centrale afdeling in Damascus alsook met verschillende regionale afdelingen.³⁹⁴ Martelingen vinden vooral plaats in detentiecentra van bovengenoemde veiligheidsdiensten, alsook in militaire gevangenissen, in geheime en onofficiële detentiecentra en in militaire ziekenhuizen.³⁹⁵

Het *European Center for Constitutional and Human Rights* (ECCHR), een internationale ngo die zich richt op het bevorderen van mensenrechten, geeft in haar rapport aan dat deze vier inlichtingendiensten veel medewerkers hebben en dat ze gevangenissen hebben in heel het land. De detentiecentra hebben het karakter van 'ondervragingscentra' waar gevangenen met regelmaat worden gemarteld. Bij die martelingen worden, aldus verklaringen van mensen die deze hebben overleefd, verschillende technieken gebruikt waaronder het slaan met stokken, kabels en plastic buizen, het trappen tegen het hoofd of genitaliën, het toedienen van elektrische schokken, het onthouden van slaap en seksueel geweld.³⁹⁶ Seksueel geweld werd niet alleen toegepast op vrouwelijke gedetineerden. Ook mannen ondergingen of werden bedreigd met seksueel geweld. Tevens werden minderjarigen vastgehouden in deze detentiecentra en waren slachtoffer van mishandelingen en martelingen.³⁹⁷ Leden van inlichtingendiensten in Syrië hebben algehele immuniteit, ondanks de bewijzen en rapporten over hun rol bij martelingen.³⁹⁸

Zowel Amnesty International als Human Rights Watch rapporteerden over duizenden gedetineerden die sinds 2011 in detentiecentra als gevolg van martelingen en executies in detentiecentra omkwamen.³⁹⁹ Het *Syrian Network for Human Rights* (SN4HR) documenteerde in de periode maart 2011 tot en met september 2019 de dood van tenminste 14.298 personen in detentie onder wie 178 minderjarigen. SN4HR schreef bijna 99% van de door martelingen omgekomen personen toe aan optreden door de Syrische overheid. SN4HR categoriseerde de hierbij gehanteerde martelmethodes in zeven hoofdgroepen: fysieke martelingen; verwaarlozing en detentieomstandigheden; seksueel geweld; psychisch geweld en vernedering; dwangarbeid; marteling in militaire ziekenhuizen; afzondering. Gedetineerden die hun detentie overleefden en waarvan SN4HR duizenden interviewde ondergingen meerdere van deze martelmethodes.⁴⁰⁰ In haar jaarrapport over 2019 gaf het SN4HR aan tenminste 305 personen geregistreerd en gedocumenteerd te hebben die als gevolg van martelingen waren omgekomen. Het betrof 275 individuen

³⁹⁴ European Center for Constitutional and Human Rights (ECCHR), *Dossier. Human rights violations in Syria. Part 1: torture under Assad*, november 2019, pagina 5; Syrian Network for Human Rights, *Documentation of 72 torture methods the Syrian regime continues to practice in its detention centers and military hospitals*, 21 oktober 2019, pagina 4. http://sn4hr.org/wp-content/pdf/english/Documentation_of_72_Torture_Methods_the_Syrian_Regime_Continues_to_Practice_in_Its_Detention_Centers_and_Military_Hospitals_en.pdf

³⁹⁵ Syrian Network for Human Rights, *Documentation of 72 torture methods the Syrian regime continues to practice in its detention centers and military hospitals*, 21 oktober 2019, pagina 4.

³⁹⁶ European Center for Constitutional and Human Rights (ECCHR), *Dossier. Human rights violations in Syria. Part 1: torture under Assad*, november 2019, pagina 5.

³⁹⁷ Lawyers & doctors for human rights (LDHR), *Typology, patterns, prevalence and the devastating impact of sexual violence against men and boys in Syrian detention*, maart 2019, pagina 8. Op basis van 138 medische rapporten alsmede een aantal diepte-interviews rapporteerde LDHR dat 87,7 % van de mannen en jongens een of meerdere vormen van seksueel geweld had ondergaan. Lawyers & doctors for human rights (LDHR), *No silent witnesses: violations against children in Syrian detention centres*, december 2019, pagina 5. LDHR rapporteert op basis van medisch en psychologisch onderzoek van betrokkenen alsmede getuigenissen over de detentie van tien minderjarigen, waarvan vijf meisjes, door de Syrische regering. De meesten waren zeventien jaar oud ten tijde van de arrestatie en bleven gemiddeld meer dan 438 dagen in gevangenschap en allen in gevangenissen tussen volwassenen, geen van hen had contact met familie van buiten de detentiecentra, vier van de tien werden op enigerlei moment voorgeleid bij een rechtbank en geen van hen maakte melding van contact met een advocaat. Vier van de meisjes ondergingen seksueel geweld; allen ondergingen naast lichamelijk geweld en martelingen psychologische kwellingen.

³⁹⁸ European Center for Constitutional and Human Rights (ECCHR), *Dossier. Human rights violations in Syria. Part 1: torture under Assad*, november 2019, pagina 6.

³⁹⁹ Amnesty International, *Human slaughterhouse: Mass hangings and extermination at Saydnaya prison, Syria*, februari 2017; Human Rights Watch, *If the dead could speak*, december 2015. Het rapport van HRW is gebaseerd op onder meer de informatie van een Syrische getuige die als forensisch fotograaf van de Syrische militaire politie foto's maakte tussen mei 2011 en augustus 2013. De foto's laten tenminste 6.786 gedetineerden zien die in detentie of in een militair ziekenhuis overleden als gevolg van ondermeer martelingen.

⁴⁰⁰ Syrian Network for Human Rights, *Documentation of 72 torture methods the Syrian regime continues to practice in its detention centers and military hospitals*, 21 oktober 2019, pagina 8.

gedood door de Syrische overheid, vier werden omgebracht door HTS en dertien kwamen om in detentiecentra van de SDF en vier bij facties van de gewapende oppositie. Bij negen andere gemartelde personen kon niet worden vastgesteld door wie betrokkenen waren omgebracht.⁴⁰¹

3.5.6 Doodstraf

De doodstraf bleef gehandhaafd voor veel misdrijven. De overheid verstrekke, aldus Amnesty International in 2018, weinig informatie over opgelegde doodstraffen en geen informatie over executies.⁴⁰²

Volgens de mensenrechtenorganisatie *Syrians for Justice and Truth* executeerde HTS in september 2019 drie mannen afkomstig uit het dorp Qastoun in de provincie Hama. Twee mannen werden doodgeschoten door een vuurpeloton na veroordeeld te zijn door Sharia rechters van HTS. De mannen waren beschuldigd van het spioneren voor Israël en van betrokkenheid bij bomaanslagen in de stad Jisr al-Shugur. De derde persoon, Munawir Hamdeen werd gestenigd na veroordeeld te zijn wegens vreemdgaan.⁴⁰³ Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken rapporteerde dat Hamdeen een hulpverlener was, werkzaam voor de ngo *Big Heart Organization* in Idlib. Hij werd ernstig mishandeld bij zijn arrestatie in 2016 door HTS. Hamdeen verklaarde na vijf maanden detentie schuldig te zijn aan vreemdgaan en bleef in detentie tot augustus 2019. Zijn lichaam werd aangetroffen vlakbij het gebouw van de *Syrian Civil Defense* (White Helmets).⁴⁰⁴

⁴⁰¹ SN4HR, *The Annual Report of the Most Notable Human Rights Violations in Syria in 2019. A Destroyed State and Displaced People*, 23 januari 2020. <http://sn4hr.org/blog/2020/01/23/54641/>

⁴⁰² Amnesty International, *Human rights in the Middle East and North Africa: review of 2018, Syria*, 26 februari 2019, pagina 4.

⁴⁰³ STJ, *Syria: HTS Executes Three Men in Idlib*, 25 september 2019. <https://stj-sy.org/en/syria-hts-executes-three-men-in-idlib/>

⁴⁰⁴ USDOS, *Syria country report on human rights practices 2019 - Syria*, 11 maart 2020.

4 Terugkeer

UNHCR meldde dat in 2019 met de consolidatie van de regeringscontrole over gebieden sprake was van een toename in terugkeer van ontheemden en vluchtelingen. Over geheel 2019 verifieerde UNHCR de terugkeer van 96.253 Syrische vluchtelingen naar Syrië. Het aantal op eigen initiatief, zelf georganiseerde terugkeer door ontheemden wordt door UNHCR geschat op 494.000 personen.⁴⁰⁵

4.1 Terugkeer van ontheemden

Tabel 1 geeft het aantal zelf georganiseerde terugkeer van binnenlands ontheemden per provincie weer over de periode 2017-2019. Er is sprake van een sterke terugloop in terugkeer in 2019 ten opzichte van 2018. In 2018 sprong de terugkeer van binnenlands ontheemden naar de provincie Daraa er uit; in dat jaar slaagde de Syrische regering er in om de controle over de provincie te herstellen en eindigden de gevechten op grote schaal.

Provincie	2017 Totaal	2018 Totaal	2019 Totaal	Totaal
Aleppo	469,729	177,790	64,455	711,974
Al-Hasakeh	10,287	18,709	54,530	83,526
Raqqa	62,081	160,861	11,824	234,766
Suweida	199	2,460	1,645	4,304
Damascus	6,971	12,822	342	20,135
Daraa	13,540	446,710	89,552	549,802
Deir ez-Zor	524	173,636	78,905	253,065
Hama	120,757	48,019	24,870	193,646
Homs	9,540	35,129	43,960	88,629
Idleb	32,817	138,085	79,919	250,821
Latakia	132	605		737
Quneitra	665	42,751	8,583	51,999
Reef Dimashq	37,068	156,995	35,550	229,613
Totaal	764,310	1,414,572	494,135	2,673,017

Tabel 1: UNOCHA, Syria: IDP return movements to governorate (2017-2019 data summary)⁴⁰⁶

⁴⁰⁵ UNHCR. *Syria January 2020. Operational Update*. Pagina 2.

⁴⁰⁶ EASO, *Syria Socio-economic situation: Damascus City Country of Origin Information Report*, februari 2010, pagina 11 en 12 op basis van UNOCHA, Syrian Arab Republic: IDP movements and IDP spontaneous return movements data for Dec-2019 [second sheet tab – Summary since 2016], January 2020. <https://data.humdata.org/dataset/syrian-arab-republic-idp-movements-and-idp-spontaneous-return-movements-data>

4.2

Terugkeer vluchtelingen vanuit de regio

UNHCR registreerde een geleidelijke toename van het aantal Syriërs dat terugkeerde uit buurlanden. In 2019 keerden 96.000 Syriërs op eigen initiatief vanuit buurlanden terug naar Syrië, vergeleken met 55.000 en 50.000 teruggekeerde vluchtelingen uit buurlanden in respectievelijk 2018 en 2017. De toename in 2019 werd met name toegeschreven aan de heropening van de grens tussen Jordanië en Syrië in oktober 2018. Die opening faciliteerde de terugkeer naar gebieden in Zuid-Syrië, die de regering in de zomer van 2018 had heroverd.⁴⁰⁷

UNHCR gaf eind 2019 het volgende aantal door haar geregistreerde vluchtelingen die naar Syrië, op eigen initiatief terugkeerde. Het betrof de periode 2016 tot en met 2019. UNHCR gaf aan dat het om door haar gecontroleerde aantallen ging. Het feitelijke aantal teruggekeerde vluchtelingen was mogelijk aanzienlijk hoger. Het totaal aantal in genoemde periode naar Syrië teruggekeerde personen betrof 230.418, waarvan uit:

Tabel 2: Terugkeer van Syrische vluchtelingen uit buurlanden.

	2016 t/m 2019	Waarvan in 2019
Libanon*	53.286*	22.732
Turkije	84.725	34.303
Jordanië	53.038	30.687
Irak	38.117	8.047
Egypte	1.252	484
	230.418	96.253

*De Libanese General Security gaf andere cijfers waarvan 1.389 personen niet bij UNHCR bekend waren.⁴⁰⁸

Van de 96.253 door UNHCR geverifieerde terugkeerders in 2019, waren er 2.632 Syrische vluchtelingen die op groeps- en georganiseerde wijze gefaciliteerd door het *General Security Office* (GSO) van Libanon terugkeerden. UNHCR registreerde eveneens voor december 2019 232 spontane terugkeerders uit Jordanië, die op gefaciliteerde en georganiseerde wijze naar Syrië vertrokken. UNHCR gaat er vanuit dat het totale aantal naar Syrië teruggekeerde vluchtelingen aanzienlijk hoger ligt.⁴⁰⁹

Sinds 2016 keerde uit een totaal van meer dan 5,6 miljoen geregistreerde vluchtelingen verblijvend in buurlanden (UNHCR medio februari 2020) slechts 4,1 % van de vluchtelingen op eigen initiatief terug naar Syrië (UNHCR 31 december 2019). Veel van de Syrische vluchtelingen in buurlanden leven onder moeilijke omstandigheden en besloten ondanks dat gegeven niet terug te keren.⁴¹⁰ Onder de vluchtelingen in buurlanden bevinden zich ook Palestijnen afkomstig uit Syrië. Volgens een internationale bron verblijven ongeveer 127.000 Palestijnen uit

⁴⁰⁷ UNHCR, *Interim Guidance on the International Protection Needs of Asylum-Seekers from Syria: Continued Applicability of UNHCR's 2017 Position*, Februari 2020, aangeboden door UNHCR met oplegbrief van 17 februari 2020, pagina 41.

⁴⁰⁸ UNHCR, *Syria Regional Refugee Response: Durable Solutions*.

https://data2.unhcr.org/en/situations/syria_durable_solutions. Geraadpleegd 11 februari 2020.

⁴⁰⁹ UNHCR, *Syria January 2020. Operational Update*. Pagina 10; voor meer informatie over georganiseerde terugkeer vanuit Libanon, de manier waarop deze terugkeer in samenspraak met Libanese en Syrische autoriteiten verloopt en de zorgen van terugkeerders: Sawa, *Return to Syria, emerging patterns and dynamics*, september 2019, pagina 37-41. De zorgen betreffen met name: fysieke veiligheid: arrestaties gedurende terugkeer en gedwongen inlijving in het leger; juridische zorgen en eigendomsrechten: in beslagname door gewapende milities; juridische zorgen en arbeidsrechten: terugkerende overheidsfunctionarissen die niet in staat gesteld worden om weer aan de slag te gaan; veiligheidsrisico's waaronder ontvoering en afpersing; afhankelijk zijn voor vergunningen van toestemming door veiligheidsdiensten.

⁴¹⁰ UNHCR, *Syria Regional refugee response: durable solutions*, geraadpleegd 23 februari 2020, https://data2.unhcr.org/en/situations/syria_durable_solutions; Vertrouwelijke bron, oktober 2019.

Syrië, vooral afkomstig uit kamp Yarmouk in Damascus, in Libanon en ongeveer 40.000 in Jordanië.⁴¹¹ Sinds de afname van grootschalige gevechten in 2018 in Syrië, is een klein maar toenemend aantal gevluchte Palestijnen uit Syrië naar dat land teruggekeerd. In totaal keerden in 2019 tot eind juni 2019 1.300 Syrisch-Palestijnse vluchtelingen terug uit Libanon en Jordanië. UNRWA heeft geen mandaat voor het vinden van duurzame oplossingen en is niet betrokken bij initiatieven om terugkeer naar Syrië te faciliteren.⁴¹²

De situatie van Syrische vluchtelingen in buurlanden, in het bijzonder Turkije en Libanon, is het afgelopen jaar moeilijker geworden. De economische problemen in genoemde landen zijn hier mede debet aan. Ook is sprake van druk, zowel in de vorm van retoriek van politici en in de media als in de praktijk, op Syriërs om terug te keren. In Libanon was sprake van een toenemende vijandige houding vanuit de bevolking jegens Syriërs, aangescherpte regelgeving inzake vestiging en toegang tot de arbeidsmarkt alsmede een tekortschietende hulpverlening.⁴¹³ Turkije zette een onbekend aantal Syriërs uit naar gebieden in handen van de Syrische oppositie in Noord-Syrië. Tevens waren er aanwijzingen dat Turkije steun verleende aan de terugkeer naar Syrië naar gebieden in handen van de door Turkije gesteunde oppositie. Het zou gaan om families van strijders van de gewapende oppositie die volgens sommige bronnen uit andere delen van Syrië afkomstig zijn zoals de provincies Raqqa, Deir ez-Zor en uit de Ghouta regio van de provincie Reef Dimashq.⁴¹⁴ Voor meer informatie over terugkeer uit buurlanden van Syrië wordt verwezen naar het EASO-rapport, *Targeting of individuals* van maart 2020.⁴¹⁵

Opstelling Syrische overheid

De Syrische overheid en haar bondgenoten stellen dat het conflict voorbij is en dat vluchtelingen kunnen terugkeren. Dat de terugkeer voorsnog beperkt in aantal is, is in de opvatting van hen het gevolg van de opstelling van Westerse overheden die de Syrische regering als illegitiem beschouwen en als gevolg daarvan weigeren steun te geven aan de wederopbouw en aan terugkeer.⁴¹⁶ Er zijn echter aanwijzingen dat de Syrische regering de terugkeer van vluchtelingen niet zonder meer wil faciliteren. De overheid bepaalt, zoals uit verschillende bronnen blijkt die de terugkeer vanuit Libanon analyseren, wie toegelaten wordt en onder welke voorwaarden. De *International Crisis Group* (ICG) en andere ngo's beschreven de gang van zaken bij spontane of zelf georganiseerde terugkeer van Syriërs vanuit Libanon.⁴¹⁷ De kern van dit proces, dat in het Arabisch *tafysh* heet, is het verkrijgen van een veiligheidsmachtiging van het Syrische *National Security Bureau*. Het Libanese *General Security Office* maar ook andere instanties, zoals belangenorganisaties van Syriërs in Libanon met banden met de Syrische ambassade in dat land, kunnen hierbij als intermediair fungeren. Het proces via de GSO is een formeel proces waarbij deze organisatie een lijst met kandidaat terugkeerders verstrekt aan de Syrische veiligheidsdienst. Die Syrische dienst geeft dan op die lijst aan of sprake zal zijn van onbelemmerde terugkeer of dat er mogelijk bij terugkeer problemen te verwachten zijn of dat betrokkene zich moet melden voor een onderzoek door een

⁴¹¹ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2020.

⁴¹² UNRWA, *Syria: progress highlights. January-June 2019*, 3 oktober 2019. Geraadpleegd 13 december 2019. UNRWA spreekt in dit verband over 'spontaneous returns'. Vergeleken met dezelfde periode in 2018 was sprake van drie keer zoveel terugkeer.

⁴¹³ International Crisis Group (ICG), *Easing Syrian Refugees' Plight in Lebanon*, 13 februari 2020.

⁴¹⁴ Amnesty International, *Turkey: Syrians illegally deported into war ahead of anticipated 'safe zone'*, 25 oktober 2019. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2019/10/turkey-syrians-illegally-deported-into-war-ahead-of-anticipated-safe-zone/>; Foreign policy, *Turkey begins resettling refugees in Northeastern Syria*, 9 december 2019, <https://foreignpolicy.com/2019/12/09/turkey-resettling-refugees-northeastern-syria/>

⁴¹⁵ EASO, *Targeting of individuals, Syria. Country of Origin Information report*, maart 2020, pagina 23 tot en met 28.

⁴¹⁶ International Crisis Group (ICG), *Easing Syrian Refugees' Plight in Lebanon*, 13 februari 2020.

⁴¹⁷ ICG, *Easing Syrian Refugees' Plight in Lebanon*, 13 februari 2020; SAWA, *Unpacking return. Syrian refugees' conditions and concerns*, februari 2019.

veiligheidsdienst. In het geval een veiligheidsmachtiging wordt afgegeven faciliteert het GSO de terugkeer tot aan de Syrische grens. Het afwijzingspercentage wordt door sommige in Libanon bij het terugkeerproces betrokken instanties en organisaties geschat op twintig procent. De verzoeken voor een veiligheidsmachtiging die afgewezen werden betroffen relatief vaak Syrische mannen.⁴¹⁸

Veiligheidsmachtiging

Het *European Institute of Peace* geeft aan dat Syriërs (vluchtelingen en migranten) die vanuit het buitenland willen terugkeren naar Syrië, ontheemden die naar gebied in regeringshanden willen gaan alsmede personen die achtergebleven zijn in voormalig oppositiegebied, een veiligheidsmachtiging moeten verkrijgen. Betrokkenen moeten formulieren invullen op basis waarvan de Syrische autoriteiten, lees de veiligheidsdiensten, een besluit tot toelating nemen. Syriërs die dergelijke formulieren niet invullen kunnen of niet terugkeren of krijgen toegangsbeperkingen opgelegd en lopen een verhoogd risico op arrestatie. Dergelijke formulieren, aldus het EIP, wijken af van de formulieren die de UNHCR hanteert in het geval van vrijwillige terugkeer. Het gaat hierbij met name om informatie die de Syrische overheid vraagt over iemands persoonlijke leven, diens politieke opvattingen, werkzaamheden, veroordelingen en arrestaties, mogelijke deelname aan de gewapende oppositie en over familieleden die gedetineerd zijn gedurende het conflict.⁴¹⁹ Het *European Asylum Support Office* (EASO) stelt dat alle Syriërs die naar hun plaats van oorsprong willen terugkeren, op enigerlei moment, genoodzaakt zijn om contact te hebben met de veiligheidssector. Om toestemming of een machtiging te krijgen, dienen Syriërs informatie te verstrekken aan de Syrische overheid over zichzelf alsook over familieleden.⁴²⁰

Er is geen informatie beschikbaar of en in hoeverre de (behandeling) van terugkeerders uit Europa door de Syrische autoriteiten afwijkt van bovenstaande informatie.

Controles bij inreis

De terugkeer vanuit Jordanië van vluchtelingen loopt via de Nassib-Jaber grensovergang. Tussen Noordoost-Syrië en Irak vindt personenverkeer plaats via de grens bij Semalka. Dit is evenwel geen officiële grensovergang.⁴²¹

Zoals aangegeven in het thematisch ambtsbericht over de veiligheidssituatie in Syrië van juli 2019, keren Syriërs vanuit Libanon terug via een van de vier in dat rapport genoemde grensovergangen. Voor de terugkeer vanuit Turkije en de betreffende grensposten wordt eveneens verwezen naar genoemd ambtsbericht.⁴²² Voor zover bekend is waarop de Syrische autoriteiten controleren bij uitreis, is het aannemelijk dat bij binnenkomst in Syrië standaard wordt gecontroleerd of iemand wordt gezocht voor ondervraging door een veiligheidsdienst of in verband met een gerechtelijke procedure.⁴²³ Een gezaghebbende internationale bron meldde op 19 september 2019 nog steeds veel berichten te ontvangen van arrestaties van naar regeringsgebieden teruggekeerde personen.⁴²⁴

⁴¹⁸ ICG, *Easing Syrian Refugees' Plight in Lebanon*, paragraaf 2, 'Security clearances: All roads lead through Damascus'. 13 februari 2020

⁴¹⁹ European Institute of Peace (EIP), *Refugee return in Syria: dangers, security risks and information scarcity*, juli 2019, pagina 20 en 21 <http://eip.org/sites/default/files/EIP%20Report%20-%20Security%20and%20Refugee%20Return%20in%20Syria%20-%20July.pdf>;

⁴²⁰ EASO, *Country of origin report Syria: internally displaced persons, returnees and internal mobility*, april 2020.

⁴²¹ Vertrouwelijke bron, 27 februari 2020.

⁴²² Vertrouwelijke bron, 27 februari 2020; Ministerie van Buitenlandse zaken, Thematisch ambtsbericht veiligheidssituatie Syrië, 5 juli 2019.

⁴²³ Vertrouwelijke bron, 27 februari 2020.

⁴²⁴ Vertrouwelijke bron, 19 september 2019.

4.2.1 *Terugkeerbereidheid vluchtelingen*

UNHCR doet onderzoek naar terugkeer van Syriërs vanuit de regio. Het onderzoek tussen november 2018 en januari 2019 gaf aan dat de meerderheid van de vluchtelingen (75%) hoopt terug te keren naar Syrië. Slechts minder dan zes procent van de vluchtelingen gaf aan binnen de komende twaalf maanden van plan te zijn naar Syrië terug te gaan. De meesten van deze laatste groep gaven aan met hun familie (85%) terug te keren en naar hun plaats van oorsprong (93%). Zij geven als motivering voor hun plan om terug te keren aan dat de veiligheidssituatie is verbeterd, gezinshereniging en het hebben van inkomen genererende mogelijkheden in Syrië. De vluchtelingen die aangaven het komende jaar (84%) niet terug te willen keren of geen besluit hierover hadden genomen (10%) gaven als belangrijkste argumenten aan veiligheid in Syrië (waaronder angst om gedetineerd te raken of voor inlijving in het leger). Andere belangrijke argumenten waren: beperkte mogelijkheden voor inkomen genererende activiteiten, gebrek aan onderdak en basisvoorzieningen. UNHCR refereert bij obstakels voor terugkeer eveneens aan wet- en regelgeving rond om de toegang tot en teruggave van huizen, land en andere bezittingen alsmede compensatiemogelijkheden en hiermee samenhangende ondoorzichtige administratieve procedures.⁴²⁵

4.2.2 *Standpunt van UNHCR en andere organisaties ten aanzien van faciliteren van terugkeer*

UNHCR en andere actoren in Syrië hadden in de verslagperiode geen ongehinderde toegang tot alle terugkeerders, zowel binnenlands ontheemden als vluchtelingen, om de opvangomstandigheden en de re-integratie te monitoren alsook de veiligheid en duurzaamheid van de terugkeer.⁴²⁶

Uitgangspunt bij terugkeer van vluchtelingen is voor UNHCR dat indien terugkeer naar het land van herkomst plaatsvindt dit in vrijwilligheid, veiligheid, waardigheid en goed geïnformeerd plaatsvindt. Ook het tijdstip van terugkeer moet zelf verkozen zijn.

UNHCR gaf in een notitie van februari 2018 aan dat het van mening is dat de omstandigheden in Syrië niet bevorderlijk waren voor vrijwillige terugkeer in veiligheid en waardigheid; een situatie die niet uitsloot dat UNHCR onder bepaalde omstandigheden in een individueel geval hulp bij vrijwillige terugkeer kon bieden. Dit standpunt is ongewijzigd, zoals ook blijkt uit de UNHCR's tussentijdse protectierichtlijn van februari 2020.⁴²⁷ UNHCR geeft in haar notitie van februari 2018 een viertal criteria aan die bepalend zijn of de omstandigheden dusdanig zijn gewijzigd in Syrië zodat UNHCR en partners vrijwillige terugkeer op grote schaal kunnen faciliteren.

1. Er moet een juridisch kader aanwezig zijn, dat de rechten van terugkeerders beschermt alsmede onbelemmerde toegang tot hen en gebieden van terugkeer garandeert.
2. Er moet duidelijk bewijs zijn dat de protectie-drempelwaarden in de plaats(en) van terugkeer worden nageleefd. Voor de lijst met punten waar UNHCR wezenlijke vooruitgang wil zien, wordt verwezen naar het UNHCR-document *Comprehensive protection and solutions strategy. Protection thresholds and parameters for refugee*

⁴²⁵ UNHCR, *regional operational framework for refugee return to Syria*, maart 2019, pagina 4, <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/71524>; UNHCR, *Interim Guidance on the International Protection Needs of Asylum-Seekers from Syria: Continued Applicability of UNHCR's 2017 Position*, Februari 2020, aangeboden door UNHCR met oplegbrief van 17 februari 2020, pagina 42 en 43.

⁴²⁶ UNHCR, *Interim Guidance on the International Protection Needs of Asylum-Seekers from Syria: Continued Applicability of UNHCR's 2017 Position*, Februari 2020, aangeboden door UNHCR met oplegbrief van 17 februari 2020, pagina 42; Vertrouwelijke bron, 2 februari 2020; vertrouwelijke bron, 5 februari 2020.

⁴²⁷ *Interim Guidance on the International Protection Needs of Asylum-Seekers from Syria : Continued Applicability of UNHCR's 2017 Position*, Februari 2020.

return to Syria.⁴²⁸

3. Er is een verbetering in de omstandigheden in de gebieden van terugkeer;
4. Grote aantallen vluchtelingen vragen zelf om hulp bij terugkeer.⁴²⁹

UNHCR noemt die protectiedrempels eveneens in haar beleidsdocument UNHCR, *Regional operational framework for refugee return to Syria*, van maart 2019.⁴³⁰ Door veldbezoeken in Syrië om een inschatting te maken van de omstandigheden en de behoeften van terugkeerders en ontheemden en uit telefoongesprekken met personen die recent uit Jordanië en Libanon waren teruggekeerd, bleek dat de belangrijkste zorgpunten voor terugkeerders zijn: vernielde huizen, gebrek aan middelen van bestaan en het niet hebben van documenten van de burgerlijke stand.⁴³¹ De UN-CoI stelt dat het ontbreken van duidelijke procedures voor het terugkrijgen van bezittingen en een complex geheel van elkaar overlappende wetten wezenlijke barrières vormden voor terugkeer. Regelgeving over huisvesting, land en bezittingen werd gebruikt om individuen te straffen, die beschouwd werden als opposant of verdacht werden van banden met oppositiegroepen, onder wie actievoerders die schendingen door regeringsstrijdkrachten documenteerden.⁴³²

Verschillende gezaghebbende internationale bronnen geven in deze verslagperiode aan dat de omstandigheden in Syrië vooralsnog niet zodanig verbeterd zijn voor het ondersteuning bieden aan een gefaciliteerde, georganiseerde terugkeer op grote schaal van Syrische vluchtelingen. Hierbij wordt aangegeven dat aan veel van de drempelvoorwaarden niet of nauwelijks wordt voldaan.⁴³³ In dit verband wordt gewezen op groot aantal protectiezorgen opgebracht door vluchtelingen zoals de ondoorzichtige en langdurige onderzoeken en screenings na terugkeer, aan terugkeerders opgelegde of door hen zelf opgelegde beperkingen in bewegingsvrijheid⁴³⁴, niet vastgestelde periodes voor het verrichten van militaire dienstplicht, problemen bij het verkrijgen van essentiële juridische en burgerlijke stand documenten en het risico dat na terugkeer niet toegestaan wordt om naar het eigen huis terug te keren en onderworpen te worden aan nieuwe ontheemding. Ook is sprake dat families van sommige terugkeerders het contact met hun familieleden kort na hun terugkeer zijn kwijtgeraakt en niet in staat zijn gebleken om dat contact te herstellen. Dit laatste speelt in een context waarin tienduizenden families geen informatie hebben over het lot van hun geliefden; personen die mogelijk verdwenen zijn in detentie of vermist zijn geraakt als gevolg van de vijandelijkheden of ontheemding. Het gegeven dat bijna een derde van de vluchtelingenpopulatie jonger is dan elf jaar maakt het nog belangrijker dat de omstandigheden voor terugkeer geschikt zijn. Hierbij gaat het niet alleen om toegang tot onderwijs en gezondheidszorg maar ook dat explosieven opgeruimd zijn.⁴³⁵

⁴²⁸ UNHCR, *Comprehensive protection and solutions strategy. Protection thresholds and parameters for refugee return to Syria*, februari 2018, pagina 7 en 8. <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/63223>.

⁴²⁹ UNHCR, *Comprehensive protection and solutions strategy. Protection thresholds and parameters for refugee return to Syria*, februari 2018, pagina 2, 7 en 8. <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/63223>

⁴³⁰ UNHCR, *Regional operational framework for refugee return to Syria*, van maart 2019, annex 1, pagina 15-21.

UNHCR geeft de volgende toelichting op die protectiedrempels: 'The below lists the 21 Protection Thresholds from the *Comprehensive Protection and Solutions Strategy*, and for each threshold provides considerations and indicators which serve to measure progress toward meeting them. Regarding as to when the thresholds can be considered met, the thresholds fall into two broad categories. First, those that can be considered absolute or immediate, with these thresholds having to be fully met before large-scale facilitation can be considered (for example, voluntariness or the passage of specific legal or administrative decree or decision). Second, those of a more gradual character, with these thresholds requiring sustained efforts over an extended time-period in order to be fully addressed (for example, non-discriminatory access to and the availability of basic services). This second category of thresholds can be considered met if genuine commitments are demonstrated by the concerned authorities'.

⁴³¹ UNHCR. *Syria January 2020. Operational Update*. Pagina 10.

⁴³² UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/43/57, 28 januari 2020, pagina 11.

⁴³³ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2020; Vertrouwelijke bron, ongedateerd oktober 2019.

⁴³⁴ SAWA, *Un packing return. Syrian refugees' conditions and concerns*, februari 2019, pagina 30. Een reden voor een dergelijke zelf opgelegde inperking van bewegingsvrijheid kan de angst onder mannen van 18 jaar en ouder zijn, die zich niet gemeld hebben voor het vervullen van hun dienstplicht, om opgepakt te worden en alsnog ingelijfd te worden in het leger.

⁴³⁵ Vertrouwelijke bron, ongedateerd oktober 2019.

De Wereldbank verrichtte onderzoek naar de omstandigheden waar Syriërs binnen en buiten Syrië mee geconfronteerd worden en die van belang zijn bij hun afweging over een mogelijke terugkeer afgezet tegen niet terugkeren. Die omstandigheden zijn geclusterd in vier groepen: vrede, veiligheid en bescherming; werkgelegenheid en mogelijkheden van bestaan; huisvesting, land en bezittingen; toegang tot diensten. Voor het conflict was sprake van extreme armoede onder de bevolking lopend van zes procent in de stedelijke gebieden aan de kust tot twintig procent in plattelandsgebieden in het noordoosten. Rond 2016 was de extreme armoede, afhankelijk van verschillende gehanteerde scenario's toegenomen van 55 tot 67 procent van de bevolking. De ontberingen en tekorten zijn in Syrië geconcentreerd in de provincies die het meest door het conflict zijn geraakt: Idlib, Raqqa, Deir ez-Zor, Daraa en Aleppo en in iets mindere mate Al-Hasakeh. Hierbij is met name gekeken naar levensstandaard (toegang tot water, huisvesting, sanitaire voorzieningen, energie en afvalverwijdering), menselijk kapitaal (toegang tot onderwijs en gezondheidszorg) en bestaansmiddelen (werkgelegenheid en landbouw). De provincies waar een minder groot deel van de bevolking in extreme armoede leeft zijn de provincies Tartous, Latakia, As-Suweida gevolgd door Damascus.⁴³⁶ Gemiddeld is de armoede in Syrië, waaronder in Damascus, sterk toegenomen zoals ook blijkt uit het EASO-rapport: terwijl in 2010 23% van de bevolking in Damascus in armoede leefde, was dit toegenomen tot bijna 60% in 2012 en rond de 90% in 2016 en 2017 (voor heel Syrië was het 93,7%). Voor meer informatie over de sociaaleconomische situatie in Syrië en in het bijzonder in Damascus wordt verwezen naar dit EASO-rapport van februari 2020.⁴³⁷

Verschillende Syrische ngo's onderzochten de terugkeerbereidheid en de terugkeer van Syrische vluchtelingen uit buurlanden. Deze organisaties noemen hierbij onder meer de volgende factoren die een veilige omgeving voor terugkeer tegengaan:

- Het voortdurend en willekeurig bombarderen van gebieden die buiten controle van de regering zijn;
- Het grote aantal vermiste personen sinds de start van het conflict, waarover geen nieuws is. De voortgaande berichten over arrestaties, gedwongen verdwijningen en buitengerechterlijke executies van personen door Syrische overheidsdiensten en andere gewapende groepen in geheel Syrië;
- De angst voor willekeurige arrestaties en voor gedwongen inlijving in het regeringsleger van mannen en jongens veroorzaken angst om terug te keren naar gebieden onder regeringscontrole;
- De confiscatie van huizen en land door de regering en de wet en regelgeving die dit mogelijk maakt (zie paragraaf 3.5.2.);
- De gehele of gedeeltelijke vernietiging van veel steden en dorpen. De verloedering van de infrastructuur, de afwezigheid van basisvoorzieningen en de aanwezigheid van restanten van explosieven maken een veilige terugkeer onmogelijk.

⁴³⁶ The Worldbank Group. *The mobility of displaced Syrians. An economic and social analysis*. 2020. Overview. Pagina 10-14, pagina 169 en 170. De bron refereert op pagina 98, voetnoot 23 aan UNDP armoede definities: 'UNDP reports estimate poverty lines adopting cost-of-basic-needs methodology. The approach estimates expenditure necessary to acquire enough food intake for adequate calorie requirement, augmented by minimum cost necessary for nonfood expenditure. Three main measures of poverty are

(a) abject poverty, defined as the share of population whose expenditure lies below the food poverty line; (b) extreme poverty, defined as the share of population whose per capita expenditure is less than the cost of food plus expenditure on absolute minimum essential nonfood goods; and (c) overall poverty, defined as the share of population whose per capita expenditure is less than the cost of food and a reasonable minimum expenditure on nonfood items.'

⁴³⁷ EASO, *Syria Socio-economic situation: Damascus City. Country of Origin Information Report*, februari 2020. Pagina 38.

- Daarnaast speelt het ontbreken van enig perspectief dat voorzien wordt door de overheid in basisbehoeften van terugkeerders en in fatsoenlijke levensomstandigheden in veiligheid, met werk en onderwijs voor kinderen;
- De problemen met het krijgen of erkend krijgen van documenten door vluchtelingen en ontheemden. Documenten afgegeven door de de facto autoriteiten in gebieden die buiten de controle lagen van de Syrische overheid, worden niet erkend. Het gaat hierbij onder meer om geboortebewijzen, huwelijks- en scheidingsbewijzen en voogdijpapieren. Het ontbreken of niet erkend krijgen van dergelijke documenten heeft gevolgen voor het claimen van bezittingen, iemands burgerlijke stand en de toegang tot sociale voorzieningen.
- Het niet hebben van documenten brengt ook veiligheidsrisico's met zich mee en beperkt de bewegingsvrijheid van mensen;
- Vrouwen van gedetineerde of verdwenen personen hebben extra problemen bij het claimen van rechten, het verkrijgen van allerlei documenten en de toegang tot voorzieningen.⁴³⁸

Libanon is zowel een vertrekland als transitland voor Syriërs en Syrische staatloze Palestijnen. Syrische vluchtelingen die vaak al sinds het begin van de oorlog in Syrië in Libanon verblijven voelen zich door de retoriek en de maatregelen van de Libanese autoriteiten onder grote druk staan om Libanon te verlaten. Terugkeer naar Syrië is voor de meesten (nog) geen optie.⁴³⁹

Ook Palestijnen uit Syrië gevlucht naar buurlanden overwegen merendeels geen terugkeer naar dat land. Volgens een internationale bron is tachtig procent van de Palestijnen uit Syrië die in Libanon toevlucht hebben gezocht niet van plan terug te keren wegens het gebrek aan veiligheid en adequate huisvesting. Ook speelt mee dat een deel van de vluchtelingen geen eigendomsbewijzen bezit van hun huis en grond.⁴⁴⁰

4.3 Luchthavens

De internationale luchthaven van Damascus is open. Daarnaast vinden er sporadisch ook internationale vluchten plaats van en naar de luchthavens van Qamishli en Latakia.⁴⁴¹

Als gevolg van het regeringsoffensief kon het vliegveld van Aleppo weer in gebruik worden genomen en vond er eind februari 2020 voor het eerst sinds december 2012 een commerciële vlucht vanuit Damascus plaats.⁴⁴²

Veel Syriërs reizen van en naar Damascus (en verder) via de luchthaven van Beiroet in Libanon.

De Libanese luchtvaartmaatschappij Wings of Lebanon biedt pakketreizen aan vanaf Düsseldorf en Berlijn naar Damascus. Na aankomst op de luchthaven in Beiroet reist men groepsgewijs per bus naar Syrië.⁴⁴³

⁴³⁸ The Syrian women's political movement. *No return without political transition*. 16 september 2019. <http://syrianwomenpm.org/en/articles/69-no-return-without-political-transition-feminist-roadmap-to-ensure-safe-voluntary-neutral-and-sustainable-return-of-refugees-and-idps>; SAWA, Un packing return. Syrian refugees' conditions and concerns, februari 2019, pagina's 29-41.

⁴³⁹ Vertrouwelijke bron, 3 september 2019;

⁴⁴⁰ Vertrouwelijke bron. 20 februari 2020.

⁴⁴¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht. De veiligheidssituatie*, juli 2019.

⁴⁴² Aviation Business. *Syria's Aleppo Int'l Airport re-opens after nine years*, 27 februari 2020, <https://www.aviationbusinessme.com/airports/21093-syrias-aleppo-intl-airport-re-opens-after-nine-years>

⁴⁴³ Vertrouwelijke bron, 3 september 2019; Arabian Aerospace. *Fixed wings*. 4 oktober 2019.

De Syrische luchtvaartmaatschappij Cham Wings biedt vluchten aan vanuit Damascus naar Beiroet. Vanuit Beiroet stappen passagiers met gebruikmaking van afzonderlijke tickets over op vluchten naar onder andere Europese bestemmingen. Europese immigratiediensten hebben aanwijzingen dat een deel van de passagiers Syriërs zijn met een vluchtelingenstatus in EU-lidstaten. Er zijn geen cijfers beschikbaar over precieze aantallen. De meest genoemde redenen voor een bezoek door statushouders aan Syrië zijn volgens Europese immigratiediensten familiebezoek, medische behandeling, ziekte, aanwezig zijn bij een huwelijk of begrafenis. Het gebruik maken voor de inreis in Syrië van een Syrische identiteitskaart of een Syrisch paspoort maakt het moeilijk voor Europese immigratiediensten om te controleren of sprake is van bezoek door statushouders aan Syrië.⁴⁴⁴

<https://www.arabianaerospace.aero/fixed-wings.html>. Geraadpleegd 10 februari 2020.

⁴⁴⁴ Vertrouwelijke bron, 3 september 2019; Regional Schengen Cooperation Officers. *Quarterly Overview visa trends & patterns by RSCO October-november 2019*. Pagina 5; European Migration Network, *Beneficiaries of international protection travelling to and contacting authorities of their country of origin: challenges, policies and practices in the EU Member States, Norway and Switzerland, oktober 2019, pagina 4*. https://www.udi.no/globalassets/global/european-migration-network_i/studies-reports/2019/bip_study_final.pdf

5 Bijlagen

5.1 Rapporten

Acled, *Year in review 2019*.

Al-Jabassini, Abdullah, European University Institute, *From Insurgents to Soldiers: The Fifth Assault Corps in Daraa, Southern Syria*, 14 mei 2019.

Al Majdal, *Palestinian refugees from Syria: ongoing Nakba, ongoing discrimination*, najaar 2014.

Amnesty International, *Human rights in the Middle East and North Africa: review of 2018, Syria*, 26 februari 2019.

COAR, *Two countries, one crisis; the impact of Lebanon's upheaval on Syria*, 21 december 2019.

Dagher, Sam, *Assad or we burn the country. How one family's lust for power destroyed Syria*, mei 2019.

Danish Immigration Service, *Syria, issues regarding military service*, oktober 2019.

Danish Refugee Council (DRC), *Syria*, juli 2017.

European Asylum Support Office (EASO), *Country of origin report Syria: internally displaced persons, returnees and internal mobility*, april 2020.

European Asylum Support Office (EASO), *Syria, targeting of individuals. Country of origin information report*, maart 2020.

European Asylum Support Office (EASO), *Syria Socio-economic situation: Damascus City. Country of Origin Information Report*, februari 2020.

European Asylum Support Office (EASO), *Syria situation of women. Country of Origin Information Report*, februari 2020.

European Asylum Support Office (EASO), *Syria; security situation*, november 2019.

European Center for Constitutional and Human Rights (ECCHR), *Dossier. Human rights violations in Syria. Part 1: torture under Assad*, november 2019.

European Institute of Peace (EIP), *Refugee return in Syria: dangers, security risks and information scarcity*, juli 2019.

European University Institute, *The Druze of Sweida: the Return of the Regime Hinges on Regional and Local Conflicts*, 28 augustus 2019.

Freedom House, *Syria Country Report / Freedom on the Net 2018*, 2 juli 2019.

Freedom House, *Freedom on the net 2019*, 4 november 2019.

Friedrich Ebert Stiftung, *Reclaiming home: the struggle for socially just housing, land and property rights in Syria, Iraq and Libya*, 2019.

Global Rights Compliance / World Peace Foundation, Accountability for starvation crimes: Syria, juni 2019.

Goldsmith, Leon, *Syria: The Security Dilemma of Religious Minorities*, november 2015.

Hinnebusch Raymond, *Sectarianism and Governance in Syria*, 12 april 2019.

Human Rights Watch, *World report 2020 Syria*, 15 januari 2020.

Human Rights Watch, *Syria: Suspects' Families Assets Seized. Collective Punishment of Relatives Under Overbroad Terrorism Law*, 16 juli 2019.

Human Rights Watch, *Syria: Detention, Harassment in Retaken Areas, Media, Aid Workers, Activists, and Families Targeted*, 21 mei 2019.

Human Rights Watch, *Syria: Civilians Abused in 'Safe Zones' Summary Executions, Blocked Returns by Turkish-Backed Armed Groups*, 27 november 2019.

ICG, *Easing Syrian Refugees' Plight in Lebanon*, 13 februari 2020.

Impunity Watch-Pax, *Violations of Housing, Land and Property Rights: An Obstacle to Peace in Syria. What can International Policymakers do?*, maart 2020.

International Legal Assistance Consortium (ILAC), *Rule of law assessment report. Syria 2017*.

Jerusalem Center for Public Affairs, *The Fate of Palestinian Refugees in Syria and Lebanon*, 6 juni 2019.

Landinfo, *Syria: Reactions against deserters and draft evaders*, 3 januari 2018.

Lawyers & doctors for human rights (LDHR), *Typology, patterns, prevalence and the devastating impact of sexual violence against men and boys in Syrian detention*, maart 2019.

Lawyers & doctors for human rights (LDHR), *No silent witnesses: violations against children in Syrian detention centres*, december 2019.

LSE, *Sweida: conflict dynamics and the role of civil society*, 6 januari 2020.

Mercy corps, *The wages of war, Learning from how Syrians have adapted their livelihoods through seven years of conflict*, februari 2018.

Middle East Institute, Samuel Ramani, *Russia's efforts to expand the Astana process in Syria*, 7 oktober 2019.

Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht Syrië, de veiligheidssituatie*, juli 2019.

Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht over documenten in Syrië*, december 2019.

NRC / ISI, *Understanding statelessness in the Syrian refugee context. Research*

report, 2016.

NRC, *Displacement, housing, land and property and access to civil documentation in the north west of the Syrian Arab Republic*, juli 2017.

Omran Center for strategic studies, *Transformations of the Syrian military: the challenge of change and restructuring*, december 2018.

Physicians for Human Rights, *'My only crime was that I was a doctor'. How the Syrian government targets health workers for arrest, detention, and torture*, december 2019.

Russian International Affairs Council, *Assad's Army and Intelligence Services: Feudalization or Structurization?*, 13 maart 2018.

Sawa for Dev@Aid, *Unpacking return. Syrian refugees' conditions and concerns*, februari 2019.

Sawa for Dev@Aid, *Return to Syria, emerging patterns and dynamics*, september 2019.

Stubblefield, Emily and Joireman, Sandra, *Law, Violence, and Property Expropriation in Syria: Impediments to Restitution and Return*, 13 november 2019.

Synaps, *No Damascus like home*, 10 februari 2020.

Syria Justice and Accountability Centre (SJAC), *Return is a dream; options for post-conflict property restitution in Syria*, september 2018.

Syria Justice and Accountability Centre (SJAC), *Walls have ears. An analysis of classified Syrian security sectors documents*, april 2019.

Syria Justice and Accountability Centre (SJAC), *Judge, jury and executioner. The ISIS bureau of justice and grievances*, januari 2020.

Syria Justice and Accountability Centre (SJAC). *The state of Justice Syria 2020*, maart 2020.

Syrian Network for Human Rights (SN4HR), *The Annual Report of the Most Notable Human Rights Violations in Syria in 2019. A Destroyed State and Displaced People*, 23 januari 2020.

Syrian Network for Human Rights (SN4HR), *Documentation of 72 torture methods the Syrian regime continues to practice in its detention centers and military hospitals*, 21 oktober 2019.

Syrian Network for Human Rights (SN4HR), *At least 4,671 cases of arbitrary arrests documented in 2019 including 178 in December*, 2 januari 2020.

Syrian Network for Human Rights (SN4HR), *At least 98,000 Forcibly disappeared persons in Syria since March 2011*, 30 augustus 2019.

Syrian Network for Human Rights, (SN4HR), *Documenting the death of 6.964 civilians in Syria in 2018*, 1 januari 2019.

Syrians for Truth and Justice, *New Notifications Declare Dead Hundreds in Syrian Security Services' Detention Facilities*, juni 2019.

Tahrir Institute for Middle East Policy, (TIMEP), *Conscription Law*, 22 augustus 2019.

The Syrian women's political movement. *No return without political transition*. 16 september 2019.

UNHCR, *International Protection Considerations with regard to people fleeing the Syrian Arab Republic, Update V*, 3 november 2017.

UNHCR, *Comprehensive protection and solutions strategy. Protection thresholds and parameters for refugee return to Syria*, februari 2018.

UNHCR, *Regional operational framework for refugee return to Syria*, maart 2019.

UNHCR. *Syria January 2020. Operational Update*.

UNHCR, *Interim Guidance on the International Protection Needs of Asylum-Seekers from Syria: Continued Applicability of UNHCR's 2017 Position*, Februari 2020, aangeboden door UNHCR met oplegbrief van 17 februari 2020.

UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab republic, A/HRC/40/70*, 31 januari 2019.

UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic, A/HRC/42/51*, 15 augustus 2019.

UN Human Rights Council, *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic, A/HRC/43/57*, 28 januari 2020.

UNRWA, *Letter to UNHCR explaining UNRWA's Role and Responsibilities vis-à-vis Palestinian Refugees in Syria*, 6 november 2019.

USDOS, *Syria country report on human rights practices 2019 - Syria*, 11 maart 2020.

USDOS, *Country Reports on Human Rights Practices for 2018 - Syria*, 13 maart 2019.

The World Bank, *The Toll of War, the Economic and Social Consequences of the Conflict in Syria*, 2017.

World Bank Group. *The mobility of displaced Syrians. An economic and social analysis*. Februari 2019.

5.2 **Kranten**

Asharq Al-Awsat
Japanese Times
Die Zeit
The Guardian
The Telegraph
Trouw

5.3 Websites

Acled
Al Jazeera
Al Monitor, Syria pulse
Anadolu Agency
BBC
CNN
DW
FDD's Long War Journal
Reuters
Syria Direct
Syrian Observer
Syrian Observatory for Human Rights.
UN News
Xinhua
<https://english.enabbaladi.net/>
<https://www.justsecurity.org/>
<https://www.middleeasteye.net/news>
<https://rsf.org/en/syria>
https://data2.unhcr.org/en/situations/syria_durable_solutions
<http://vdc-sy.net>
<https://www.unrwa.org/syria-crisis>

5.4 Afkortingen

FSA	Free Syrian Army (het Vrije Syrische leger)
HTS	Hayat Tahrir al-Sham (Bevrijdingsorganisatie voor de Levant)
IS	Islamic State (Islamitische Staat); andere benamingen: Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL) of Islamitische Staat in Irak en al-Sham (ISIS), Daesh.
PKK	Koerdische Arbeiderspartij
SDF	Syrian Democratic Forces (Syrische Democratische Strijdkrachten; in het Koerdisch: Hêzên Sûriya Demokratîk (HSD))
SARC	Syrian Arab Red Crescent (Syrische Rode Halve Maan)
SNA	Syrian National Army (Syrische Nationale Leger)
SSG	Syrian Salvation Government
YPG	People's Protection Units (Volksbeschermingseenheden; in het Koerdisch Yekîneyên Parastina Gel)

5.5 Kaart van Syrië

Bron: EASO, EASO COUNTRY OF ORIGIN INFORMATION REPORT - SYRIA – SOCIO-ECONOMIC SITUATION – DAMASCUS CITY, februari 2020.